

ప్రీతిక

అంధభ్రామ పోషకులారా !

సమస్త భావలకు తల్లియగు సంస్కృతభాషకు మిక్కిలి గౌరవము సంతానమై “జేశ భాషలందు తెలుగు లెస్స” అని సుప్రసిద్ధిగాంచిన అంధభ్రామ వాఙ్మయము కృమాభివృద్ధినొందుచున్నది. క్రీస్తుశకమునకు పూర్వము కొన్ని సంస్కృత గ్రంథముల కనువాదములు నిర్మించఁబడినవి. క్రీస్తుశకము 1500 సం. “అంధభ్రామ” డను విడుదలచే విరాజిల్లు కృష్ణదేవరాయలు, విజయనగరాధీశుఁడై రాజ్యము పాలనముజేయుచుండ, వారి యాస్థానకవులచే ననేక స్వతంత్ర గ్రంథములు పురాణ గాథను మాతృకగా స్వీకరించి వ్రాయఁబడినవి. రాజులవారి యాస్థానమునం “దప్పదిగ్గజము” అనబడు కవిత్వరూపిలో “అల్లసాని పెద్దన” యను కవి ప్రధానస్థాన మలంకరించెను. ఇతఁడు కవియే గాక విద్వాంసుఁడనై “విద్యత్కవి” యని పిలువబడుచు, శతకోప యతీశ్వరునకు పేరియశిష్యుఁడై వారి వలన మతభర్తృమలను గ్రహించిన మహానుభావుఁడు. ఈ కవి మార్కండేయ పూరాణాంతర్గత గాథను మాతృకగా తరిగ్రహించి “మనుచరిత్ర” మను గ్రంథమును నిర్మించెను. ఈ గ్రంథమును రాజులవారు స్వీకరించునపుడు అల్లసాని పెద్దనార్యుని ఊరేగించవలయునని స్వయముగా తన మాన్తముతో పల్లకిని లేపనెత్తి పెద్దనార్యునిపై తనవక్షగల గౌరవాభిమానములను వెల్లడించెను.

ఒకనాటి సమయమున రాజులవారు వెండి పల్లెరములో “గండపెండేరము” అను గౌరవాభరణము నుంచి “ఉదయభామ పాండిత్యము గలవారై సరళ శైలిలో కవిత్వము జేయు” వారికిని సన్మానముగా నొసంగబడునని పలుకగా పెద్దనార్యుడు తప్ప మిగత యాస్థానకవులందరును నిశ్శబ్దముగా నుండిరి. అప్పుడల్లసాని పెద్దన్న లేచి,

ఉత్పలమాలిక.

పూత మెటుంగులంక పసరు పూపబెడంగులుఁ జూపునట్టివా
కైతలు జగ్గునిగు నెన గావలెఁ గమ్మునఁ గమ్మునక వలెక
రాతిరియం బవల్ మఱపు గ రానివనాయల్ చెలియారజంపుని
ద్దాతరి తీపులం బలెను గ దారసీలక పలె లోఁ దల్లించినక
... ..

ఈ మొదలుగా నాశుకవిత్వము ఇరువదియైదివిది చరణముల ఉత్పలమాలిక జెప్పెను. రాజులవారు దానిని విని గండపెండేరమును పెద్దనార్యుని పాదమునకు స్వయముగా దొడగి “అంధభ్రామకావితామహ” అను గౌరవనామము నొసంగెను. ఈ కవికి సమకాలికులగు ముక్కుతిమ్మనార్యుడు మొదలగువారి కవితాశైలికన్న ఈ పెద్దనార్యుని కవిత్వము మిగుల రసవంతమై కోఁబిల్లుచున్నది. జేటివలకును ఆంధ్రభాషను పోషించుటకై యున్న కవి పుంగవులచే నాఁటికములు, నవలలు, యక్షగానములు రచించబడుచు నేయున్నవి. వీటిలో నీటి బిడ్డను సహితములగు గ్రంథముల నాదరించుట భామభిమానుల కవశ్య కర్తవ్యము. ఈ భావమును రమావతి పోషించుగాక.

శ్రీ స్వారోచిష మనుచరిత్రము

ప్రథమాశ్వాసము

- శ్రీ వక్షోజవరంగనాభ మెడవైఁ * జెన్నొంద విశ్వంభరా
జేసిం దత్కమలా సమీపమునఁ బ్రీతికొ న్నిల్పినాఁడో యనం
గా వందారునందనాది నిజభక్త శ్రేణికిం దోఁచు రా
జీవాత్మండు గృతార్థుఁజేయు మభద్రుఁప్టిం గృష్ణరాయాధిపుఁ. 1
- ఉ. ఉల్లమునందు నక్కటిక * మూసుట మీ మలమందుఁ గంటి మం
చల్లన మేలమాడు నచటాత్మజ మాటకు లేతనవ్వు సం
క్కిలఁ గిరిటిఁ బాకుపత * నివృత్త శరాఘ్ననిఁ జేయు శాంబరీ
భిల్లుఁడు కృష్ణరాయల కభీష్ట మభప్రతిపాది గావుతన. 2
- ఉ. నాలుగు మోముల నిగమనాదము లుప్పటిలం బ్రచండవా
తూలహతిం జనించు రొడఁతోడి గుహవలి నొప్పు మేరువుం
బోలెఁ బయోజపీఠి మునఁముఖ్యులు కొల్వఁగ వాఁకింగుడి పే
రోలగ మున్న ధాత విభవోజ్వలం జేయుతఁ గృష్ణరాయనిక. 3
- ఉ. అంకముఁ జేరి కైలతనయా న్నన దుగము లానువేళ బా
ల్పాంకవిశేష్టం గొండమున * నవ్వలి చస్టబలింపఁ నోయి నూ
నఁక గుచంబుగాన కహిచల్లభవంఁముఁ గాంచి పే మృణా
రాంకురశంక నంఁబెడు గజాస్యని గొల్తు నభీష్టసిద్ధికిన్. 4
- సీ. చేర్చుక్కగా నిడ్డఁచిన్ని జాబిల్లచే, సింహుర కిలకంబు * చెమ్మగిల్ల
ననతంస మమమంబునం దన్న యెలజేటి, రుతి కించిదంచితప్రతుల సేన
ఘమైన రారాపు * చనుదోయి రాయడిఁ, దుంబీ ఫలంబు తుండుడుకుఁ జెందఁ
దరుణాంగులి చ్చాయ * దంతపు సరకట్టు, లింగిరీకపు వింతరంగులిన
- గీ. నువనవృత్తులు బోలులై * యోలగింపఁ, బుండరీ కాననమానఁగూర్చుండి మదికి
నించు పెడుక పీఠ వాఁయించు చెలువ, నలువరాణి మదాత్మలో * వెలయుఁగాత. 5
- క. కొలుతుక మద్దురు విద్యా, నిలయుం గరుణాకటాక్షనిధిజ్యోతిస్సై
షలిత్రాత జన దురిత, చ్చల గాఢధ్యాంతసమితి * శతకోప యతిక. 6

మ. వనబాక్షోపము వామలూరు తనయుక్ ధైర్యపాయనుక భట్టపా
బుని భానుక భవభూతి భారవి నుబంధుక బిల్వబుం గాళిదా
నుని మాఘుక భవభద్రు వల్లభ కవిం జోరుక మురారిక మయూ
రుని సామిల్లిని దండి బిస్తుతుల బేర్కొందు న్వచక్కుద్ధిక. 7

ఆ. వ్యాసరచిత భారతామ్నాయ మాంధ్ర భామగ నొసర్పి జగతిఁ ధామధుం గనిన
సన్నపార్యుఁ దిక్కన సుకృతకృతు శంభుదాసు నెట్టునుకవిఁ దలఁచు భక్తి. 8

మ. భరమై తోచు కుటుంబ రతుణకుఁగాఁ ద్రాలూత్రి చింతకా నిరం
తరతాటిదళ సంతట ప్రకర కాంఠారంబునం దగ్ధపుం
బెరువాటుల్ దెగి కొట్టి కెజ్జె పరిపత్తిజ్ఞాత చార్మకీయా
విరనుండై కొఱతం బహుం గుకవి పుట్టిపుట్టనిపక్షితిక. 9

క. ఆని యిష్టదేవతా వందన నుకవినుతులుఁ గుకవిఁతనిగ్రుతియు జే
సి నీన కావ్యరచనకు, కనుకూల కథల్ దలఁచు ధా సమయమునక. 10

సీ. ఉదయాచలౌదంబు యెడల నెవ్వని కుమారతకుఁ గొంచావలరాజమయ్యె
నావాడ సతిశకంధర సింధురాధ్యక్షు, లరిగాపు లెన్నని ఖరతరాసి
కా పంచగౌడ ధాత్రీపదం బెవ్వని, కనివారుగా నేగనట్టి బయలు
సకల యాచక జనాకాపూర్తి కెవ్వని, ఘనఘటాదండంబు కల్పకాభి

గీ. ప్రియల రాజాధిరాజ పీఠప్రతాప, రాజ పరమేశ బిరుదు విభ్రాజి యెవ్వఁ
డట్టి శ్రీకృష్ణదేవరా యాగ్రగణ్యుఁ, దొక్కనాడు మతూహలం బుప్పల్లి. 11

సీ. ఇందీవరంబుల సీను కాలిన్ముల, కరదెందుముఖులు చామరము లిడఁగ
బుజిన సూనుకజాడ బాదరాయణ నూత్ర, ఫక్కి విద్వాంసు లుపవస్యసింపఁ
బాహ్యభూమి నభీరు భటుకదంబకరాళ, హేతి చ్చటాచ్చాయ సరులు కొనఁగ
సామంత మండనోద్ధామ మాణిక్యాంకు, మండలం బాలసి యీరెండ గాయ

గీ. మూరురాయర గండవెండారముణి మరీచి రింఘోలిఁ గలయ నావృతములగుచు
నంకపాలి నటుద్దుకూలించుములు, చిత్ర మంజిష్ట విభ్రమం శ్రీ వహింప. 12

క. భువన విజయాఖ్య సంసర్గవనస్థిత సింహపీఠం బ్రాజ్ఞుల గోష్ఠిం
కలితా మధునిమ డెందము, దవులం గొలువుండి సదయితక ననుఁ బల్కెక. 13

తే. సప్తసంతానములలోఁ బ్రకృతి గాంచి, భిలముగా మందనది ధాతిఁ గృతయ కాన
కృతి రచింపుము మాకు కిరీమిక్తునుమ, పేకల నుధామయోత్తులం బెద్దనార్య 14

క. హితుండవు చతుర వచోనిధి, వతుల పురాణాగ మేలివోస కధార్థ
స్మృతియెటుండ చాంగ్రి కవితా, పితామహుండ వెన్నరీఁడు పేర్కొన నీకక. 15

క. మనువులలో స్వార్థోచిత మనుసంభవ మరయ రస సమంచిత కథలక
విష నిపు కలి ధ్వంసక, మనఘ భవచ్చతుర రచన కనుకూలంబుక. 16

వ. కావున మార్కండేయ పురాణోక్త ప్రకారంబున జెప్పవని యడిగి కర్పూర తాంబూలంబు పెట్టినం బట్టి మహాప్రసాదంబుని మోదంబున సమృద్ధిప్రబంధ నిబంధ సంబునకుఁ బ్రారంభించితి నేత త్కథానాయక రత్నంబగు న మృహీనాథు వంశావ తారం బెట్టెదనిన.

17

సీ. కలశపాథోరాశిఁ గర్భ వీచిమతల్లి, కడుపార నెవ్వఁగిఁ గన్నతల్లి
యనలాక్షు ఘనజటాఁవనవాటి కెవ్వఁడు, వన్నెఁ పెట్టున నార్తఁవంపుఁ బువ్వు
వకల దైవత బుభుక్షువూర్తి కెవ్వఁడు, పుట్టు గానని మేనిఁ మేల్పుపంట
కటికి నీకటి తిండిఁకరముల గిలిగింత, నెవ్వఁడు తొగకన్నెఁ నవ్వఁజేయు

గీ. నతఁడు వొగడొందు మధుకైటభాఁగి వఱుచి, కళల నెలవగుఁవాడుఁ చుక్కలకుతేఁడు
మిసిమిపరసీమ వలరాజుఁ మేనమామ, వేవెలంగుల దొరజోడుఁ కేవెలంగు.

18

తే. ఆ నుధాధాము విభవ మహాంబురాశి, కుబ్జుమీలంగ నందనుఁ గడుదయమయ్యె
వేదవేదాంగ శాస్త్రార్థఁ విశదవాసనాత్మధిషణా ధరంధరంఁడైన బుధుఁడు.

19

క. వానికిఁ బరూరపుండు ప్రజ్ఞానిధి యుదయించె నీంహాఁసభృకుండు త ద్భూ
జానికి నాయువు తనయంఁడై నెగడెఁ నతండు గనె యఁయూరి నసంధుక.

20

క. అతనికి యదుతుర్ముసు లను, మడు లుబ్ధవమొంది రహితసూదనులు కల్పా
న్వితమతులు వారిలో విశ్రుతకీర్తి నపించెఁ దుర్వంకుండు గుణనిధియై.

21

తే. వాని వంశంబు తుళువాన్యఁవాయ మయ్యె, నందు లెక్కండుగ్ని నృపు లుశఁశంబునొంది
నిఖిల భువనప్రార్థ నిర్మలద్రక్షిణి, నధిపతైరి తదీయాన్యఁశుమనఁ బుట్టి.

22

మహాస్థగర. ఘనంఁడై తిమ్మక్షితికాఁగ్రణి శతకమతఁగామి సంఘాతవాతా
శంకరాడఁకాంతదంతిస్తవిరకిరుల జంజాటముల్కాన్తి, యిమ్మే
దిని దోర్దండక పీఠంఁ దిరముపటిచి, కీర్తిద్యుతుల్ రోదసిం బ
ర్వ నరాతుల్ నమ్మలై పాఞ్శ్యములఁ గొలువఁ దీవ్రప్రతాపంబు సూపెక.

23

క. వితరణభుని యా తిమ్మ, క్షితిశఁగ్రామణికి దేవక్షీదేవికి నం
చితమూర్తి యీశ్వర ప్రభుఁ, దతిపుణ్యుండు పుట్టె నజ్ఞానావనపరుంఁడై.

24

చ. బలమదమత్త దుష్టురభంజనుంఁడై పరిపాలితార్థుంఁడై
యిలపయిఁ దొంటి యీశ్వరుంఁడై యీశ్వరుంఁడై జనియింప రూప తెక
జలరహ సేత్రంబు దొంగిఁగిఁ తైలవనంబుల భీతచిత్తులై
మెలగెడు శక్తుఁ భూపతులఁ మేనులఁ దాల్చిన మన్మథాంకముల్.

25

సీ. నిజభుజాశ్రిత ధారుణీ వజ్రికవచంబు, దుష్టుభుజం గాహితుండికుండు
వనశ్రేక్షణా మనోఽభనవశ్యతోహరుం, దరిహంస సంపదభాగమంబు
మార్గణఽజమికఁ మధుమాన దివసంబు, గుణరత్న రోహణఽక్షోణిధరము
బాంధవ సందోహఁ పద్మవనీ హేళి, కారుణ్య రసనిమ్మ, గా కళత్రు

గీ. దన జగంబుల మిగులఁ బ్రఖ్యాతిగాంచె, ధరణీ ధవదత్త వివిధోపధా విధాన
మారిత క్షిమిరితఁ నిర్దల, యేశ్వరుండు తిమ్మభూపతిఁ యీశ్వరుండు.

26

- క. ఆ యాశ్వరస్థపతికిఁ బుణ్యాయతమతియైన బుక్కమాంబకు దేజ
స్తోయజ హేతు లుదయించిరి, ధీయుతులగు నారసింహ ధిమ్మనరేంద్రుల్. 27
- క. అందు నరస్థపభుఁడు హరి, చందన మందారమండ ధ చంద్రాంకునిభా
స్మంద యశస్త్రుందిది, క్కందరఁడై ధాత్రి యేతె ధ గలవఁడు అడఁగెన్. 28
- ఉ. శ్రీరుద్రత్యఘాతిమతి ధ జత్వరతాకృతి శక్తి కాంతులన్
ధీరతసారభోగముల ధ ధీనిధి యాశ్వర సారసింహుల డా
వారిజసాభ శంకరుల ధ వారి కుమారుల వారి తమ్ములన్.
వారి యనుంగు మామలను ధ వారి విరోధుల బోలు నిమ్మహేన్. 29
- సీ. అంభోధివసన విశ్వంభరావలయంబుల, దన బాహుపురి మరకతముఁ జేసె
సకాంత విశ్రాంతి నాసార లక్ష్మీకిఁ, గవికదంబముఁ జాతకములఁ జేసె
గవబంత నిఖిల రాష్ట్రకంబుఁ బరణ మంజీరంబు సాలభంజికలఁ జేసె
మహానియ నిజ వినిగ్మల యశ సునసికి, గగనంబుల గలహంసకంబులఁ జేసె
- గీ. నదికత కృపాణ కృత్తుఁడుత్తారి వీర, మండలేక సకుండలమకట నూర్చు
మస్త మాల్యవరంపరాఁ చుండ నాచ్చి, తేజ్వగుండగు నారసింహేశ్వరుండు. 30
- శ్లో. ఆ సృసింహపృథుండు నిఁకాంబు వలన, నాగమాంబిక వలన సంకసనులఁ గాంచె
వీర సరసింహరాయ భూవిభుని నమ్య, తాంశ సంభవుఁ గృష్ణరాఁయ శ్రీశీలంబు. 31
- క. వీర సృసింహుండు నిజభుజ, దాయణ కరవాల పక్షపధారావత పీ
రారి యగుచు నేకాతప, వారణముగ నేలె ధర సవారణ మహిమన్. 32
- క. ఆ విభు ననంతరం బు భారావలయముఁ దాల్చు కృష్ణారాయండు చిన్నా
దేవియు ముగ్ధమతి తిరుమల, దేవియును దనకుఁ గూర్చు ధ దేవేరులుగాన్. 33
- సీ. తొలఁగెను భూమకేతు షోబ జనులకు, సతిఃస్థి దోష భయంబు వాసె
గంటకాగను భీతి ధ గడచె నాగత భూమి, భృత్కటకం బెల్ల ధ నెత్తువడియె
మాసె సమస్తాన్త ధ మరు భూములందును, నెల మూడు వానలు ధ విండ గురిసె
నాబాలగోపల ధ మఖిల సదృశమును, నానందమున మన్ని ధ సతిశయిల్లె
- గీ. బ్రజలకెల్లు గడు రామరాజ్యమయ్యె, జూరు సత్వాస్థ్యంబు దీక్ష్యర ధ నారసింహ
భూవిభుని శృష్టరాఁయఁ డభ్యుదయ మొంది, నెంపు మీఱంగ ధాత్రిఁ బాలింపుచుండ.
- మ అలపోతిప్రభుదంప్ర భోగివర భోగా గాగ్రలిరా లున్నటా
చనికూటోపలకోటి రూపుచెట నిచ్చున్ రాయంగానైన మొ
క్కలు భూకాంతకు నున్న నయ్యె న్నగజ్ఞాపాలు శ్రీకృష్ణరా
యల బాహు మృగనాభిసంకుమద సాంధ్యారోహ పంకంబునన్. 35
- ఉ. మౌర వనేభదంతమత ధ కుడ్య పరిమృత వజ్ర పంక్తి బా
ల్పారు మిదంగులుం బురువు ధ లంచ వెనఁ గొనిపోయి పొంత కృం
గార్ వస్త్రదుమారీ ధ గిజిగాడులు గూడులఁ జేర్చు దీపికల్
గారసింహ గృష్ణరాయ మహిధాంతుని శాత్రవ పట్టణంబులన్. 36

సీ. తొలుదొల్ల నుదయాద్రిఁ ♦ కలఁదాకి తీండిఁను, ననిలోహమున వెచ్చనయి జనించె
మఱి కొండవి డెక్కి ♦ మార్కొని నలియున, యలకనవాపాత్మఁ ♦ నంటి రాజె
నటసాగి జమ్మిత్తోయఁ బడి వేగ దహించె, గోలబిట్టెచ్చె గొట్టానఁ దగిలె
గనఁగిరిస్ఫూర్తిఁ ♦ గరఁచె గౌతమిఁ గాఁచె, నవుల నా పొట్నూర ♦ రవులుకొనియె

గీ. మాడెములు పేర్చె నొడ్డాది ♦ మసియెనర్చె, గటకపురిఁగాల్చె గజరాజు ♦ గలఁగిపఱవ
దోడచి చ్చన నౌర యుద్ధవర గృష్ణరాయ బాహుప్రతాప జాగ్రన్మహస్వి. 37

మ. ధరకంఠులు కృష్ణరాయల చమూఁధాతీ గతి నింధ్య గ
హ్వరముల్ దూఱఁగజూచి తొరవటఁ గాఁచె యుండుటం జాల న
చ్చెరువై యెట్టిని వింత నీకటులు వచ్చెం బూడరేయించు వే
సారిదిం బూతురు వీరదద్ర గజరాట్టుధాంత ముగ్ధాంగనల్. 38

చ. ఆభిరతి కృష్ణరాయఁడు జగ్గమాంకములకొ లిఖించి తాళన
న్నిభముగఁ బొట్టుసూరి కడ ♦ నిల్విన కంబము సింహభూధరి
పృథు తిరునాళ్ళకుం దిగు సుతప్రకరంబు కలింగ మేదినీ
విభు నవకీర్తి కజ్జలము ♦ వేమఱుఁ బెట్టి పఠించు నెచ్చలక. 39

మహాప్రగ్ధర

ప్రకరాలక మందూవాసాఁహిణముల గల భక్తభ్రంసందోహ వాహ
ప్రకరంబు గొంచుఁ దత్త ♦ త్వేధువులు వసుపకా ♦ రాయబారుల్ విలోకొ
తున్నలై నిత్యంబు కిరకృష్ణుని యవసరముల్ ♦ చూతురందంద కొల్వం
దక యా ప్రత్యూహ మాసంధ్యము పనిపడి తన్మందిరాళిందభూమిక. 40

చ. మదకల కుంభికుంభనవమాక్తి కముల్ గనుపట్టు దట్టమై
వదలక కృష్ణరాయ కరకాలమునం దగుధార నీట న
భ్యుదయము నొంది కాత్రీవుల ♦ పుట్టి మునుంగఁగ ఘనపంక్తితోఁ
బాదిగొని పై పయిక్ వెడలా ♦ బుద్బుద పంక్తులు పోలెఁ బోరులక. 41

సీ. వేదండ భయదకుండాదండ నిర్వాంత, వమధువుల్ పైఁ జిల్లు ♦ వారిగాఁగఁ
దత్తగ్గ పిస్తీర్గ ♦ తాళవృంతోద్ధాత్రుఁల చీటలఁ జల్లు ♦ దుమ్ముగాఁగఁ
శ్రీమబుద్ధురత్నరం ♦ గమనాని కాగళ, తృంకంబు వైచుకర్దమము గాఁగఁ
గుపితయోధాక్షిప్త శంతకాంతార భేదనములు దండఘట్టనలు గాఁగఁ

గీ. జెనఁటి పగఱపరీతాపంబు చిచ్చులార్యు, కరణి గడిదేశములు చొచ్చి కలఁచి యలఁచు
మూరురాయర గండాంక ♦ వీరకృష్ణ, రాయ భూభృద్భయంకర ♦ ప్రబలధాటి. 42

వప్యంతములు

క. ఏవం విధ గుణవంతున, కా వల్లమృగ బహు విధారోహ కల్పా
రేవంతున కలికాంతున, కావిష్కృతకీర్తి ధవళితా కాంతునకుక. 43

క. పుంఖానుపుంఖనైంధవ, రింఖా సుంఖాకజాత ♦ రేఖాగ్రతమో
రింఖదిశ్రు నృపదహర, ప్రేంఖదనుగ్రసనజతర ♦ భృత్యని ఫణికిక. 44

- క. అవిరళ విరరణ విద్యానవరాధేయనకు సజ్జన విధేయనకుం
గవితా శ్రీలోలునకుఁ : ఖిటంకనటద్యోధి ♦ కల్లోలునకుఁ. 45
- క. దిగధిశా సహ్య ధగ, దగి జేవరుచి ప్రతాప ♦ తపన మ్మరణ
ధగితద్యుమణికి నిమిష, రగ్మహిత కలింగరాజ ♦ తనయాగ్రిణికిఁ. 46
- క. కరుణాకర వేంకటవిభు, చరణ స్మరణ ప్రసంగ ♦ సంగతమతి కి
శ్వర నరసింహ మహి భృద్వరనందన కృష్ణరాఱు ♦ ధరణిపతికిఁ. 47

కథా ప్రారంభము

- వ. ఆఘ్యుడయ పరం పరాభివృద్ధిగా నా యెన్నంబూనిన స్వారోచిష మనుసంభవంబును
మహాపరిభంభునకుఁ గథాక్రమం బెట్టిదనిన జైమిని మునిస్వాయంభువనున కథా
కృవణానంతరంబున మీఁద నెవ్వండు మనువయ్యె నెఱింగింపు మనవుఁడొక బక్షులు
మర్కండేయుండు క్రోధికిం జెప్పిన ప్రకారంబున నిట్లుని చెప్పందొడంగ. 48
- మ. వరణా ద్వీపవతీ తటాంచలమునక ♦ వప్రస్థిః మందితాం
బరమై సాధుసాధావ్రభావ వళిత ♦ పాఠియరుజ్జుండలీ
హరిణంబై యరుణాస్పదం బనంగ నాఁర్యావర్త దేశంబునక
బుర మొప్పుక మహికంఠహర తరళఁ న్నూర్తి నివ్వడంచుచును. 49
- నీ. ఆచటి విత్తలిలు మెచ్చ ♦ రభిల విద్యాప్రాధి, మది మది దప్పిన ♦ మొదటిజేల్చు
నచటి రాజులు బంటు ♦ నంపి భార్యలైనన, బింకానఁ బిలిపింతు ♦ రంకమునకు
నచటి మేటికెరటు ♦ లలకాధిపతి నైన, మును సంచి మొదలిచ్చి ♦ మనువ దత్తు
లచటి నాలవజాతి ♦ హలముఖాత విధూతి, నాదిభిక్షువు భ్రేక్షుఁ మైన మాన్పు
- గీ. నచటి వెలయాండు రంభాదులైన నొరయఁ, గానెకొంగున వారించి ♦ కడవఁగలరు
నాట్యరేఖా కళాధురంధర నిరూధి, నచటఁ బుట్టిన చిగురుఁ గొఁమైన జేవ. 50
- డి. ఆ పురిక బాయవండు మకఁరాంక శకాంక మనోజ్ఞమూర్తి భా
మా పరశేష భోగి వివిధాధ్వర నిర్మల ధర్మ కర్మ దీ
క్షా పరతంత్రుఁడంబురహ ♦ గర్భ కులాభరణం బనారతా
ధ్యానన తత్పరుండు ప్రవఁరాఖ్యుఁడ లేఖ్యతనూ విలాసుఁడై. 51
- ఆ. వాని చక్కదనము ♦ వైరాగ్యమునఁ జేసి, కాంక్ష నేయు జార ♦ కామినులకు
భోగ బాహ్యమయ్యె ♦ బూచిన సంపెంగ, పాలుపు మధుకరాంగనలకు బోలె 52
- డి. యాచనకుండు యజ్ఞయు ధ ♦ వాఘ్నుండునై కమనీయ కాతుక
శ్రీవిధిఁ గూడఁటల్ గొలిచి ♦ చేసిన మారిమి సోమిదన్మ సా
ఖ్యావహయై భజంప ముఖు ♦ లై తలితండుగ్ని గూడి దేవియక. 53
- దేవరవోలె నుండి యిలు ♦ దీర్చుంగఁ గాపుర మెప్పు వానికిఁ.

సీ. వరణా తరంగిణీ ♦ దర వికస్వరసూత్న, కమలకమాడుగంధము పహించి
పరీక్ష్యాప పవనాంకుశములు పైకొను వేళ, వామస్మృతి పరత్వమున లేచి
సచ్చాత్రీందగుచు నిచ్చలు నేగి యయ్యెట్లు, నభువర్ణజస్సాన ♦ మాచరించి
సాంధ్యకృత్యముం దీర్చి ♦ సావిత్రి జపించి, పైకత్సర్థి గర్భాసాక్షి కేలగి

గీ. ఫల సమిత్కుశ కనుమాది ♦ బహుపదార్థతీయ సుదికిన మడుగు దోవకులగొంచు
బ్రహ్మచారులు వెంటరా ♦ బాగ్రహ్మణుండు, వచ్చునింటికి బ్రజదన్ను ♦ మెచ్చి చూడ.

క. శీలంబుం గులముకా శమంబు దమముం ♦ జెల్వంపు లేచార్యముం
బోలం జూచి యితండు పాత్రీందని యే ♦ భూపాలుండీ వచ్చినకా
సాలగ్రామము మున్నుగాం గొనడు మా ♦ స్వక్షేత్రముల్ పెక్కు చం
దాలం బండు నొకవృషం దలుంగ దిం ♦ టం బాడియం బంటయింక. 55

తే. వండి నలయడు వేపురు ♦ వచ్చిరేని, నన్నపూర్ణకు సుద్ది యా ♦ నతని గృహిణి
నతిగు లేతేర నడికేరేయైన జెట్టు, పలయు భోజ్యంబు లింట నచ్చాగిగాంక. 56

సీ. తీర్థసంవాసు లేతెంచి నారని విన్న, నెదురుగా నేగు దృష్టాంతయైన
నేగి త త్పదముల ♦ కలుగి యింటికి దెచ్చు, దెచ్చి సద్భక్తి నాతిభ్యమిచ్చు.
నిచ్చి యిష్టాన్న సంతుప్తులం గాజేయ, జేసి కూర్చున్నచో ♦ జీరవచ్చు
వచ్చి యిద్దరం గల్గు ♦ వనధి పర్వతసరి, తీర్థ మహాత్మ్యముల్ ♦ తెలియ నడుగు

గీ. నడిగి యోజన పరిమాణ ♦ మరయు నరసి, పోవలయు జూడననుచు నూర్చులు నిగుడ్చు
ననుదినము తీర్థ సందర్శనాభిలాష, మాత్ర సుహృంగ సత్కరుజాగ్ని హోత్రి. 57

క. ఈవిధమున సభ్యాగత, నేవా పరతంత్ర స్వకలజీవనండు యి భూ
నేన కుమారకుండుండక, గా విను మొకనాడు కుతప కాలునునందుక, 58

సీ. ముడిచిన యొంటికొంజడ మాయ మ వ్వన్నె, మెగము లోలు కిరీటముగ ధరించి
కకపాల కేదారకటకముద్రిత పాణి, గురుచలాతామతో ♦ గూర్చు పట్టి
యైజేయమైన యొడ్డాణంబు లవణిచే, నక్కలించిన పొట్టి ♦ మక్కలించి
యార కూటచ్ఛాయ ♦ నవళుంపంగ జాలు, బడుగు దేహంబున ♦ భస్మ మలది

గీ. విట్టు యురమున నిడు యోగపట్టెమెలయ, జెవుల రుద్రాక్ష పోగుల ♦ చవుకలింప
గావికుబుడంబు జలకుండిక యును బూని, చేరె తగ్గేహ మాకుధ ♦ వీడండొకడు. 59

తే. ఇట్లు చనుడంచు పరమయోగిందుగ్ గాంచి, భక్తిసంయుక్తి నెదురేగి ♦ ప్రణామజగుచు
స్ఫులిపాద్యాది పూజనం ♦ బాచరించి, యిష్టమృష్టాన్న కలన సంతుష్టుండేసి. 60

క. ఎందుండి యెందుచోవుచు, నిండుల కేతెంచి నార ♦ లివ్వడు విద్య
ద్యుతిత నేడుగదా మన్మందిరము పవిత్రమయ్యె ♦ మాన్యదైతిక. 81

- క. మీ మాటలు మృత్రంబులు, మీ మెట్టనయెడఁ ప్రియగ \diamond మీ పాద పవి
త్రావలతోయము లలఘు, ద్వీమార్ధ్యురాంబుపాన \diamond రుక్తము లుర్విక. 62
- ఉ. వానిది భాగ్యవైభవము \diamond వానిది పుణ్యభిశేష మిమ్మెయిక్
వాని దవంధ్య జీవనము \diamond వానిది జన్మము వేటునేయ కె
వ్యాని గృహంతరంబున భాగ్యశ యోజనంబు పావన
స్నాన విధాన్న పానముల \diamond సంతసమందుచు బోవు నిచ్చులాక. 63
- తే. మానినాథ కుటుంబజంబాలపటల, మగ్నమాదృశ గృహమేధి \diamond మండలంబు
నుదరింపంగ నొషధ \diamond మొండుగలదె, యుష్మదంప్రి రజోలేశ \diamond మొకటిదక్క. 64
- క. నావని మని యిట్లను వ, తాన్ విను మావంటి తెరి \diamond కావలి కల్లక
మివంటి గృహస్థుల నుఖి, జీవనమునఁ గాదె తీర్ \diamond నేవయుం దలపక. 65
- సీ. కలకులనున్న తం \diamond గటిజున్న గృహమేధి, యజమానుఁ డంకనీ \diamond తార్దవేటి
పండిన పెరటికల్పకము వాస్తవ్యుడు, దొడ్డిఁ బెట్టిన వేల్పు \diamond గిడ్డికాఁపు
కడలేని యమృతంపు \diamond నడఁబావి సుసారి, సవిధమేరునగంబు \diamond భవనభర్త
మరుదేశ పథమధ్య \diamond మహాప కులపతి, యాకటి కొదవున \diamond స్యము కుటుంబి
- తే. బధిర పంగ్వంధ భిక్షుక \diamond బ్రహ్మచారి, జటి పరివ్రాజి కాలిధి \diamond ఉపణ కాన
ధూత కాపాలి కాద్యనాథులకుఁగాన, భూసురోత్తమ గార్హస్థ్యమునకు సరియె. 66
- క. నావుండు బ్రవరుం డిట్లను, దేవా ! దేవర సమస్త \diamond తీర్థానటముం
గావింపుడు రిలనై నటు, గావున విభజించి యడుగఁ \diamond గొతుకమయ్యెక. 67
- కా. ఏయే దేశములకా వసింతిరి మీ \diamond రేయే గిరుల్ చూచినా
రేయే తీర్థములందుఁ గ్రుంకిడితి \diamond రేయే ద్వీపముల్ మెట్టినా
రేయే పుణ్యవనాళిఁ ద్రిమృరితి \diamond రేయే తోయధుల్ దాసినా
రాయా చోటులఁ గల్గువంతలు మహాత్మా నా కెఱింగింపరే. 68
- తే. పోయి నేవంపలేకున్న \diamond బుణ్యతీర్థ, మహిమ వినుటయు నభిల కల్పమ హరంబు
కాన వేడెద సనన న \diamond మృనివర్చు, డాదరాయత్త చిత్తుడై \diamond యతనికనియె. 69
- ఉ. ఓ చతురాస్య వంశ కలశోదధి పూర్ణకళాంక ! తీర్థయా
త్రోచిణ శీలినై జనపదంబులు బుణ్య నదీ నదంబులం
బావితి నందు నంసుగల \diamond చోద్యములం గనుగొంటి నా పటి
రాచల పశ్చిమాచల హిమాచల పూర్వ దిశ చలంబులక. 70
- కా. కదారేకు భజించితికా శిరమునకా \diamond గీలించితికా హింగురా
పాదాంభోజహముల్ ప్రియగ నిలయుం \diamond బద్మాత్మ నేవించితికా
యాదోనాథ నుతా కళత్తు బిదరీ \diamond నారాయణుం గంటి నీ
యా దేశం బననేల చూచితి సమస్తాశావకాశంబులక. 71

వ. ఆది యట్లుండె వినుము గృహస్థరత్నంబు ! లంబమాన రేఖి రథ తురంగ శృంగారచారు
చామరచ్చటా ప్రేక్షణ త్నజోద్ధీప్త చమర సముదయంబగు నుదయంబునం గల విశే
పంబులు శేష ఫణికివైన లెక్కింప శక్యంబై ? అంధకరిపు కందరావాస వాసుకి వియోగ
భవదుర్వ్యథా భోగభోగిని భోగభాగపరివేష్టిత పటిరవిటపినాటి కా వెల్లడలాలతావ
లయం బగు మలయంబునం గల చలువకు విలువయెయ్యది ? అకటకట ! వికటకూట
కోటిఁటంగ శృంగాలకా ధౌకమానజరదొందుబిగళ దమృతమిందు దుర్నినాద్రికృత
సల్లక్షీపల్లవ పృథ్వజన పరాంజన మాస్తిమాస్తంబగు నస్తంబునం గల మణిపృస్తరంబుల
నిత్రాంతిక జింతించిన మేనం బులక లిస్పడుం బొడమెడు స్వస్వప్రవర్ధిత వర్ధిష్ఠ ధరణీ
రుమానందోహనోహద ప్రధానాసమానభేల చెలచిలవిలాసిని విలాసవాచాలతూటాకోటి
కలక లాహూయమాన మాన సమదాల సమరాళంబగు రజితతైలంబు నోలంబులంగలగళు
విహార పృదేశంబులం గన్న సంస్కృతి క్షేతంబులు వాయవే ? సతత మదజల శ్రవణపరా
యతై రావణిమాణికోటిసముట్టుకిత కటకపరిస్ఫుర త్స్ఫురమింద కందళనాత జాతా
లాతకం కాపస్పదభృగిముద్రమివిభృగి మధురంధరం బగు మేరుదరాధరంబు శిఖరంబుల
సోమగంబులు గలయం గనుగొనుట బహు జన్మ కృత సుకృత పరిపాకంబునం గాక
యేల చేపూర శేర్పు ? నే నిట్టి మహాద్భుతంబు నీశ్వరానుగ్రహంబున నల్ప కాలంబునం
గనుగొంటి ననుటయు నీవదంతురితహాసన గ్రసిష్ఠు గండయుగళిండగుచు బ్రదుకం డతిని
క్లిప్తియె.

72

చ. వెలువక మీ శాసన నొక ధిన్నప మిట్టివి యెల్ల జూచి రా
నెఱకలు గట్టుకొన్న మఱి ధి యెండ్లును బూండ్లునుబట్టుఁ బ్రాయపుం
జిలుతతనంబు మీ మొగము ధి నెప్పక చెప్పెడు నద్దిరయ్య ! మా
కలుంగం దరంబె మీ మహిమ ధి లీర యెరుంగుదు రేమి చెప్పదుక.

73

క. అనినఁ బరదేశి గృహపతి, కనియొక సందియముఁ దెలియ ధి నడుగుట తప్పా ?
విసవయ్య జరయె రుజయును, జెనకంగా వెఱచు మయ్య ధి సిద్ధల మగుటక.

74

మ. పరమంబైన రహస్యమౌ నయిన డాపం జెప్పెదక భూమిని
ర్రర వశోత్తమ ! పాదలేప మను పేరం గల్లు దివ్యోపధం
పు రసం బీశ్వర సత్త్వం గలిగె దృద్ధూరి పృభావంబునం
జరియింతుం బదమానమాన స తిరస్కారాహంకృతిక.

75

క. దివి లిసరుహ బాంధవ సైంధవ సంఘం బెంతదవ్వు ధి దగలే కరుణక
భువి సంత దవ్వు సేమును, రవవలే కరుగుదుము మాటామంటి నడలక.

76

మ. ఆనన నిర్విపవరుండు కౌతుకభర ధి వ్యగ్రాంతరంగండు భ
క్తిని బడంజలి బంధురుండునయి ధి మీ దివ్య ప్రభావం బెఱుం
గని నా పల్లదముల్ సహించి మునిలొకగాగినునీ ! సత్త్వంబు
నను మీ శిష్యునిఁ దీర్థయాత్రవలనక ధి ధన్యాత్ము గాఁ జేయరే.

77

క. అనుటయు రసలింగము నిడు; తన వట్టువలెఁపనజ్జు ♦ దంతఁపు బరణికా
నినిచిన యొక పసరిది యడిఁ, యని చెప్పక పూసెఁ బత్తి ♦ దాంబుజ యుగళికా. 78

క. ఆ మందిడి యతఁ గరిగిన, భూమిసురుం డరిగెఁ దుహిన ♦ భూధర శృంగ
శ్యామల కోమల కానన, హేమాధ్యదరీర్పురీ నిఃశీతాపేతకా. 79

వ. అనిన శిని లఘుమృహీసురవరుం డ ట్లగిగి యెట్లు ప్రవర్తించె నతని ఘృణ్యవర్తన శ్రీష
ణంబు మనంబునను హస్తోత్పన్నంబు కల్పించెఁ దర్కాతి వృత్తాంతంబు కృపాచుత్త
చిత్తంబున నానశీయగలయు నని యడుగుటయును. 80

కా. గంగాస్యచ్ఛతరంగభంగిక యశో ♦ గాఢచ్ఛ విచ్ఛన్న సా
రంగాకాంక నిరంకుశ ప్రితికళా ♦ పౌఢిప్రియంభావుకా
గాంగేయాచల చాపనూపుర వచో ♦ గాంభీర్య లీలాస్వదా
బంగాళాంగ కలింగభూప నుభటాభ్రీశ్రేణి ఝంఝానిలా. 81

క. మండలిక తపనశోభిత, మండలిపతిశయన కర్ణభండలి తరసా
ఖండ కవికావ్య దిగ్వి, దండకురితి దళనకలహ ♦ తాడితపటహా. 82

ఉ తా హ ము.

కుసుమకాశ కురుకరూశ ♦ కోసలాంధ్ర సింధు బా
హ్నిక శకాంగ వంగ సింహశ్రేణి కన్యకామణి
ప్రకరపాణిఘటిత రత్నపాదుకా కలాచికా
ముమర వీటికాకరండ ♦ ముఖ్యరాజహంభనా. 83

ఇది శ్రీమదాంధ్ర కవితాపితామహ స్వప్నో ముఖాంక పంకజాక్ష
పాదాంబుజాధీన మానసేందిందిర నందవరపుర మంజోత్తంస
శతకోపతాపన ప్రసాదాసానిత చతుర్విధకవితామతల్లి
కాల్పసానిచోక్తయామాత్యపుత్రపెద్దనాగ్య
ప్రణీతంబయిన స్వారోచిషమనుసంభవం
బను మహాప్రబంధమునందుఁ
ప్రథమాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీ స్వారోచిష మనుచరిత్రము

ద్వితీయాశ్వాసము

- శ్రీ ఖండ శీత నగను,
ధ్యాఖండ త్రోజి మండలాఖండల వి
ద్యా ఖేలన భోజ సుధీ,
లేఖిమ కృష్ణరాయ ధీలా మదనా. 1
- ప. ఆవధరింపుము జైమిని మనోదుగ్ధునకుం బిజ్జాసాంద్రంబు లగు పక్షింద్రంబు లవ్వలి
కథ యిట్లని చెప్పండొడంగ. 2
- ప. ఆటం జని కాంచె భూమిసురుఁ డంబరచుంబి శిశుసర జ్వరీ
పటల మహుర్ముహుర్లుతద ధంకతరంగ మృదంగ నిస్వన
స్ఫుటనటనానురూప పరిఃపుల్లకలాపకలాపి జాలముఁ
కటకచరత్కరేణు కరఃకంపితసాలము శీతతైలముఁ. 3
- ప. కాంచి యంతరంగంబునఁ దరంగితంబగు హర్షోత్కర్షంబున. 4
- క. సరసారాయణ చరణాంబురుహ ద్వయ భద్ర చిహ్న ధీమత్ర బదరీ
తరుషండ మండలాంతర, సరణిఁ ధరణీసురుండు ధనఁ జన నెదుటఁ. 5
- క. ఉల్లదలకాజలకణ, పల్లవిత కదంబముకళ పరివళలహరీ
హల్లోహల మదబంభర, మల్లవ్వను లెసఁగ విసరె చురుదంకురముల్. 6
- సీ. తొండముల్నాచి యంధుఁడ జగుళ్లకు నిక్కు, కరులదంతచ్ఛాయ ధడలు కొనఁగ
నెలవుల వనదంక మాలు మూఁగి నెఱవెట్టఁ, గ్రోల్పులు లొప్పదరిండ్ల గుఱక లిడఁగ
నెలయేటి యిసుకలం కళంకరాహంబులు, మొత్తమ్మలై త్రవ్వ మునైతెత్త
నడ్డంబు నిడుపు నా పడ్డలగతిమను, బిట్లు డొంకలనుండి శ్రేష్టదాంబు
- గీ. బ్రబల భల్లుకనఖిభల్లు భయదమధన, శిథిల మధుకోశవిసరవిశ్చిర్లమక్షి
కాంతరాంతర దంతురి తాతపమునఁ, బుడమి తిలతండుల గ్నానమున వెలుంగ. 7
- క. శరికించుచు డెందంబునఁ, బురికొను కామకముతోడ ధూమిసురుఁ డ
గ్రికటకట నిరంతర, తరు గవాన గుహానిహర తత్పరమత్తయై. 8

సీ. నిడుద పెన్నెటి గుంపు ♦ జడగట్టు సగరు ముమ్మనుమండు తపముగై కొనిన చోటు
జరత కచ్చన కులేశ్వరు వెన్ను గాన రా, జగతికి మిన్నెరు ♦ దిగినచోటు
పుచ్చడి కతనంబు ♦ పోలెట్టి గిరికన్య, పతింగొల్వ నాయానపడిన చోటు
వలరాచరాచనాడలి కాటు కనువెచ్చు, గరగిన యలకని ♦ కరకపు జోటు

గీ. తపసియిల్లాండ్రుచెలువంబు ♦ దలచితలచి, మున్ను మచ్చిచ్చునువిరాళి ♦ గొన్నచోటు
కనుపవులువేల్పుచడవాలం ♦ గన్నచోటు, హర్ష మునఁజూచిప్రవరాఖ్యు ♦ డాత్మలాస

చ. విలయ కృశానుకీలముల ♦ వేడిమి బోడిమియాలి కెల్మిడి
గలసిన భూతధాతి మఱి ♦ కృమ్మర రూపయి నిల్చి యోషధుల్
మొలవఁగఁ జేయునట్టి నయఁముం బ్రతికల్పము నెట్లు గాంచు నీ
చలిమలవల్ల నుల్లసిలు ♦ చల్లదనంబును నూనకుండినా.

10

సీ. భనుపు సిగ్గుబుదేలు ♦ పాఁపజన్మిద మొప్ప, బ్రహ్మధానిపతి యింటి ♦ పట్టెటొగ
శచి కీఠఁ గఱపుచు ♦ జడలేట నురరాజు, జలకేళి సవరించు ♦ చెలు వెంటిగ
నదనుతోఁజేసి చచ్చు విసి యోషధుల మున్నొదవు కొండలకెల్ల ♦ బిడుక నెటింగ
వేల్పు టింతులలాస ♦ విజ్ఞప్తిగుచు మేన, నవరత్న రచనల ♦ రచణ మెటింగ

గీ. బరిపరి విధంపు జన్మంపు ♦ బరికరంపు, సాంపు సంపద నిఖిల నిలింప భభయు
నవ్వుటప్పటికిని జిహ్వ ♦ తుప్రవృద్దుల, నామెత లెటింగ నీకుమారాద్రి కతన.

11

మ. తరమే బ్రహ్మకునైన నీ నగఁచుహాత్వం బెన్ను నే నియ్యడం
గల చోడ్యంబులు రేపు గన్గొనియెదం ♦ గాఢమి నేఁ డేఁగదక
నలిసిబాంధవ భాను తప్త రవికాంతస్యంది నీ హాకం
దళ చూత్కార పరంపరల్ పయిపయిన్ ♦ మధ్యాహ్నముం చెప్పెడిన్.

12

గీ. ఆనయఁ గృమ్మరువేళ నీహారవారి, బెరసి తల్పద లేపంబు ♦ గరఁగిపోయే
గరఁగి పోవుట యెలుంగడ ♦ ధరణిసురుడను, దైవకృతమున కిల ససాధ్యంబుగలదె.

మ. అతఁడెల్లొచ్చఁగపీనుడై నిజపురి ♦ యాత్రిమిళ త్కాచుకో
ద్ధరి బోవన్ సపదిస్సుటారిం జరణఁగల్గద్వంబు రాకుండినన్
మరి జింతించుచు నవ్వధంబెటింగి చా ♦ నన్నిట్లు దైవంబ తె
చ్చితె యీ ఘోర వనప్రదీశమనన్ ♦ సిద్ధాదేశంబునన్.

14

క. ఎక్కడి యరుణాస్పదపుర ? మెక్కడి తుహీనాద్రి ? కొన్ని ♦ యే రాండగునే ?
యక్కట ! మును పనుచెందిన, దిక్కిదియని యెలుంగ వెడలు ♦ తెనువెయ్యదియో

15

మ. ఆకలంకావధ సత్త్వముం చెలియ మా యా ద్వార కావంతి కా
శి కురుక్షేత్ర గయా ప్రయాగములు నే ♦ నేసీంప కుద్దండ గం
డక వేదండ భరాహ వాహరిపు ♦ భిక్షవ్యాఘ్ర మిన్ముంచు గొం
డకు రాఁ జెల్లునె బుద్ధిభాద్య భివో నాగ్నదుల్ గదా శోత్రియుల్.

16

- సీ. నను నిమనంబు గాఢచక్రమున్న నూరెల్ల, నరయ మజ్జనకుఁ డెంతదలు నొక్కొ
యెపుడు సంస్థలయందు ధ నిలు వెట్లెనిఁ నన్నొమెడు తల్లి యెం ధ తొరలు నొక్కొ
యనుకూలవతి నాడు ధ మనులో వర్తింను, కులకాంత మది నెంత ధ కుండునొక్కొ
గడఁదోడు నీడలై ధ కీడించు సచ్చాత్ము, లింతకు నెంత చింతించు రొక్కొ
గీ. యతిధి సంతర్పణంబు లేమయ్యొ నొక్కొ, యన్న లేమయ్యొనొక్కొ నిశ్శృంఖలైన
కృత్యములఁ బాపి దైవంబు ధ కినుక నిట్లు, సారవైచిత్ర మిన్నులు ధ పడ్డచీట. 17
- క. నను నెలునేరు నుపాయం, బొనరింపగఁ జాలు నుకృతి ధ యొకఁ డొదవఁ డొకో
యనుచుం జింతాసాగరమున మునిగి భయంబు గదరుఁ ధ బోవుచు కెదురన్. 18

- సీ. కులిశ ధారాహతి ధ పాలుపునఁ బ్రెనుండి, యదుగుమోవఁగ జేగుఁలైన తటల
గనుపట్టు లోయ గంఘా నిర్మరము వాఱు, జలవయా నయ్యెటి ధ కలఁకు లందు
నినుక వెట్లెన నేల ధ నేచి యర్కాంతః, జొరసీక దట్టమై ధ యరులు గవియు
కృముక పున్నాగ సాఠింగ రంధానాభి, కేరాది విటపి కాంతార వీధి
గీ. గరలు పిక కారికాకీర ధ కేకీ భృంగ, సార సద్గుణ దనలోని చంద్రాకాంత
దరులు పృథివీమీన గఁధర్వ యత్, గాన ఘూర్జిత మగు నొక్క ధ కోనఁ గనియె.
క. కనగసాని యిది మనియాశోమ, మను తహతహ వొడమి యిచటి ధ కరగిన నాకుం
గననగు నొక తెలుకువ యని, మనమునఁగల దిగులు కొంత ధ మట్టువడంగన్. 20
- చ. నికట మహీధరాగ్ని తట ధ నిర్గత నిర్ రధారఁ బాసి లో
యకుఁ దలకిందుగా మలఁకల్లై దిగు కాలువవెంట బూచు మ
ల్లిక అవలంబింబుగ నశ్విచకర ధ్వని చిమ్మి లేగ లో
నికి మణి పట్టభంగ సరఃజిన్ ధరణీసురుఁ డేగి చెంగటన్. 21

- కా. తావుల్ కేవలఁ జల్లు చెంగలువ కేవలంబు తీరంబునన్
మావుల్ శ్రోవులు నల్లి బిల్లిగొను కాంతారంబునం దెదవ
గావా కల్పితకాయమాన జటిల ధ దాక్షి గుళుచ్చంబులం
బూవుం దీవెల నొప్పు నొక్క భవసంఘట గారుడోల్పిర్లమున్. 22

- క. కాంచి తదియ విదిత్రో, దంచిత సౌభాగ్య గరిక ధ కచ్చునదీ య
కాంచన గర్భాన్వయమణి, యింమక దరియంగ నచటి ధ కేగడు వేళన్. 23

- క. మృగమద సారభ విభవ, ద్విగుణిత ఘన సారసాగ్ర ధ వీటిగంధ
స్థలితేర పరిమళ మై, మగువ పాలుపు చెలుపు నొక్క ధ మారత మొలసెన్. 24

- మ. అతఁడా వాతపరంపరా పరిమళ ధ వ్యాపార లీలన్ జనా
న్వితమిచ్చొటని చేరఁబోయి కనియెన్ ధ విద్యుల్లతా విగ్రహన్
శతపత్రేక్షణఁ జంచరిక చికురం ధ జంబాస్థం జక్రస్థనిన్
సతనాభిన్ నవలా నొకానొక మరు ధ న్నూరి శిరోరత్నమున్. 25

- తే. అమల మణిమయ నిజమంది ధ రాంగణస్థ, తరుణ సహకార మాలవిఃకరమీంద
శీతలానిల మొలయ నాఁసినయైన, యన్ని లింపాబ్రహ్మభియ న్సయ్యవసరమున. 26

- సీ. తతస్థితంబా భోగఁ ధవళౌఘకములొని, యంగదట్టుపుం గావి ధ రంగువలన
శక్తికాంత మణిపీఠి ధ జాజావాఱగఁ గాయ, లుక్తుంగ కుచపాలి ధ సత్ మిల్ల
దరుణాంగుధూత ధ తంత్రీ స్వనంబుతో, జలిబిలిపాట ముద్దులు నటంప
నాలాపగతి జొక్క ధ యర మోడ్పుం గనుదోయి, రతిపారవశ్య విభ్రమముం చెలువఁ
- సీ. బౌద్ధిఁ బికించు గీత ప్రభుధంధులకు, గమకరపంకరుహరత్న ధ కటక ఝజ్ఝ
ఐస్వరి నూర్చి తాళమానములు గొలుప, నింపు దళితాత్త పిణవాఁయింపుచుండి. 27
- ఉ. ఆబ్బురపాటుతోడ నయఁనాంబుజముల్ వికసింపఁ గాంతి పె
ల్లబ్బికనీళితల్ వికసిల్తోత్పల పంక్తులఁ గుమ్మరింపఁగా
గుబ్బమెలుంగుం జన్మవ గఁగుండువ నృదిలొనఁ గోరికల్
గుబ్బటిలంగఁ జూచె నలఁకూబర న్నిభు నద్దరామరున్. 28
- ఉ. చూచి ఝశంఝశత్కటక ధ చూచిత వేగ పదారవిందయె
లేచి కుచంబులుం దులుము ధ లేనడు వల్లలనాడ నయ్యెడం
బూచిన యొక్కపోకనును ధ బోనియఁ జేరి విలోకన పృథా
వీచికలం దదీయవదఁబి కలకాంబుధి వెల్లి గొల్పుచున్. 29
- మ. మునుముక్త పుట్టెడు కొంకులొల్పము నిడన్ ధ మోసంబు విస్తీర్ణతం
జొనుపక గోయ్కలు గేర్చుదిప్పు మదిమెఁచ్చుల్ తెప్ప లల్లాగ్గు న
తృణమంగనితి తిచ్చపాటొసఁగ నొయ్యారంబునం జుదిగిల్
దనుకం జూచె లతాంగి భూసురుం బ్రీతిపుల్ల న్నేత్రవద్దంబులన్. 30
- క. పంకజముఖి కప్పడు మై, నంకురితములయ్యెం బులక ధ లావివృత మీ
నాుకానల సూచక ధూ, మోతురములుం బోలె మతియు ధ సతనిం జూడన్ 31
- ఉ. లొంగలి తెప్పలం దొలగ ధ దోయుదుం దైపయి విస్తరిల్లు క
న్నుం గవ యాత్రమించు కోనుకన్ ముఖిచంద్రు నటంచుం బోయ నీ
కంగజుం దానవెట్టి కడియక గుటివ్రాసె నసంగ జాతి సా
రంగమదంబు లేజుమటఁ ధ గ్రమ్మె లలాటము డిగి చెక్కులన్. 32
- మ. అని మేషధితి మాన్పె బిత్తరపు జూప నేదతావృత్తి మా
న్పె నవనీడనమృధి బోధకల్ మామృత మోహవిభ్రాంతి తో
డనె గీర్వాణ వధూటికిన్ భ్రీమరకీట న్యాయమొప్పన్ మను
మృగి భావించుట మానువత్సము మెయిం ధ జూపట్టె నా నత్తటిన్. 33
- వ. ఇల్లతరి రూపురేఖావిలాసంబులకుం జొక్క యక్కమలపత్రేక్షణ యాత్మగతంబున్. 34
- ఉ. ఎక్కడివాడో యతతనయేందు జయంత వసంతకంఠులన్
జక్కదనంబునం గెలువఁ ధ జాలెడివాఁడు మహీసురాస్వయం
దెక్కడ యీ తనూవిభవ ధ మెక్కడ యేలని బంటుగా మరుం
డక్కఁగొన్నగ రాచె యకటా న్నరు వీడు కరిగిహించినన్. 35

సీ. వదనప్రభాత లాఘవద్యాంబు సంభూత, కమలంబులన వీని ధన్యులమరు
నిక్కి వీరులతోడ ధన్యకృష్ణములాడు, కరణి నున్నవి వీని ధన్యభజములు
సంకల్పసంభవా ధన్యపీఠికతో, వెడలదయై కనుపట్టు ధన్యయురము
చరిత్రమింతు చిగుళ్ల పై నెట్టివాటిన, రీతి నున్నవి వీని ధన్యదుపదములు

గీ. శేరశేటియనల్ తెచ్చి ధన్యమై, సానబట్టిన రాపాడి ధన్యమై
పదను సుధనిడి చేసెన్ ధన్యభవుడు, వీని గాకున్న గలఁచె యీమేనికాంతి.

క. సుర గరుడోరగ నర భే, చర కిన్నర సిద్ధసాధ్య చారణ విద్యా
ధర గంధర్వ కుమారుల, నిరతము గనుగొనమె పోలఁ నేర్తుర వీనిక.

37

మ. అని చింతించుచు మీనకేతన ధన్యధ్వజముక్త నారాచ దు
ర్దిన సమ్మార్పిత మానసాంబురుహయై ధన్యమై దీపించు పెం దత్తము
బునఁ బేటెత్తిన లజ్జ నంధ్రుకటకంబుల్ మోయి నడ్డంబు ని
ల్చిన న య్యచ్చరఁ జూచి చేరఁ జనిన ల్కా వాడు విభ్రాంతుడై

38

ఉ. ఎవ్వరె నీవు భీతహరిఁజేడెడ యెంటి చరించె దోటలే
కివ్వసభామి భూసురుడఁ ధన్యమై పరవరాఖ్యుడఁ ద్రోవ తప్పితి
గొల్పున నిన్న గాగ్గిమునకుం జనుచుచి పురంబుఁ జేర నిం
తెప్పింప గాంతుఁ జెల్వగదావే తెరువెద్ది కుభంబు నీకుగక.

39

క. అని తన కథ నెఱింగించినఁ, దన కనుగవ మెఱుంగులుబ్బి ధన్యమై
జనుగవయ నడుము వడఁకఁగ, వనిత నెలవివాలు నవ్వి ధన్యమై ననియెక.

40

ఉ. ఇంతలు కన్నులుండఁ దరుఁజెప్పరి వేడెడు భూసురేంద్ర! యే
కాంతమువందు నున్న జనరాండ్రు నెఱింగితి పల్లరించు లా
గింతియకాక నీ వెఱుంగఁజే మును వచ్చిన తోకచొప్పు నీ
కింత భయంబు లేకడఁగ ధన్యమై నీతిమి మాటలేటికిక.

41

ప. అని నర్మగర్భంబుగాఁ బలిక కృష్ణుని నమ్మగువ య మృహీనురున కిట్లనియె.

42

సీ. చిన్ని వెన్నెలకందు ధన్యమై సుధాబ్ధి, బొడమిన చెలువ లోఁబట్టు మాకు
రహితుల జంతుగాంతముల రాల్ గరగించు, విమల గంధర్వంబు ధన్యమాకు
సనవిల్లి కాత్రుంపు మినుకులావరించు, పని వెన్నెలతోడఁ బెట్టినదిమాకు
హయమేధ రాజసూయములనఁ జేర్చెడ, సననత్రంబు లుంకువల మాకు

గీ. గనకనగసీమఁ గల్పవృక్షముల నీడఁ, బచ్చరాచట్టుగమిచ్చిపట్టుమాకుఁ
పద్మసంభవ వైకుంఠ ధన్యమై, భర్తసంభలు, సామ గరిణిల మాకు గొంతామరేంద్ర.

43

క. పేరు వరూధిని విప్రకుమార ఘృతాచీ తిలొత్తమా హరిటి హే
మా రంభా కశికేళిలు, దారగుడాధ్యలు మదియలగు పూజనీయుల్.

44

- మ. బ్రహ్మరత్నచ్యుతి చేయవోడరదరీ ♦ భాగంబులం బొల్చు ని
మృహికాహార్యమునం జరింతు మెపుడుకా ♦ ప్రేమన్నభో వాహినీ
లహరీ కీతలగంధవాహ పరిభేల న్నంజరీ సారభ
గ్రహణేందిరి తుందిలంబు లివి మ ♦ త్కాంతార సంతానముల్. 45
- క. భూమర కైతవ తునుమ శరానస ! మా యింటి విందఃపైతివి గైక
మా పముదంచ స్మణిభవ, నానేనత నేదదేటి ♦ యాతిభ్యంబుకా. 46
- తే. తుందనమువంటి మేను మధ్యందినా త్కాంతారముండ వడదాకా c నొప్పులొలుకు
వదన మస్తద్గ్రహంబు పావనము నేనీ, బడతలకలవాసి శనుమన్న ♦ బ్రాహ్మణుండు.
- ఉ. అండజయన నీ వొసగు ♦ నట్టి పవర్యలు మాకు వచ్చె నిం
దుండంగరాదు పోవలయు ♦ నూరికి నింటికి నివ్వడేను రా
తుండ నొకండు వచ్చి మఱియొందునె ? భక్తియ చాలు సత్ప్రియా
కాండముఁ దీర్చిగేగ చనఁగవలయుం గరుణింపు నాపయికా. 48
- ఉ. ఏ నిక నిల్లు నేరుటకు ♦ నెద్ది యుపాయము మీ మహత్వము
ల్కొనిని దివ్యముల్ మదిఁ దలంచిన నెందును మీ కసాధ్యముల్
గానము గాన తల్లి ప్రజలకొ సనుఁ గూర్చుమటన్న తేతన
వ్యాసనీమఁ దోచు భవభాయతలోచన వాని కెట్లగుకా. 49
- ఉ. ఎక్కడి యూరు కాల నిలవ ♦ కింటికి బోయెదనంచుఁ బత్కె దీ
వక్కట మీ మఱీర నిలయంబులకుకా సరిరాకపోయెనే
యిక్కడి రత్నకండరము ♦ లిక్కడి నందన చందనోత్కరం
విక్కడి గంగనైకతము ♦ లిక్కడి యీ లవలీనికుంజముల్. 50
- ఉ. నెక్కము దాపనేల భరణి నురనందన యింక నీ పయిం
జిక్క మనంబు నాకు ననుక ♦ జిత్రజుబారికి నప్పగించెదో
చొక్క మరందమద్యముల ♦ చూటలఁ బాటలు వాడులేంట్ల సొం
వెక్కిన యట్టి పూవుబాద ♦ రిండ్లను గొంగిట గారవించెదో. 51
- క. అనుటయుఁ బ్రవరం డిట్లును, వనకేతుఁ యిట్లు పలుక ♦ వరసయై వ్రోకుతై
దిసములు గడవెడు విపులఁ, జనునే కామింప మది విచారము వలదే. 52
- ఉ. వేలిమియు స్ఫురార్చనయు ♦ విప్ర సవర్యయుఁ జిక్క భుక్తికికా
వేళ యతిక్రమించె జనఁగి జనకుల్ కడు వృద్ధు లాకటకా
సోలునుఁ జంతతో నెదురు ♦ సూరుచు నుండుడు రాహిత్యాగ్ని నేఁ
దూలు సమస్తధర్మములుఁ ♦ దొయ్యలి నేఁ డిలు నేరకుండినకా. 53
- ఉ. నాపుడు విన్నఁబాటు వదనంబున నించుకదోచ బత్కె నో
భావజూప యిట్టి యులఁప్రపాయము వైదికర్మ నిష్ఠులం
బోవగ నింక భోగములఁ ♦ భొందుట యెన్నడు యజ్ఞకోటుజం
బావను లొటకు న్ఫలము ♦ మా శవులెల్ల సుఖించుటకుదా. 54

సీ. సద్యోవినిర్మిన్ను ధారంగసాధి కా, హృతమైపి సాలించు ధన్యగమదంబు
కనటువోబీతండఁ ధారంగ కట్టలనంటి, గమగమ పలచు బొక్కపు జవాబి
పారలెత్తి ఘనపారఁ తరువులఁ దనుఁ దాన, తొరంగి న పచ్చకఁ ప్వరపు నీరము
గోజంగి పూఁబాదల్ గురియంగఁ బటికంపు, దొనర నిండినయట్టి తుహినజలము

గీ. వివిధ కుసుమకదంబంబు ధివిజతరుజ, మృదులవనన ఘనసవాఁ మేయరత్న
ఘనమణులు గలవిందు భోగపరడ, వయి రమింపుము ననుఁ గూడి యనుదినంబు.

క. అంధనకుఁ గొఱయె వెన్నెల, గంధర్వాంగవల పొందు గాదని సంసారాంధ్రపునఁ బడియె దకట ! ద్వివాంధము వెలుంగుఁగని గొంది నడఁగిన భంగికా.

ఉ. ఎన్ని భవంబులం గలుగు నిత్యకరాససాయకవృథా
భిన్నత వాడి వత్తలయి కేలఁ గపాలము లూచి చూపులకా
విన్నదనంబు తొఁపఁగను నేదలునం బయిగాలి సోకినకా
వెన్న వలెఁ గలుగు నలివేలులఁ గాఁగిటఁ జేర్చ భాగ్యమౌ. 57

క. కుశలత యే వ్రతముల నగు, నక నాయాసమున నింద్రియ విరోధమునం
గృకుండవయి యాత్మ నలఁచుట, పశరీర స్వర్గకుఖము పనుకొనియుండకా. 58

తే. అనిఁద బివరుడు నీవన్న యగ్రమెల్ల, నిజము కాముకుడైన వానికి నకాముఁ
డిది గణించునె జలకాక్షి యెఱిగిలేని నగరమార్గంబుఁ జూపి పుణ్యమునఁబొమ్ము.

క. బాహ్మణుఁ డింద్రియవశగతి, జిహ్వచరణైకనిపుణ యితజ్జనితా
జిహ్వములపాలై చెడు, బ్రహ్మనందాదిరాజ్య పదవిచ్చుతుండై. 60

ప. అనిన నత్రైతవ యక్కటకరివలుకుల కలికి గతిగిట్టిం గలవ గరకరిం జెఱుకువలు
కాఁడు పరగించు విరిదమ్మి గొరకలు నెఱుకుల జాఱుకు చుఱుక్కునం గాఁడినఁ
గడుం గెరలి పరిణత వివిధవిబుధతరుజనిత మధురమధురసంబాను మదంబునడలునం
జదిమిన నెఱుంగక మదనహర్షనైన జదురున గదియ గమకించు తిమరునం గొమిర
ప్రాయంపు మదంబునను నవన్యకన్యా సామాన్య లావణ్య లేఖామదంబునను నొంటి
పొటనం గంటికిం బ్రీయుండై తంగేటి జొంటి చందంబునం గొంటుదనం బెఱుంగక
కుఱంగట నున్న యమ్మహిమరవరమూర తారుణ్యమాగ్ధ్యంబులం జేసి తన వైధగ్ధులు
మెఱయఁ గలిగెనని చల్లించు నుల్లంబు నుల్లంబునం గదురు మదంబున నోస
రించుట చంచల దృగంచలవ్రభ లతని ముఖంబుజంబునం బొలయ వలయుమడిగణ
చ్చాయకలాపంబు లుప్పరందెనరయఁ గొప్ప చక్కఁజెక్కుచు జక్కవ గిల్పిలంబోని
గల్పిగుల్పిలం బొల్పిల్లు కుంకుమ రసంబునం బంకిలంబులగు హారముక్తారకంబుల
నఖకోరకరంబులం గీతి తీరువడంజేయుచుఁ బతిత వనతరు కనుమ కేనరంబులు రాల్చు
నెంబునం బయ్యెద విదిల్చి చక్క నవరించుచు నంతంతం బొలయ చెలులం దల
నూపక యుండఁ దత్తలంబునంజేసి బామ ముడిపాటుతో మగిడిమగిడి చూచుచుఁ
జడిముడిపాటు చూపుల నంతురించు జంకెల వారించుచుఁ జేరి యిట్లునెయి. 61

స్వారోచిష మనుచరిత్రము

ఎందఁ డెందము గండళించు రహించే ♦ నేకాగ్రితక నిర్వృత్తిం
జెందుం గుంభగత వ్రదీపకళికా ♦ శ్రీవోచ సంచెందు బో
కందే నింద్రయాముల్ సుఖంబుగను నాఁయింపే పరబ్రహ్మ మా
నందో బ్రహ్మ యటన్న ప్రాజడపు నంతర్భుగ్ధి నూహింపుమా

62

అనుచు దన్నొడఁబలుచు న ♦ య్యమరకాంత, తత్తఱముఁజూచి యాత్మనృతండుదనకు
సిగ్గు పెగటును బాడను నిఁస్సువుహతఁ జెలుపు, నొక్కచిలునవునవ్వి యయ్యవిదకనియె

ఈ పాండిత్యము నీకుఁదక్క మఱి యెంచే గంటిమే కామకా
స్తోపాధ్యాయుని నా వచించెదపు మేలోహా! త్రయీ ధర్మము
ల్కాపంబుల్ రతి పుణ్యమంచు నిఁగ నేలా శర్మముల్ మోక్ష ల
క్ష్మీపథ్యాగమ సూత్ర పంక్తి కెతి పో ♦ మీ సాంప్రదాయార్థముల్.

64

తరుణీ! రేపును మాపు హవ్యమలచేతం దృష్టడౌ వహ్ని స
త్కరుణా దృష్టి నొసంగు సౌఖ్యము లెఱుంగక శక్యమే నీకు నా
కరణుల్ దర్శింప నగులుం బ్రియము లై నట్లన్యముల్ గా వాడల్
తిరమే చెప్పకు మిట్టి తుచ్చ సుఖముల్ ♦ మీసాలవైఁ దేనియల్.

65

అనుటయు మాటలేక హృదయాబ్జము జల్లన మోము వెల్లనై
కనలుచు నీరుదేలు తెలిగిన్నుల నాతనిఁ బుల్కుపుల్కునం
గనుగొని మాటలం బాడవు ♦ గద్దదికం దల యూఁచి యక్కటా!
వగత తనంతఁ దా వలచి ♦ వచ్చిన జల్కనగాచె యేరికె.

66

వెతలంబెట్టుకు మింక న న్ననుచు నీ ♦ వీ బంధ మూడక రయో
దతి నూర్పుల్ నిగుడక వడిక విరులు చిందం గొప్ప వీడం దనూ
లత వోడోఁ బులికింపగా నను నయాళిలాపాతి దీనాస్యయై
రతి సంరంభము మీఱు నిర్జర వధూరత్నంబు పై పాటునక.

67

ప్రాంచద్యువణ బాహుమూల రుచితో ♦ బాలిండ్లు పొంగారఁ బై
యంచు లోకవంగఁ గాగిలించి యధరం ♦ బాసింప హా శ్రీహరి
యంచుక బ్రాహ్మణుఁ డోర మో మిడి తదితయాంసద్వయం బంటి పా
మృంచుం దోచె కలంచునే సతుల మాఁయల్ ధీర చిత్తంబులక.

68

త్రోపునడి నిలచి ఘనలజ్జాపరవశయగుచుఁ గొప్ప ♦ సవరించి యెడల్
దీసింప నతనిఁ జాలునుఁ గోపమనం జూచి క్రేటుకొనుచుం బలికెక.

69

హటున కింతు లొర్తురె కృపారహితాత్మక నీవు త్రోవ ని
చ్చట భవన్నఖాంకురము ♦ సోఁకెఁ గనుంగొనుమంచుఁ జూపి య
హటులగంధి వేదన నెఱపం బిడి యేడ్చెఁ గలనన్వనంబుతో
మీదన విచ్చగుబ్బుచను ♦ మిట్టల నకులం చిందువందగక.

70

క. ఈ విభమున సతికరుణము, గా వనరుహనేత్ర కన్నులగవ భవళరుమల్
కావిగొన నేడ్చి వెండియు, నా విప్రకుమారుఁ జూచి యలమటఁ బల్కెన్.

71

ఉ. చేసితి జన్మముల్ దపము ♦ చేసితి నంటి దయా విహీనతకా
చేసిన పుణ్యముల్ ఫలము ♦ సెందు నె పుణ్యము లెన్నియెనియుం
జేసినవారి సంతతియు ♦ చేపలు భూతదయార్ద్ర బుద్ధి లో
భూసురవర్య! యింత దలఁపోయివు నీ చదువేల చెప్పమా?

72

సీ. వెలివెట్టికే బాడఁబలులు పరాశరుఁబట్టి, దాశకన్యాకేళి ♦ తప్పకజేసి
మలములూ వన్నె తఱ్ఱమైన యయ్యెనే గాధి, పట్టికి మేనక ♦ చుట్టరికము
ననువుకాడె వేల్పు ♦ నాగవాసముఁ గూడి, మహిమ గోల్పడియెనే ♦ మాందకర్ణి
స్వారాజ్య మేలంగ ♦ నీరైరె సుర లహ, ల్యా జారుఁడైన జంభాసురారి

గీ. వారికంటెను నీ మహాత్మ్యంబు ఘనమే, పవనపర్ణాంబుభాత్ములై ♦ నవని యినుప
కచ్చుదాల్ గట్టుకొను ముని ♦ ముగిచ్చులెల్ల, తామరననేత్ర లిండ్ల బందాబుగార.

73

తే. అనిన నేమియు ననక యశ్వనజగంధి, మేని జ్యోతిషస కదంబించు నొడలు
గడిగిసాని వార్చి ప్రపరండు ♦ గార్హ పత్యవహ్ని నిట్లని పొగడె భావమునఁ దలచి

మ. దివివద్వర్గము నీ ముఖంబునన తృప్తి గాంచు ని న్నీకుఁగా
స్తవముల్ నేయ కుతుల్ సమస్త జగదంతర్వామివి న్నివ యా
హవనీయంబును దక్షిణాగ్ని యును నీయం దుద్భవించుం గృతా
త్సవసంధాయక నన్నుఁ గావగదవే ♦ స్వాహావహువల్లభా.

75

ఉ. దాన జపాగ్నిహోత్ర పరకేతంబ్రొడఁగేని భవత్పదాంబుజ
ధ్యానరతుండనేనిఁ బరధాత భవాదులఁ గోరనేని స
న్మానముతోడ నన్ను సదృశంబున నిల్పు మినుండు పశ్చిమాం
భోనిధిలోనఁ గ్రుంకకయ ♦ మున్ను రయంబున హవ్యదాహవా.

76

వ. అని సునుతించిన నన్నిదేవుం డమ్మహిదేవు దేహంబున సన్నిహితుండగుటయు
న మృహాభాగండు గండుమిటి పొడుపుఁగొండ నఖండ సంద్యారాగ ప్రభామండ
లాంతర్గతుండగు పుండరీక వనబంధుండునుం బోలె నుత్తప్త కనకద్రవ ధారాగారంబగు
తనుచ్ఛామూర్తారంబున నక్కాన వెలిగించుచు నిజఁవన విరోధిని యగు న త్వరూ
ధిని హృదయకంజంబున రుజిల్లు నమంచానురాగరస చుకరందంబు నందంద పొంగం
జేయుచుఁ బావక పుస్తాదలంబగు పవన జవనంబున నిజ మందిరంబున కరిగి నిత్య
కృత్య సత్కర్మ కలాపంబులు నిర్వర్తించెనని మార్కండేయుండు క్రొవ్వికిం జెప్పెనని
చెప్పెన.

77

క. జైమిని యా దివ్యఖగ, గ్రామణులం జూచి వేడ్క ♦ గడలుకొనంగా
నామీద వరూధిని విధ, మేనుయ్యె నెఱుంగఁ జెప్పఁరే నా కనుడుకా.

78

కా. నిస్తండ ప్రతిభాసుధీనుత దిశో ♦ స్త్రీలద్య శక్తివిధూ
హస్తాగ్రామల కాయమాన మహనీ యాంభోజ గర్భాండ నై
స్యస్తామేత రజోవృజ స్థగిత కృష్ణా గౌతమీ మధ్య భూ
మ్యస్తోకోత్కల రాట్పురీహరణ లీలావార్య శౌర్యోదయా.

79

క. చిసరుహనయనా నవవిధ, కుసుమాయుధ యవధితుధర ♦ కూటాంచల భూ
విస్ఫురరణేజ శృంపక, భాసలదన తీర్తిమలిన ♦ పరిపంధిన్యపా.

80

కవిరాజవిరాజితము.

నల స్ఫుగు రంతి భగీరథ భారత ♦ నందన కల్ప యనల్పయశ
శృలుకితలోక విలోకి వధూజన ♦ సూనశరాసన మానఖనీ
ప్రళయ ఘనాఘనఘోషజయాశ ♦ భాంకృతి భీమచపేటులత
త్కలబుగీకటక క్షితిరతుక ♦ కన్నడరాజ్య రమారమణా.

81

ఇది శ్రీమదాంధ్ర కవితాపితామహ స్వరూపో ముఖాంక పంకజాక్ష
పాదాంబుజాధీన మానసేందిరి నందవరపుర వంశోత్తంస
శతకోపతాపస ప్రసాదాసాదిత చతుర్విధకవితామతల్లి
కాల్పసానిచొక్కయామాత్యపుత్ర శైవనార్య
ప్రణీతంబయిన స్వారోచిషమనుసంధవం
ను మహాప్రబంధమునందుఁ
ద్వితీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీ స్వారోచిష మనుచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము

శ్రీ వేంకటేశ పదవ,
ద్వావేశిత సదయహృదయః ధార నిటలనట
తాపవక పరిభాషితువాః
ప్రావృత నిఖిలాశ కృష్ణరాయ మహీశా.

1

వ. ఆవధరింపు మమ్మహాత్మునకు బిత్తు లిట్లనియె.

2

శా. ఆ భూదేవకుమారుఁ డేగిసఁ దడియ నూనరహ్యకృతిం
దా భావంబున నిల్పి యంగభవ తోఁదండోగి మోర్చిరవ
తోభా కంపిత ధైర్యయై యలతనఁచో నిల్వక చెల్లవ
దూభృన్మేఖలవెంటఁ గానలఁ బడికఁ దుఃఖాల్లి నిర్మగ్నయై.

3

క. తిరుగుచు ధరణీసురవరుఁ, డరగిన చొప్పురసి యరసి యటలఁ గానక యా
హరిణాంకముఖి సఖీజన, పరివృతయై మగుడి వచ్చి భావములొనక.

4

ఉ. అక్కట వాఁడు గా రగుల యాటడిసేసి దయా విహీనుడై
చిక్కక తోచిపోయె దరి యేర్పగరాని వియోగసాగరం
తెక్కడ నేడుదాన నింక నీ కొఱునోములు నోచినట్టి నే
నెక్కడ వానికాఁగి లది యొక్కడ హా విధి యేమిసేయుదుక.

5

ఉ. కమ్మని కుండనంబు కనుగందని మేనెలదేటి దాటులక
బమ్మెరవోవఁ దోలు చెగఁబారెడు వెండ్రుక లిందుల్లింబముం
గిమ్మకనీదు మోము గిరి యేళులు మూఁపులుకొను గాన రా
దమ్మకచ్చెల్ల వాని వికచాంబకముల్ శతపత్రైత్రీముల్.

6

ఉ. చొక్కలైతఁ బ్రాయమాక మిగుల యోయగముంగల ప్రియనాయకుం
డెక్కడు వశ్యతక రతుల యేకట దీర్చి సమేళ మొప్పుగా
నమ్మన గారవింది ప్రియమందఁగ నోచు యింతి దైన యా
చక్కదనం బదేమిటికి బవ్వనమేటికిఁ బ్రాణమేటికి.

7

చ. మదన కొనంగఁ గాలము తఱచుకృతు గాటుకగా నవోదయ
 స్ఫుగదరుణ ప్రభావధికఁ శోణిత నికస్తితోడు భక్తముఖ
 హరిహయ విజ్ఞభస్మలయఁ నొక బలి చల్లి వటాంకముక వనూ
 త్కర భరితంబునై వెలుంగఁ గాంచి సుధానిధి వెతై నత్త ట్టిక.

21

మ. జలజాగర పరంపరల్ మమవదాఁకాభిత్తిఁ దీడ్చించుచుక
 దళమై వెన్నెలచిచ్చు లంటిన మిశ్రద్వాహ్యచ్చద క్యామికా
 చ్చలనం గంది మునుంగుచో నీమనసు ఁ చ్చబ్బంబుతోఁ బుట్టు న
 గ్గలపుం గొంగిబొగలొ యనంగ వెడలెకఁ గర్భస్వన ద్భృంగముల్.

22

నీ. శిథిలైరవదళఁ శ్రేణి నొక్కులు దీతై, శశికాంత పంపులఁ జలము లూరె
 గోరి కాంతులతోఁ జ్ఞానోరికల్ రతిఁ గేరె, వారాఁ గర్వంబు ఁ మేరమీఁతఁ
 ద్రోపడి యిరులు పటావంచలై పాతై, దిబ్బుఖంబుల మితఁ తెలివి నేరఁ
 జక్రవాకంబు లబ్జకుడుంగములఁ చూతై, గామినీకాంతులఁ కలకఁ దేతై

గీ. మదనఁ డమ్మల నూతై హిచుంబు మేరె, జడిసి విరహిణి వగఁ గూరె
 దర్శములు జాతై రవికరఁ తావమాతై, జాడఁ జూడంగ దారకఁ స్ఫురణదాతై.

మ. మృతసాగంధిక రాగరుక్తుచిత్తమైఁ బూనెం జపానన్నిధి
 స్ఫటికం బట్టుదయాద్విగైరిక శిరసానస్థితిం జంద్యుఁ డ
 చ్చొట్టు నాయక కుచియయ్యె నొఁ బ్రకృతి నచ్చుండైన సన్మార్గియ
 స్ఫటికిం గూటమివంక వచ్చు వికృతి ఁ నృగుండుగా నేర్చునే.

24

క. ఆ రూఢస్థితి జంద్రికాధవలితఁ జాండంబుతోఁ జంద్యుఁ డొ
 ప్పారె గాలభివగ్దయం డవిరతంబై కాముకశ్రేణికిక
 మాతోత్సాహము నిల్వఁ బాదరసముకఁ బంధించి గ్రాసారమై
 క్షీరస్థానికఁ బెట్టినట్టి గుటికఁ నిర్దౌషధంబో యనక.

25

తే. రాజు లేజన్మియై గృహఁరాజమీంద, నలిగి దాడిగ వెంటాడఁ నిలువ కతడు
 బెడదుపడి పాటుబోఁ తెలు ఁ దగిలినట్టి, ఛాయ యిది యన నీలలాంఛనము మెఱువ.

గీ. కలయ జగమున గలయట్టిఁ నలుపు లెల్ల,
 తెలుపులుగ జేసి నీడలు ఁ తెలుపునేయఁ
 గా వశముగామిం బొడము దుఃఖమునఁ బోలె,
 సాంద్రచంద్రిక తుహినబాఁపములు గురిసె.

27

మ. మఱియు వికసిత కైరవంబులగు పరోపరంబుల నిజధవళ భారభక్త్యంబున నాకృమించి
 యందు నానందించు సరవిందమందీరవం బుట్టినట్టి సౌఖ్యం చూపి చూపఱకు
 నిందు లింబు లిది గృహంబు లివియను సంతరంబు లేకుండ నేకవర్తంబు గావించి
 నేవించు షోరకదంబంబుల పుక్కిళ్లకు వెక్కివంటై ముక్కులకు నెక్కి చిక్కుం

బడి యొండొండ బూడు వల్లియల దండడిం దొలుగు పుప్పొర్ల నుప్పరిల్లు నెత్తపు
లకు వెకలులై యాడు మొకరి తుమ్మెదలు రొదలుగల మెలుగుడు బురువులట్లు మిస
మిససి మెలువ నసి మెలుంగు మొత్తమ్ముల నుమిసి యుమిసి యందంద ప్రవహించు
నించూపలస్థందంబులకు విండలగు నిందీవర మరందంబుల బెండడింబడి బందనగొను
వలిమించు కొమ్మంచుటొదు లీడియించి వడి నడలి నుడివడుచు నొడలోముసోమరి
గాలి యెలవోక సోంకలం గదలెం గదల వనం గదలు నుకవనకదళ కేతకీ తాల
హింతాల శారికేళ పూగవలి కోమల పూశద్రోణికల నునువుగల పారల యారల
శంధి తరగల మీదనుంబోలె గిటికొని, యెల్లవల్లికలుం బూవక పూచిన ట్లున్లెల్ల
ఁజెల్లులన్లెల్ల చందంబునం చెల్ల తెల్లనె, మెల్లమిగ నంతకంతకు దిగంతంబుల దంతం
బులు దీరిచిన యిడుపులుంబోలె దీండింప కేయిండదానగుటంజేసి యెండమావులం
బుట్టించె ననం బట్టుగల పటికంపురాచట్టు నేలల పెట్టుకొని పెండియం జట్టుకంబు
లకుం బెడమొగంబు పెట్టుకొని పట్టుబట్టు బోవు పాగెన భర్తలవెంట బడి నూపు
రంబులు మొరయ వేనలులు విరియఁ గ్రమంబునం బుట్టు నిట్టూర్పుపవనంబు జనం
బునం బైకొనం గడలింప నందని కాగిటం బొడవి ప్రయంబు చిలుకం బలికి
మదాడు జనరాండ్రు దంతచంద్రికల సాంద్రితం బంతంబు మెలుసి మంతనంపు వేళల
మాటతెల్పిబ్బునం బుట్టు పాలయలుకలం దంలు వంచి రొదలెని నాలియెడ్డులేడ్డు
ప్రీయల ననునయింప నింపునం జనపు మెసి చెక్కుటద్దంబులు నొక్కి మొగం
బెగవలెత్తి ముత్తయింపు మంగలరంగునఁ గడలుకొను బుడిబుడి కన్నీటం బ్రతి
ఫలించి తుఱంగలించు తవచు నిగనిగలు కనుంగొని నగనగ ననుచుం జొంపనం బిడం
బోయి కెంగేల నదరంట వాడువడు కాముకుల వెలవెలపాటుకూటునం గోటికి
బడగలెత్తి పిండిచల్లిన గతిం గాయ డాయ లజ్జించి బుజ్జవంబునం బొడదిండ్రుం
డాచ్చి కాంతులం గవయ నంగనాచులగు నంగనల యంగంబుల పస మంగిటం
బడఁ జలికెకిసలయాంతరాళంబులం దూటితూటి యరులు విరియించి సతుల పార్థ
నంబులం బంభావమర తాడంబరంబునకు దోడునూపి మాపటిలి యంగరాగంబులు
గరగం జెమర్చి చంచలాక్షుల నిద్దంపు తనూలతలం బుట్టి దట్టంబులగు చిలుచెమట
బొట్టులం బొడకట్టి తెలుపారు మలయజంపుఁజిలులు గందంబుల యందంబు
లాసంగి స్సంజకడం దారు నొడివిన సంతేతంబుల నుండక తెరువు గట్టి పొడవుం
దరువుల నీడల నదంగి నవ్వుటాలకు వెనుకపాటునఁ గదిసి మనుంగు లెడలింప
బెగడి కళవళంపు జాపుల వల్లభులం జూచి యల్లననగు నభిసారికల పెడందకన్నుల
చెన్నున నన్నుకొని పొడలు మదనోన్నాదంబునకుం బోదిగా మోదంబునం గాదం
బి గంహూపించి విటకడంబంబునకు నొసంగు నంబురహముఖుల యొప్పులకుప్ప
లగు నిప్పుపూమొగ్గలంబోని బుగ్గలం దగ్గలిక నూపుకమ్మ పంజల వజ్రపుంజక చకల
నకనకలు వీడుకొని కలికితనంబునం గెలసి మెలసి రతాంతంబున బరిత్రాంతి
యడంగ నంగంబుల నిడిచి యొండొరుల కురులు దువ్వుచు పివారించు సమయంబు
నం బల్లవులు కేలి కల్లప్పుడన్న తనుమాటలు దలపించిన నదరిపడి మందస్మితంబు
లంబరించు హంకృతుల జంకించి కంకణంబు రత్నపుఁ ద్రభులు సెదర నుంకించి

వైచు చేతుంతి బూబంతులం బుటపుటనై మిటమిటంగాయ్ దట్టంపు పండునెన్నెల
మొదలన బెండువడి డెండంబు గంది తాలిమి చిందువందె కెందలిరుపాన్పునం దను
వాందక లేచి కూర్చుండి కన్నీరు గొటమీటుచు బోటితో వరూధిని యిట్లనియె. 28

ఉ. నోములు నోచినమ్మలు మృనోరథముల్ దయవాలి నిత్తఱిం
దామరతంపరై ప్రియులంఁ దారు వివళిము సల్ప వీరిలో
నీ మెయి దుఃఖిళిలనగు నే వనియింపఁ దరందె? పోద మా
రామము జూడ నందు నుకరంబగు నర్జును నంబుజాననా. 29

క. అని పలికి పాన్పు డిగి కామిని చంద్రాతపము వేడిమికిఁ బ్రేరంబు చెఱిం
గున ముసుగిడి నిజకళి, ననిఁ జొచ్చి వియోగవహ్నిఁ వడఁబడి తెగువకా 30

సీ. చనుగవృక్ష దోలఁగ వాఙ్మనగాలి కెనురేఁగుఁ, బరువొప్పు నలంఁగులఁ ద బాటుకరణి
నిడుదవేసలిసూనె నుడివీడఁ జగురాకుఁ, బొదఁదూటుఁ గార్చిచ్చుఁ గదియుకరణి
బసిడిగాజులు పైకి వెనఁ దోచి నునుదీఁగ, దెవలింఁచు నురిత్రాదు నెమకు కరణి
మొలనూలు బిగియించి వెలఁది వెన్నలజొచ్చు, బిలుదీయ కేటిలో నులుకుకరణి

గీ. జడియ దళిలకుఁ గురియఁ పుష్పాదల మునుఁగు, మామకడ నిల్చు విరుల నెత్తావిఁ గ్రోలు
విమమసానుకు నేఁపుల కిని వినిని, తనువుఁ దొలంగంగఁ దలచి య వ్వనరుహక్షి.

క. అట్టియొడ నమ్మగఁగఱఁ, బట్టి సభీజనము వడఁగుఁ బట్టి తగవే ?
యిట్టి తెగువనుఁడ జెక్కులఁ, దొట్టిన కన్నీరు వోవఁ దుడుచుచుఁ బలికె. 32

ఉ. పూతపండివంటి వలంపుం బచరించు కలఁబు నీలికిఁ
లేత గదమ్మ యితైలఁగు లేమ సురాంగనలెల్ల కట్టి నీ
చేతకు మెత్తురమ్మ దయ నేయక తిన్నని మేను వెన్నెలకా
వేతు రఁటమ్మ యంత కను వేదంబు పెల్లునఁటమ్మ యింతికిఁ. 33

చ. ఉడువతి బారికిఁ వెఱచి యూరట యూసని పేరుటానుకా
ముడివడు కంతుసేనలకు ముయ్యెల గుట్టయినట్టి యిందు రా
నడుగునె తావహ్ని మన మై హరిదేక్షణ ముల్లు వుచ్చి కొ
ట్టదచిన చందమయ్యఁ బద మా యెలదోలఁ జరింప కింటికిఁ. 34

క. అని యొడఁబడఁ బల్కఁచుఁ దో, దొంగి పచ్చిన బాన్పుకేరి గురుకుచ దనకై
గనకనఁ గౌతెడు వెఱంగులఁ, గునకర మఱి మండుచంద్రాగని కరమలుకె. 35

క. ఓ చెల్ల విరహోదీపధ, మేచతురత నీకు దురితమే చేయవనుక
రావఱకపు ఫలమే యియ్యో చంద్ర వివేక మెలుఁగ వొకా గురుసేవకా. 36

సీ. తొలునొల్లఁ గమలమిఁ తునివంక రూపాట, దక్షాధ్వరస్వంసి ధ తన్ను గనుటఁ
బరివేషమివమున ధ బాశంబుఁ చాల్చుటఁ, గప్పుదేహమునందుఁ గానఁబడుటఁ
గాలవశంబునఁ ధ గాని తోవకయ్యంట, సతతనిష్ఠురగదాఁస్థితతఁ గనుటఁ
బూని పొందు క్షేత్రమునఁ బ్రవర్తించుట, బ్రకటానురాగ తాఁరకుండగుటను

గీ. సంతరంబెద్ది యాత్మలో ధ నరిసిచూడ, రాజా నీకును వల ధర్మరాజానకును
బ్రాహ్మణకంబు బాధలఁ ధ బుఱచునపుడు. ధర్మపద యొక్కఁడెక్కడా ధ ధన్యునందు

చ. ఒక పెనుఁబాచు తేడు చలమొప్పు రసాకల సీమకుం జఱి
రకములు భూతధాత్రికి నురల్ దివికిం బగ దీటునట్లుగా
మెకమెక పాటుతోడ నెను ధ మ్రింగక పోరవుడుం దిగ్రిలోక కం
టకుండవు గాన నీ యెడలు ధ నజ్జగజేసె కురంగలాంఛనా !

క. వాతాపి వలన నెఱిగితొ, కీతకీరణ కడుపుఁ బొచ్చి ధ జీర్ణంపని యీ
రీతి నినుఁ దివియు నాయువు, చేత సురల్ చెడరుగాక ధ చెఱుపవె వారిక 39

నే. త్రిపుర సంహార మొనరించు ధ నపుడు హరుఁడు, బుడికెల్లుగ నీచేను ధ గండిచేసె
నదియు నెలవాని తేగటాఱివైతి చంద్ర, యకట రోహిణియొడ నభ్యధ్యమానజేసి.

తే. పాలఁ బుట్టిన మాత్రాన ధ మేలిగుణము, నేడు నీకేల కల్లునూ ధ నీరజారి
నీటఁ బుట్టినవాడు గాఁ ధ డోటు వహ్ని, గాల్చుచున్నాఁడు జగమెల్లఁ ధ గరుణలేక.

క. గోవధము సేయు తులకల, దైవంబగు పీపు మొదలఁ ధ దక్కక పాంథ
స్త్రీవధము సేయ రోయుదె, నీవర్తన మేమి చెప్ప ధ నీరజవేరి. 42

క. విడువక తలపయిఁ గొన్నాల్గిది చూచి కళంకి వగుట ధ యుఁడిగి మహేశం
దుడునుచు దక్షాధ్వరమున, నడుగునఁ బడవెచె దాన ధ నడఁగవు చంద్రా. 44

క. గాండీవము నీచేతిది, పొందవునెం జేరఁబట్టి ధ బ్రతితితి మా వి
ల్లుండిర నేడు నిశాచర, శ్రాండవె యల్లునికి దోడు ధ శిరభల్లుములకా. 44

చ. అని పలికి యొక్కలికి తేనియ లొలుకు పూములుపల జగుకుఁ బుట్టించు నించు విలుకు
నుద్దేళిచి. 45

చ. తొడిఁబడఁ బాటపై కుఱికి ధ ధూర్జటి కంటికడిది మంటలో
నడపాడ గానరాక తేగటాయొం గాలినయట్టి మోగిడు కై
వడి రతిలోచనాం బువులవాన నిగిర్చితె పాంథ బాధకై
మడియ కనంగ యవ్వలది ధ మంగళసూత్ర మహర్ష మెట్టిదో. 46

కా. సాహంకారత శౌకరుం దలిగి నేత్రాగ్నిం బయిం బంపినకా
స్వాహా కాముకుఁ డెట ని స్తుతఁడు గావం బోలు మోమాడి సం
దేహం జేసి రతిక నీవు మగుడక ధ దేహంబుతో నుండు పె
ట్లాహ దైవము దోసకాదిలక తోడై వచ్చు నెప్పట్టునకా. 47

చ. జడ నొక యింతలేని నెల ధక్కుదనంబుల నెల్ల గూర్చు గాఁ
బాడవయినట్టి ధన్యుడవు ధోగివి పూవిలుకాఁడ విట్టి నీ
వెడవక నిష్ఠురత్వమున ధక్కుటలవాటుగఁ జేసి తక్కుటా
పడతులమీద నేయ రతి ధన్యుడవన ననుపైన చేతులకా. 48

లే. అనుచు నిందించి వలవంత యనుమడిప, యవ్వరాకోహ విదళిత హల్లకముల
కమ్మ పుప్పాడిపై దుమ్మారమ్మ రేచు, మలయమంథర పవనుపై నలక నొడమి.

డి. ఆక్కుట గంధవాహ తగ్గవా హరిజాంతుని గూడి పాంథులం
బొక్కగఁ జేయుఁ బావపుని పొందొనరించి జగమ్ము లేర్చు నీ
యక్కటగామి మానవది యట్టిద చుట్టునివృత్తి దుర్జనుం
డొక్కనిఁ జొచ్చి క్రిందుపడు నొండ్రుఁ గీ డొనరింపఁ గల్గినకా. 50

క. నాలుకలు రెండు నిన్నుం, గోరిలనె కల్పించె నలువ ధూరాహికి న
న్నాల్గినా మిపుండుఁ డెఁగ దిన, జాలద మృదుపవన విరహిజన దురితమునకా. 51

వ. అని పలికి య క్కులకంతకంతి దీపించు తాపంబున పెల్లున మూర్ఛిల్లినం దోడివల్లవోష్ఠ
లల్లనల్లన హల్లకంబుల హిమాంబుపూరంబులం గర్వూరపటిక కద్దనూసారంబులం
జెంగావుల మృతాకళభంగంబుల నంగంబులకుం జలువ పుట్టింప నెట్టకేలకుం దెలిసె
నంత ప్రభాత సమయం బగుటయు నొక్క పువ్వుఁబోడి వరూధినితో నిట్లునయె. 52

డి. పాటననేయమిం గురులు పైబడి శీర్షపటిర పంకలా
లాటికమై డరిస్థిత విలాసపు జందిక డొంకి వాడుటం
జేటఁ దొంటి విన్ననగు నీ మొగమో యన మాకి చంద్రుఁ డో
పాటలగంధి వ్రాలె నదె భానురుచిం దనకందు మీఁగకా. 53

సీ. నకుటు బముగఁ మీఁగి చరమశైలముఁ జేరు, తుహినాంతు దుముదారు ధొరయనంగ
నాసీరమై పచ్చు నలినబాధపు టెక్కియంబుపై దీపించు నద్ద మనఁగ
నరుణాగ్రి నిలిడ వాఙ్మయలలోఁ గనురట్టు, సమయకాంఖికు చేతి శంఖమనఁగ
నినుఁ డప్పడజఁడెట మునుమున్ను పడివాగ, గొనివచ్చు రాయంచ కొడమయనఁగ

గీ. నుడయగిరి మీదఁ గోపురంబుండి నిగుడు, సహిత రవి రక్తిచే బిడ్డఁడగుచుఁ దోడి
బలగపై నట్టి చుక్కల వలన తోరవఁ, జూప నేతెంచ నన పేగుఁ జాక్కవొడిచె.

మ. సకలాకాంతి వర్మకోపవిరతి శ్రౌతక్రియారంభణా
త్మక వర్తత్యికిఁ బదుచ్చరిత శబ్దజ్ఞానమే మూల మిం
తేమఁ బోలక వినుడంచుఁ దెల్పులింఁ జెంతం గొండపై పల్లెలం
గృకవాహ ల్కూరనెక గృహోపరి ద్విభంగిన్ భుక్తు కంతవ్యసకా. 55

మ. ఇనుఁ డస్తాదిగీఁడ బోవఁ గొల్లగాని * నేఁ డేతేరఁ దడిపి నం
జుసంబంధజ బాంధవంబున రతి * కాంతాంగనా సేతకో
ణని కాయంబుల దాచి తద్దనలిమం * దాఁ బూసెనో చొప్పు మా..
ర్పననక వెల్వలఁ బాట దీవకలితా * వాగ్గేటు కావోదరి.

56

శా. వాలారం గొనగోళ్ల నీ వలసరక * వాయించుచో నాటకుక
మేలందైనవివంచి నెన్న మొదలుక * నీ వంటమిం జేసి యా
యాలాపంబె యవళఁ బల్కెఁడుఁ బ్రభాతాయాత వాతానాతా
లాఱల్లెత్తుల మేళవింపఁ గదవే * లాలాక్షి దోక్షికి.

57

చ. వలుకులు నేర్పువేళ గలఁబాషిణి నీవిటు లుండఁ బంజరం
బుల నరగన్ను వెట్టి ముఖముల్ చరణాగ్ర సఖాలిఁ గ్రోఁతుమన్
నిలుగుచు నావులించుచు వఁచివిహగోత్కర మెట్లు వల్కు న
ప్పలువలె యెట్లు లెత్తి విని * పల్కెడు వింటివే కీరకారికల్

58

మ. ఉరుసంధ్యాతపోణ మృత్కలితమై * యొప్పారు బిచ్చాండ వ
స్తరిడిం గాలపువకాంతకాఁడు చరమాంగస్సూధమం జేర్చు ని
బ్బరపుక సంగడమో యనన్ శకః డిగెం * బ్రాగుభిమిభృత్కైర నే
తరదాహగీపు సంగడంబనఁగ మృర్తండుండు దోచెన్ దివిన్.

59

చ. కరకరి, గూటఁ గట్టి యిడఁగ మొలు వెట్టెడు లీల బాలభా
స్మరకర కాండకందళశిఖిమట్టన నించుక వాయవడ తా
మర మొలు వెట్టి వెట్టి పలు * మొలును వాకిలి దాఁటి యాంగుళుక
మొరయ విపంచి మీటుగతి * మోసి యభుల్ వెడలెం గొలంకులక.

60

చ. ఆదరున పీనభాచ కిరణానల మంటినఁ గూడుకొన్న పు
ప్పాడి కొలు చెల్ల మోచికొని * పోయెడి సభామ మొప్పు గంటివే
పడఁతి భవద్విహారవన * పద్మనః కుముదాలయంబులక
వెడలు మిలిందబ్బిందములు * పీఠపుపీఠగిమ కైతవంబునన్.

61

చ. కొలకొలఁ గూయుఁ బై నొటగుఁ * గుత్తుకఁ గుత్తుకఁ జాట్టు పొలుచి
ల్యులక్రియఁ గానరాని గత్తులక మయిమైఁ బెరుచుం జనించు న
త్రి లలుక నొత్తు సోలు నిల్పుచుక విధిచాతురీఁ గూడియుఁ రరిం
దలవపుకంటె పాసివెతెల్ దఱఁపించుచుఁ గోకదంపతుల్.

62

ఉ. ఇంచునిభాస్య వాఁడనఁగ * నిండుఁడొ చండుఁడొ యా యుపేందుఁడొ
యిండునకై వగం బొగుల * నేటికి నేటికి నండుబోద మా
నందనభూమి భూమిగుర * నందనుఁ డుండకపోడు రమ్మ నీ
చందము నందముం గనిన * జవ్వని యవ్వని వెట్టిఁ జేయదే.

63

డి. ఏల దురంతవేదన మెఱియిం బొరలాడెను తాల్మి దక్కి పే
తే లలితాంగి యెంతపని * తే మ్మిది విప్రవరుండు గోలయొక్క
బాలుడు గాన నప్పటికి * బైబడె గొంకను గాని వానికి
గాలొకచోట నిల్చునె పగనృగుడెక నెను జూచు నంతకుక. 64

క. రా రమ్యనుటయు దివిష, న్నారీరత్నంబు నికట * నాధునిక
ల్లారాంభోరుహ మధురస్స, ధారాచింద్రాకృతసలిల * ధాతాననయ. 65

సీ. ఘనసారవంక మొక్క లతాంగి దెచ్చిన, ముట్టి వ్రేలెనె చుక్క * బొట్టు వెట్టి
యింతి యొక్కతె పూవు * టెత్తులెత్తిన జూచి, విసువుతో నొకకొన్ని * విరులాదురిమి
పడెతి యొక్కతె రత్ని * పాదుక లిడె నిల్చి, తొడగ కవ్వలికె బో * నడుగుకెట్టి
బాగాలు పెన నొక * పద్మాక్షి యొసంగిన, వెగ్గలంబని తొన్ని * వెడల నుమిసి

గీ. సగము గొఱికిన యాకులు * సఖులు పిలువ,
సగ మొసంగు నుత్తరముఁ దెల్పి * సగము మఱపు
సగము నయి చింతచే సగ * మగుచు జరిగె,
న వ్యయాధిని యింతి తో * ద్యాన మునకు. 66

వ. ఆ సమయంబున దేవజాతివృజ్జనిత విమలజ్ఞాన పాటవంబునం దదవృత్తాంతంబు సమ
స్తంబు నెఱుంగుటం జేసి.

కా. ఏ గంధర్వండు తద్విలాసములు మా * స్నిక్షించి తా సంతయుక
రాగాంధుండయి కొరి హత్తక గడుక * రారావులం గంతుండు
ద్యేగం బందగఁజేయ నెవ్వల నువ్విల్లారుచుక వేగువాఁ
డా గంధర్వకుమారుఁ జంగభవ వి * ద్యాపారగుం డాత్మలోక. 68

డి. ఒక్కొక్కవేళ పద్మముఖు * లొల్లమి నేయదు రొక్కవేళఁ బె
నృక్కువ నాదరింతురు త్కణక్షణముల్ జవరాండ్రొ చిత్తముల్
పక్కున వేసఱం జన దుఃపాయములం దగు నిచ్చకంబులక
జక్కగ జేసి దాసి సతి * చిత్తముఁ బట్టి నుభింపఁ గాఁ దగుక. 69

క. ఆని తలచి యవ్వలొనిని, యనిశము గ్రీడించు పుష్పితారామంబుక
మానుకలొగఁజొచ్చి యొక చందన భూజము నీడ నిల్చి * దంభం బమరక 70

సీ. ఆర్థచంద్రుని తేట * నవసఖించు లలాట, పట్టె దీర్చిన గంగ * మట్టితోడఁ
జెక్కుబద్ధములందు * జగి వెల్లువలు చిందు, రమణీయ మణిమండలముల తోడ
పసిడి హరిచెఱంగు * మిసిమిదోష్ఠ జెలంగు, నరుణాంశుకోత రీతియంబు తోడ
సరిలేని రాకట్టు * జాలబా మొలకట్టు, బెడఁగారు వీర్కావీరిపెంతోడ

గీ. ధవళ ధవళములగు జన్మి * దములతోడ, నాకామాదుర్ని యిడిన యుం * గరముతోడ
కొంతరస మొల్లు బ్రహ్మతేజంబుతోడ, బ్రవరుండయ్యు వియచ్చర * పవరుండవుడు

క. ఇట యవ్వరూఢినియు నొక్కొటం గతియను సుఖులు దన్నుఁ ♦ గొలచి నడువఁగాఁ జటుల యుభంధుభరవపద, కటక సమాకృష్టకేళి ♦ కలహంసీకయై. 72

సీ. ఉరగపూర్ణాగ్ర ధూమోగ్ని గంధముఁబాసి, పాలయుఁబోయి తాపి ♦ నలయవవనుఁ డనలాక్షు పెడబొబ్బి ♦ నలమిన తలదిమ్ము, పాయుఁ బో యీతేంట్లు పాట మరుఁడు ఘర్మ సామీప్య సుకలిత దాహస్ఫుర్తి, నాగుఁ బో యీ నీడ ♦ నల్ల మధుఁడు గరళ సౌదర్యాత్మ కరసుధా కటుకత్వ, ముడుపుఁ బో యీ తేనె ♦ నోపధికుఁ

గీ. దవగఁ జంపక తరవక ♦ పసన తినిక, నిచుల వఁజాల దాడిమి ♦ విచికి లామృతి పాటలీ పూగ కేసర ♦ వ్రముఖతరుల, సాబగు మీటు నుద్యానంబు ♦ జొచ్చి యచట.

మ. పవమాన పవమాన పంకజ రజఃపాలీ పిశంగచ్చపీ
భవదభ్యర్థ విక్షిప్త కృత్రిమ సుభిత్వాభస్మరం గా మాత్రం
దవపావాణ వితర్దికాతలమునకా ♦ నాళికపుత్రాక్షు లా
త్సవ మొప్పకా విహరించుచుకా సరసవాచా ప్రాధిమ శ్రీరగకా.

చ. బటువయి విజ్ఞవీఁగి పరిపాటిగఁ బూచి పరాగపుంజ మొ
క్కొటం గలయంగఁ బర్వఁ గొన ♦ గొమ్మను గోయిల మించ నొప్పై జెం
గటి యెలమావిహార రుచి ♦ గండవాడిం గనునట్టి నీ లతా
మ్ముటతర చూచుకం బగుచు ♦ బొల్చు వనెందిగుబ్బుచన్ననకా. 75

తే. వెలఁది యిచ్చటి సంపెంగ ♦ విరులు గహన, దేవతల యిండ్ల నెత్తిన ♦ దీపశిఖలు
గాక యుండినఁ బంచబంధుగార మగుచు, బాటునె? మత్త మధుకర ♦ పటలతవము.

చ. ఆపరిమితానురాగ ముచునోలనయై చిగురాకుఁ జేతులకా
తపసిని గొగిలించె వనితా! యిదె రంభ దలంప రంభ దా
నపరిమితానురాగ సుమనోలనయై చిగురాకుఁ జేతులకా
తపసిని గొగిలించు టుచితంబె కదా యన నప్పై రంభయింకా. 77

ట. కొమ్మ కన్నుగవకు ♦ గోరగింపఁగఁ బూచి, తఱచు జొత్తుగ్రమ్మ ♦ దాసనంబు
గవియు నీతమాల ♦ గహనాంధ కార విరానమునకు నుదయ ♦ భానుఁడయ్యె. 78

తే. శ్యామలోపరి నిబిడ పత్త్రాభ్రములకుఁ, గాండమండంబు దిగువాన ♦ కాల్లు గాఁగఁ
బంకరుహనేత్ర వర్షర్షు ♦ శంక నొనఁగు, పోడకబోదియ నవకంపు మోకఁగంటె. 79

ఉ. చూతమె దాసి పక్వతర ♦ కుక్తి పుటంతర దృశ్యమౌక్తిక
వ్రాతములై వెలుంగు గరువంపుఁ గొటారుల నొప్పు తామ్రప
ర్ణితట మట్లు జేర్లదళ బృంద సమాప్యత పాండురవ్రసూ
నాతి మనోజ్ఞ మాలమాల ♦ నర్ధి నెసంగు మధూక సాలముల్. 80

క. పంకజమఖి విరమాలవయి, గింకజ నిజ సైన్యకోటికిని నెలవిడు మీ
నాంతుని కరతల మన నలకంకేళిం జిగురు గాలి ♦ గడలెడు గంటె. 81

చ. నునుఁ జిగురాకు మేయుతరి ♦ సూరికలంకులఁ దేఁటి గుట్టినకా
వనతరుకాఖలం గువకువ ధ్వనిఁ బాటు పి కాంగనం బికం
బును నయమొప్పు మాన్పుగతి ♦ నాత్మ ముఖంబు ముఖంబుఁ జేర్చి చుం
బన మొనరించె నందనుడి ♦ మాయలుగా మగవారి కృత్యముల్.

క. అని పొగడుచు నొయ్యారపు, టనువున జడ లల్లి జిలుఁగులగు పయ్యెదలకొ
జనుకట్టు గట్టిగట్టిగ, ననిమిష కాంతలు లతాంత ♦ హఠాత్తుకల్తె.

రగడ. నేర్పుమై నల్లయది ♦ నెలులఁ దొలుపూఁ దుటిమె
దర్పకున కర్పింపఁ ♦ దలఁచ దెంతటి పెరిమె
యింతి పాపురపు రొద ♦ యేల విసె దారజము
వింతయే విరహిణుల ♦ పెతఁ బెట్టు చేరజము
గురపాన్న కొన్నలు ♦ సొచ్చి నలుగడ వెదకు
తరుగ దందులతావి ♦ తండంబు క్రొవ్వెదకు
నఱిమిననుఁ జివురునకు ♦ నగునె కంటక మాడఁ
బాటుకు మనె వేరొక్కచోటఁ గంటక మాడఁ
గుండములు నీకొనఁగఁ ♦ గూర్చితిని గైకము
నిందులకు తెల యడుగ ♦ నేల విడు వైకము
చిలుదేట్లు కొనఁగె గుఞ్జనగూర్లు గొజ్జంగ
నెలుఁగ కది పూవంద ♦ నేల యిటు రజ్జంగ
పెరింపఁ బోలు నీ ♦ వింతి రతిపతిఁ చెగడఁ
బొదలఁ జిగురులు తుదలఁ ♦ బూచి యున్నది పొగడ
పుడుకు మల్లన గంద ♦ వొడికి నీ ప్రేంకణము
దడయ కిటు నీకిత్తుఁ ♦ దగరత్ను కంకణము.
నెఱిపిపోఁ జూచెదవు ♦ నిలునిలువుమా కనము
గురియు లేనలదేబుకొన్న దంతట వనము
కా దల్ల యది పుల్లకంకెలి పన్నిదము
మోదు గోదిన నీదు ♦ ముత్యాల జన్నిదము
ఏటవాలైన యది ♦ యీ యరటి బాలెంత
చేటునకె యగుచూలు ♦ చేఁ గలుగు మేలెంత
నెలఁత యీ గేదంగి ♦ నీకబ్బె బుక్కాము
చిలుకు నీ పుప్పార్లు ♦ చెంచెల బుక్కాము
మితిలేని లేనె సామెత చేసె విరవాది
యితర లలికల మరగి ♦ యేఁగునది పరవాది
కలిగొట్టు ప్రాఁతు వేడ్కలె నీకుఁ దఱచెదను
నలిసాక్షి కిడిమి గండ్లమున కే వెఱచెదను
గురువెంద నవె గిలుబు ♦ కొనియెఁ బయ్యెరి దొంగ

విరులఁ గరిటంభకుచ ♦ వెరఁజామై యర గుంఁగ
మెర మెరని కొలనిదరి ♦ మాలంచు లకుముకులు
మరిగ నీ కనుదోయి ♦ మా యింపు చకచకలు
ఏకాంత మని దొలఁగ ♦ దిండు నీ వటె వేటు
చేకొనవె మున్నాడి ♦ చెలువ యీ పెటివేరు
ఆరిది యీ యెడాకు ♦ లరఁటి నగు కప్పురము
సరిరాదు దానికల ♦ శరీయెడలు కప్పురము
పాళ కల్లది పోకఁ ♦ బ్రాకబంధము దైయె
నాళి యిది దిగజారు ♦ నట్టి చందము నగియె
మలయ పవనుని బిలిచె ♦ మావి బలి యీవేళ
మలయు తోవెల పంచమస్వరం బును నీల
సులభమై దొంకె మంజులవాణి చంపము
చిలుకవన్నెపుఁ బొదలు ♦ చేరి యింక వంపకుము
చనకుఁ డింక దప్పునకు ♦ నఖులార పువ్వులకు
ననుచు నలరులు గోసి ♦ రతివ లల్లన దాసి.

84

క. నాళికమధూన్మత్తము, రాళీముఖిరాళి సుఖకఁగంబగు కొలనం
నేళి లాలస గతి డిగి, యాళి నివహంబు లోల ♦ లాడెడి వేళకా,

85

ఉ. వాడిన మోముఁదమ్మి తెలివాలిక కన్నులు విన్నుఁబోవఁ దో
జాడక నెక్కినల్ కరమునందిడి తీరని వణ్ణయై జలం
బాడఁగఁ బిల్చువారి నొక ♦ మాపు మ్రొక్కన నాడుఁ డంచుఁ దాఁ
జాడక చూచుచూడ్కి నల ♦ జోటి దిశల్ పరికింప నొక్కచోకా.

86

మాలిని. రవిరుచిఁ ద్రసరేణు ♦ వ్రాతముల్ మించువాత్యా
నివహనిహతిలో ♦ నిందిదిరనేణు లాడం
గువలయ ఘనకుల్యా ♦ కూలవల్లవనీ సుం
భవము లగుచు మింటం ♦ బర్వపుష్పాశ్ల లోనకా.

87

సీ. కసిఁడి తోరము తోడి ♦ బాహు వల్లనయెత్తి, సారకుఁ బొదలఁపైఁ జూచి చూచి
బింబాధరంబు గంఠింప నొయ్యన విపం,చీస్వరంబునఁ జట ♦ నెప్పి నెప్పి
దిశల మార్గాశ్లేషి ♦ దీర్ఘలాఁచన దీప్తి, గణముచేఁ దోరణ ♦ గట్టి కట్టి
కమనీయతనుకాంతి ♦ కనకద్రవంబున, నారామరంగంబు ♦ నలికి యలికి

గీ. యానితఁబదిలంది కాఁలాహికల్పు, ఘనకచక్రంధి నచటి భృంశిగముల కనిక
దిధిఘలు వడ్డకొనఁగచు ♦ దేవపూజ, విరులు చిదిమెడి కపట ఘాఠసురుని గుఱుము.

డి. కాంచి కలకృణతక్కునక ♦ కాంచినయె యెదురేగి యప్పు డ
కాంచన కేతకీ కునుమ ♦ గాత్రి వయస్కుల డించి తన్నికుం
జాంచలపీధిం దాఱుచు ఘ ♦ శాంత చలచ్చవలకృతిం గలం
గాంచిన వస్తువుం దెలిసి ♦ కాంచిన యట్లునురక్తిం గాంచుచుకా. 89

డి. ఆ కమలాక్షి యింపున దృగ్గంచల మించుక మూసి హర్ష బా
ష్పాకులకోణకోణ రుచు ♦ లగ్నమునం జనం జూచు చూపు తీ
రై కనుపట్టెం దమ్మరస ♦ మంటుకొనకా వెడవింటివాడు కోర్
దైక ధురీణతం గఱచి ♦ యేసిన సింగిచికోలయో యనకా. 90

సీ. తొలుదొల్త వాని గఱన్ములం గాంచినప్పు డృపల్లవాధర గుండె ♦ జల్లుమనియె
నట రెండు మూడంజ ♦ లరుగు నప్పుడ కాళ్ళ, బంకజాక్షికిం దొట్టుకొంటాడుదిర
దాఱుంగం జనునప్పు ♦ డ మాఖాంబజంబునకి, గంబుకంధరకు దైన్యంబు దోచె
గదిసి నిల్విన యప్పు ♦ కనుదోయి తెప్పల, తలనకు మిగులం జం చులత బెరసె:

గీ. గట్టకటా యనునపుడ గడ్గదిక వాడమె, జెఱంగువట్టిన యపుడ లేం ♦ జెమట గ్రమ్మె
సాలసి మాటాడ నుంకింపం ♦ దలంబి మోము, దేఱి కొనంజూచునపుడ ♦ కన్నీరువొడమ

క. పాటిత కరిదంతద్యుతి, పాటచ్చరగండఫలక ♦ భాగంబులపై
గాటుక కన్నీరొలుక గె, మాట వెడలం గ్రేటుకొనుచు ♦ మానిని పలికకా. 92

డి. ఏలర యీచలంబుడిగి ♦ యేలర బాలరసాల మాతీ
జాలములో శకాంకకర ♦ జాలములో వలవంత నక్రొవుల్
జాలుగ నాలుజాలు నికకంజాలు భవం బనునంత కాకకం
బాతయి రాత్రి పంచకరు ♦ బారికి జిక్కితి నీకు దక్కితికా. 93

కా. రా వైరాగ్యముం బూని నీవు కడు సిఠ్ఠాక్షిణ్య చిత్తంబునకా
రా వైతేజవిగాని యందులకు హేళిరా హేళిగాం బోరి యే
లా వాలాయము నేయక గా బ్రదుకు నీ ♦ వాచారవంతుండవై
చావో యొక్కడో నీయెడం బొడము వాంఛకా భూసురగ్రామణి. 94

క. కట్టఁడితనమున కిట్టొడి, గట్టి మనసు జాయినేసి ♦ కరంకపు మఱిసి
పట్టినది విడువ విడక ని, న్నిట్టట్టన నేల మా యధృష్టం బుండకా. 95

వ. అసిన న క్కువాశాభూసురకుమారుడు.

సీ. కొనసాగి కామిని ♦ గోష్ఠిం బొడములైన, యదుటుం జావుల తెప్ప ♦ తుదలసాంచి
సంతసంబున ముఖాబ్జ బునం జిలునప్పు, కందళింపకయొండ డిండు పఱచి
పొంగారుమెం దోచు ♦ శృంగారచేష్టల, తమిం దెచ్చి కోలు మాగ్ధమున చాచి
పొడము రసావేశ ♦ మున వచ్చు నగ్గొక్తు, లొదివి నాలుకకు రాకుండ గుక్కి

గీ. మస్తకము వాంచి యును రిని ♦ మానముడ్ర, నేల బాట వీల వాయుచు ♦ నిలిచి కొంత
నేవు వెడవెడ చింతించి ♦ కర సాకింత, యెత్తి నన్నంపు తెలుగుతో ♦ నిట్లు లనియె,

క. తల్లిం దండ్రియు నన్నుఁ గానని మఱిసాపఁబునం బొక్కఁగా
నిల్లాలార్చి గృహింపఁగా సవనపఱిపి శ్రేణి చల్లారఁగా
నిల్లఁగఁ జూన్యత నొంది సొంపు చెడఁగా నిచ్చొట్టనేఁ జిక్కి యో
పుల్లంభోరుహనేత్ర యే ధుళిమతి భోగిం చెదం జెప్పవే. 98

ఉ. పీ సరసీరుహక్షి విసఱివో రతిఁ గాగింట నీవు చేర్చు నిం
పా మరభర్త కైవఁ గలఁదా వలదంచుఁ దెనంగ నేను స
న్న్యాసి నె యొక్కటే తపతఁహ న్నన సాగ్గడు శేలిపై ననా
శ్వానీక దుఃఖితే మనసి ధర్మ మసహ్యో మనా నెఱుంగవే. 99

క. ఐనం గానిమ్ము భవ, ద్దీనతకై వ్రతము విడిచితిం బరులకు మే
లైనం జాలు శరీరం, దైన నుపేక్షింపవాయు ధనది యట్లుండె. 100

క. తివురక యిం కొక్కటి విను, కవయు నెడక వలయుఁగన్నుఁ ధి
భువి నిది యన్మద్దేశ, వ్యవహారము కన్నుఁ దెఱవ ధర్మమగుఁ దెఱవా. 101

క. ఈ మర్యాదకు నీ వొడంబడిన మేళింభంగి గాదేని మా
భూమిం శరంగ నెట్లు నీ యొడలితోఁ ధి బోవంగ లేనే కదా
యీ మంచాకిని పొంత నీ మునులతోఁ నీ వృక్షవాటంబులో
భామా యేఁ దప మాచరితు విధి కఁబ్రహ్మజ్ఞానముం దెట్టుచుక. 102

తే. ఇంక నొక్కటి వినుము పూర్ణేందువదన, వ్రతము చెడ సౌఖ్యమైనను ధి
వాంఛితము దీర నను నీవు వదలఁ జెల్ల, దేను నిను నమ్మతిలఁ జేసి యేగుదనుక. 103

వ. ఇంత యేమిటికంటేనిం జెప్పెద. నేను వై దేశికుండ. బంధు మిత్ర కఠత్రంబులం బాసి
దైవయోగంబున నితరూరం దేగుచెంకినవాండ. మీఁద భవదర్శంబు పూర్తియైందనై
వ్రత హోమా ద్యనుష్ఠానంబులు విడువం గలవాండ నగుటంజేసి యంతరంగంబునం
గల తెఱంగు తేటవడం బలుకవలసి నాకర్ణింపుము. 104

ఉ. నీ చనుదోయి సంతకుడు ధి నిర్భగవాసన మేన నూన న
య్యో! చిరసౌఖ్యముల్ గనుట యొడె దపఁబొనరించి పాపముల్
రాచుట యొండె గా కిహపఱంబుల కూరక దూరమై వయ
శ్చీ చన రెంటికిం జెడిసి రేవడ నాదునె నీరజేక్షణ. 105

క. అని యాస గలుగఁ బలికెన, విని వేలుపువెలఁది మోము ధి కిన్సిల్లం గాఁ
దన చేతి చెఱఁగు బిగియం, దెఱచుచుఁ దల వాంచి నగవు దెరయఁగఁ బలికెన్. 106

క. హ! నీ నిష్ఠుర వృత్తి మాని కరుణైకాయత్త చిత్తంబునక
మానం జాలనటంచు నేఁడు శ్రవణానందంబుగాఁ బల్కుటక
సూనాస్మృత వెలవెట్ట కేలితి సుఖార్థోరాశిలోఁ గ్రుంకితిక
సానోమల్ ఫలియించె నా వయసు ధివ్యం బయ్యె విప్రోత్తమా. 107

వ. నీ వెట్లు చెప్పి తట్లు నేయుం గలదాన నని యెఱసి నొడంబులును సమయంబునం దోడి నెచ్చెలు ల చ్చకోరాక్షిం గూడికొని. 108

సీ. ఆకట నిర్దయబుధిఁగని దూతెం గడు రంభ, యాహా! వివేకివాఁ డనియె హరిఁ జేడు మిగ్గెడ వంచుఁ డ జిలికి నవ్వె ఘృతాచి, మాయలాడని తిట్టె ఁ మంజుఘోష న్నాయ నెవ్వరములఁ డ బ్రార్థించె నూర్వశి, జంకించె రమ్యులమఁ డ జంద్రరేఖ చెలిసేచి తనిదిసంఘటలు గొట్టె మేనక, విడువు నూయలటంచు ఁ నొడిమె మేమ

గీ. గొంట వయొం దిటాత్తు చు ఁ మాన్కి గొనరె, ధాన్యమాలిని పుంజి ఁ పల యదత్తె దివిజకామిని వీరితి ఁ దిరుగువాటి, గుప్పకో ల్గొంచుఁ దమలోన ఁ నవ్వుకొంచు. 109

క. ఆ కుమానాధూనురుం డపు, డా తాంతల సరస సమృద్ధాలాపములం గైకొనుచు మదిత హృదయంఁదె కెలీవనము వెడలి ఁ యరిగి కుటఁగట. 110

సీ. మృగనాథి నికురంపు ఁ బుగబుగల్ గలచోటఁ, జడలేటి తుంపురుల్ ఁ చెదరుచోట వటకవాటి గంభవహుండు పైకొనుచోటఁ. గర్పరతరు ధూళి ఁ గప్పచోటఁ బసూలు పెలయెలు ఁ లినుక వెట్టినచోటఁ, జిగుర మావుల సంచ ఁ నిగుడుచోటఁ నవమాళిల తీవె ఁ నట్లుట్టిపడుచోట, మాణిక్య దీపమల్ ఁ మలయచోటఁ

గీ. బ్రహదమునఁ జేలెటెలుండుత్తి ఁ పాడుచోట, కారికలనంగ కాస్త్రముల్ ఁ చదువుచోటఁ గీకలకంఠములు క్రొవ్వి ఁ కేరుచోట, బావురము లొంజంబులు ఁ పంతుచోట. 111

తే. ఆ వరూధిని మఱిమండి ఁ తాలయంబు, గాంచి యనురాగమునఁ బ్రేమఁగించి యంత వారి నిరువురఁ గూర్చి య ఁ వ్వనజగంధు, లాత్ర్యగృహముల కేగి రఁగంతరంబ. 112

క. పుల్లవలీనలైలా, వల్లి మల్లికలతోడ ఁ వాసుతిక లు ద్యల్లిల నల్లిబిల్లిగ, నల్లికొనిన యొక లతాగృహంతర సీమకా. 113

క. ఆ గంధర్వ కుమారుండు, నా గజగచనయుం బ్రపుల్లహల్లక కల్పా భోగంబున రహి మిగులగ, భోగింపఁ దొడంగి రాత్మం ఁ బొంగడు కాంతకా. 114

వ. ఆ సమయంబున. 145

సీ. ప్రహసానఖంపచ ఁ స్రవదత్త పరిరంభ, ముమూల పరిచుంబితా ధర్మావ మతికయ ప్రేమ కృత్రిత దంతసంబాధ, మగణితగాని కఁమ్యానిపాత మతిశలమణిత యాఁహారగల్లచపేట, మతిదీన వాక్కుచిత్రాక్ష విరహ మంకుర త్పులక కావద్ధ సర్వాంగ, మానంద కృతహర ఁ వా ననాబ్జ

గీ. మాక్రమక్షిణ సువిద్య ఁ మా నిమిలితాక్ష మాస్విన్నగంఢ ఁ మాయత చెప్ప మాస్తిమిత భూవజారవ ఁ మా వధూటి, ప్రధమ సురతంబు గంధర్వపతిం గరంచ. 116

క. ఆమునక గనుమాయుట రోద, సన్నగిలుట కొంగిలింక ♦ పడలుట నేర్పుల్
సన్నగుట వరాధినిరతి, కన్నెటికపు రతియొక బోలెడ ♦ గడు నిం పాసఁగెన్. 117

క. ఈ విధమున న య్యిరువురు, భావజతంజైకపరత ♦ బహుకాలము సా
భ్యావహాలిల నుండఁగా వేలుపు ముద్దరాలు ♦ గర్భయం దార్చెన్. 118

క. నడ జడనువడియె నా రేర్పడియెం జనుమొనలు నల్లవడియొక వడియం
బడియెం గడు నొడలు పడఁకికి, బడలికయును నిదుర యరుచి ♦ బహుళంబయ్యెన్. 119

మ. పలుచం బాటుట గోమలస్థిత రుచుల్ ♦ మై దోఁచె నా గౌరకాం
తుల గండద్వితయంబు పోలెఁ బ్రమదాఁగ్గోరాఁ ఫలన్నవో
త్రులికా భంగపరంపరాప రిసమాద్య త్నాండు డిండిర పం
పులు నాఁ జిట్టుము లుల్లస్థితై దలుచె ♦ తోడ్పొంగురంగుక్షికిన్. 120

తే. నాకజలజాతీ నిలుపేద ♦ నడుము బలిసి, యల్లనల్లన వల్లిసీమ ♦ నాకృమించె
బేర్చి దివ సకృమంబున ♦ బీదబలిసి, బందికాండైన బారుపులు ♦ బ్రతుకుం గనునె.

క. పాటలనుగంధి పాటలు, నాటలు లే కప్పు డొప్పె ♦ నలసతఁ బులికొ
తాటనజయపరికాంత, జ్యాటంకృతి చలనమదన ♦ చాపముం బోలెన్. 121

సీ. మనసు కమ్మటితి మెల్లిన లేచి చేతులం, గాంతుని జమ్మిగాఁ ♦ గొగిలించు
నలసత మృద్గంధి ♦ యైన కమ్మనినోర, నధరలలు నెడనెడ ♦ నాని కూర్మ
మఃశితాది పవనధారణ శక్తి చాలమి, నొయ్యన సర్వోక్తి ♦ నుబ్బినర్చుం
గాంక్షిత క్రోడ కంఠము పంపునేయమి, నొడ్డుగా నిట్టూర్పు ♦ లాలయఁ బొగులు

గీ. నిచ్చ యెఱిగిన రతికేళి ♦ మెచ్చి పొగడఁ నప్పు డ క్కాంత రతి పరిహాసవేళ
జీవితేశ సమేళంతుఁ ♦ జేత లుదుపు, బ్రార్థనాపూర్వ దీన సంభాషణము. 122

క. అంత వియచ్చయం డభిమత, మంతయు సమకూలుటయును ♦ నచ్చర గర్భ
కాంత యగుటయును గనుగొని, యింతట నివోటు వాయ ♦ కే నిక నున్నున్. 123

క. వంచన యెఱిగిన మఱి కపి, యించునొ నురకాంత చెప్ప ♦ కేగినక బ్రేమక
పంచరశర పరంపర, బంచక పాపించి మీఁదం ♦ బాపం బిడునో, 124

మ. అని వితర్కించి యక్కపటవిత్రిఁ డెఱింగించి యనిపించు, కొనియ పోవువాండ్రె
యప్పు డప్పువృత్తితోడి దాయం బోయి బుజ్జనం బొప్ప నిట్లనియె. 125

తే. ఎవ్వఁడే బాదలేప మొక్కింత నాడు, పాదముల బూయ నింలేసి ♦ పనులు తుట్టె
న మృహయోగి బహుయోజనా ధ్వయామి, యీ గిరికి నేఁగుదాంచె నేఁ డేగి కంటి.

- క. ఆతడు మఱి దీర్ఘయాత్రా, వృత వశమున వచ్చి మా పుత్రులను తెరపుగాఁ
గతలుగ మా సంసార, స్థిత లెల్లను జెప్పె నేమి ధ సేవుడు నబలా, 128
- సీ. వై పరామరీక చొప్పుడమిం బక్వముం దప్పి, పండఁబాటిన పొల ధ మెండబాటెం
గట్టఁ గాపింప దత్తత లేమి నూరూర, బంచెల బదిపోయెం బకుగణంబు
వంచనామతిఁ బ్రాడ్వి ధ వాకులె వటుపు లా, జల కొప్పగించిరి ధ చదుపు లెల్ల
గిడుంబి రచ్చి పుచ్చుకొను చోటులవార,లాఁకకు లానుగా కప్ప లీక
- గీ. గ్రహాః సంక్రమణాదుల ధ రాచనగరం, గాను వీసంబు వెడలమి ధ గ్రాసమునకు
సాధి జెట్టిరి క్షేత్రంబు ధ లండుం కొన్ని, లెన్న యెందునె గృహకర్త లేమి బ్రతుకు.
- క. అది గా కే నిల వచ్చిన, యది మొదలుగఁ జింతచేఁ నఁచుర్మిశమును నా
కెదు రెదుర చూచు నిద్దలు, ముదుసల్లులు పుత్ర మేహఁమున నగు నార్తికా. 130
- క. తడిగంట నెపుడు దలుంగక, కడి దలుంగఁగ వడియుం దఱిగి ధ గాసిం బుడమిం
బడిన గనరాక మంచపుం, దొడుగఱలై రట్టై రుజలఁతో నేమందుకా. 131
- క. కావున వారలఁ జూడం, గా జేగమ చనఁగవలయుం ధ గమలదభాక్షి
నీ వెలుంగని ధర్మాధుర్మావస్థితి గలదె దీనికై యడలకుమి. 132
- క. వడిఁ గాంచి కాంచి యుండం, గడవల నీ రిశముం ద్రావు ధ కైవడిఁ బైఁబై
బాడమెదు కోర్కెలచేఁ బై, ల్లుడికిన మది భోగముక్తి కూలు గనునే. 133
- ఉ. కావున నెన్నడుం దెగని ధ కాంత నెపం బొకఁ డెన్ని రోని నేఁ
బొకఁ దలంతునేని వలపు న్నునుపుం దగవుం బియ్యంబునుకా
నీవలనకా సమగ్రములు ధ నల్పిన సంపెంగ పువ్వు దేనె కొ
ర్తాకిఁ దేటి చిక్కిన విధంబునఁ జిక్క నె లోలలోచనా. 134
- ఉ. ఎవ్వడు మీఁ దలుంగక యథేచ్ఛ సుఖైక రతిం జరింపఁగా
నవ్యం వంశహాని ప్రత్యహాని యశోధనహాని పుట్టుదా
న వ్యెడఁ గ మృదువృ పకువయ్య వివేకి చెడకా జగంబునకా
నవ్యఁక బాలు రారవము ధ సం బడఁ బాలును నిందపాలునై. 135
- మ. ఆనినం జిత్తము జల్లనకా సాయగు న్నయ్యంభోజపత్రాక్షి లా
చన గోళంబులఁ జిమ్మలై చిలుపలై ధ జాలై తరంగంబులై
చనుదోయిం గొనబొ తరంగమదచక్రర్పణ జాటిపో నొక్క మె
దన బాష్పంబుర్పుంబు లుప్పరిలెఁ బోటుం బాటుగా నెంతయొకా. 136
- క. ఆత్మతీ గంధర్వవిభం, దత్తామరసాక్షి వదన ధ మక్కునఁ గృపతో
నొత్తి మొగ మెత్తి యత్రియ. మెత్తనఁ గొనగోరఁ బాట ధ మీటుచుం వలికన్.

౯. ధీరస్యాంకపు పంక నీకుఁ దగునే * దివ్యాంగనల్ కోవిదల్
గాకే యోగవియోగముల్ సతములే * కర వ్యూహల్ నేయకే
పోకే రార ప్రియంబు గల్గిన జనుల్ * పోరామి పోఁ బోవునే
పో రాకుండఁగ నేమి కాళ్లు దెగనే * ఫుల్లంబుజాతేజఃణా. 138

తే. మూలముట్టుగఁ దెల్పె న * మ్మూలిపరుండు, పా"ర్థికుండయి నాకు న * స్ఫురము విద్య
పచ్చుచును పోవుచుండెద * పదల నిన్ను, శుకకలాలాప ననుఁ ద్రిశుద్ధికినిమ్ము. 139

తే. అని వరూధిని నూరార్చి * యచటు వాసి, పోయెఁ దనయిచ్చ గంధర్వ * పుంగవుండు
తప్పరాదు ఋణానుబంధంబు దెగినఁ, బ్రాణవద మైన వలపును * బానిచనదె. 140

వ. ఆసుటయుం దరువాతి పృథ్వాంతంబు గృపాయత్తంబగు చిత్రంబున నానతీయవలయు
నని యడుగుటయును. 141

౯. హిందూరాజ్యరమా ధురంధర భుజా*హీగాగ్రిమణీ కంచుక
త్కుండ స్వచ్ఛయితో గురుచ్చ యనన*క్షోణీ ధన స్థాపనా
మందీ భూత కృపాకటాక్ష యనకృ*న్మాద్యత్కలింగాంగనా
బందీగాగ్రిహవిగాహితోత్తర కకు*భాటీ సమాటికనా. 142

క. తిరుమల దేవీ చరణో, దరభాక్షా కల్ప కల్పితస్థల కమల
స్ఫుర దిందీవర బంధుర, హరిహయమణివలయ*మాట*హర్ష్య విహారి. 143

ఉత్సాహ. వర్ణనీయ కీర్తివైభా*వా పృథ్వాత భూతి దృ
క్కర్ణకుండలా ! విత్తిర్ల*కర్ల ! దీర్ఘహృద్భ్రమ
దుర్లయారి మానహారి ! * దుర్భరానకార్భటి
ఘూర్ణమాన కొండపల్లి * కొండవీటిమండలా. 144

ఇది శ్రీమదాంధ్ర కవితాపితామహ స్వర్ణోముఖాంక పంకజాక్ష
పాదాంబుజాధీన మానసేందిందిర నందవర వంశోత్తంస
శతకోపతాపస ప్రసాదసమాసాదిత చతుర్విధకవితామతల్లి
కాల్పసానిచొక్కయమాత్యపుత్రపెద్దనాక్య
ప్రణీతఁబయినస్వాలోచిమమనుసంభవం
బను మహాప్రబంధమునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీ స్వారోచిష మనుచరిత్రము

చతుర్థాశ్వాసము

- శ్రీ కృష్ణరాయ గుణరత్నాకల్ప కల్పకద్రుఃపాధిక దాన
శ్రీకృతుకాగతలోకా, లోకాంతర సకల నుకవి ధి లోకస్తుత్యా. 1
- వ. ఆనధరింపుము. జై మిని ముసేంద్రసేనుఁ బతంగపుంగవంబు లిట్లనియె. 2
- సీ. మున్ను విపాకారమానఁ గూడుఁ డో శంకఁ, గనుమూయుఁ బరిచి నా ధి భివరభర్త
యివ్వరాశోహయ ధి నాసక్త కాపున, నిచ్చుతో నటుసేయ నియ్యకొనియె
నా పృతిజ్ఞా పూర్తి ధి యయ్యెఁ దనంతే న, వ్యవితకు రతిపార ధి వశ్యపటిమ
సపుడు తత్ప్రవర దేహసమిద్ధ కిభిషి, కాంబరీ వహిమచే ధి సంగ్రహించి
- గీ. నట్టి గంధర్వమూర్తి సాఖ్యానుభూతిఁ, జలనమేదిన మానసాబ్జమున నిలువ
వలసెఁ దేజోమయంబైన ధి వృద్ధి నట్టి, మేటిగన్పంబు నెలల తోమ్మిదియు నిండె, 3
- వ. అనంతరంబి యొకానొక పుణ్యదినంబున. 4
- కా. తేజం బుజ్జభవాండ గేహమానకుఁ ధి దీపాంకుర చ్ఛాయమై
రాజిల్లఁ గ్రహపంచకంబు రవిఁ జేరం బోని లగ్నంబునఁ
రాక్షవాక్షి కుమారుఁ గాంచె గునునో ధి రాజన్యమాన్యుఁ జనులో
జేజే పెట్టుఁ బ్రసూన వర్ష మనురశ్శేణులో పృవర్షింపగఁ. 5
- క. స్వయచి న్మురేణు శశి భాస్కర పావక తారకా పృథాకము లెల్లఁ
విరళములు నేయ నతనికి, స్వరోచి యను నామ మిడి ర ధి చటి మునులెల్లఁ. 6
- చ. మతీయు నతండు సయమి సమాజని నిర్మిత జాతకర్మండై
తేజిఁ బరివరితుండు నుపసేతుండునై విభిన్నాయుధంబులఁ
కలగరియై రణనలుల ధి గద్దటియై విగమారజేదియై
నెఱతనకాదునై మెఱిసె ధి నిర్మలకాంతి విలాసరేఖలఁ. 7

—:సగ్గర:—

గుర్జున్ గోత్రాచలంబుల్ ♦ గులగుల లయి పో, గోతముల్ గ్రుడ్ధలీలక
భుద్దిం చెం గాడు మౌఖికుల్ ♦ కవుఁగిటి కొలఁదుల్, కట్టి నొక్కొక్క ఘాతం
బ్రోద్దామ పొఁగి వాతా ♦ దుష్టతగతిఁ బరమకా, భూమిజవాన్మదంగా ని
ట్ల దైవీ నందనుం డత్యవసవముబండై, యశావసారంభవేశికా. 8

క. వేదండుము తొండము సరి, కోదండముఁ దివియు నెడను ♦ గుడి నెబ్బజాగ్ర
వాదము రోద' నిండంగ, భేదించుకా గండజలలఁ ♦ బృథువాణములకా. 9

క. ఆతఁడు మఱి తనకు మంధ,క్షితి భృత్రటి విశ్వకర్మ ♦ చేసిన నగరికా
విత్తాట వికచముసే, వితుండై సామ్రాజ్య మనుభవించ నొకతటికా. 10

క. కరకాచిట పటరవ భీకరమై పెళపెళనివాద ♦ ఘనమై యుంర్ము
మరుకజ్జిత బిలమంద్ర, స్వరమై యొక్కొండ నొక్క వన్నము గురికా. 11

క. తెలతెల వేఁగిన నగ్గిరి, జలజల బ్రవహించు నెలల ♦ చప్పుళ్ళు కిఘా
వలకులకల కేళాకల, కలములు గల తెలపొలంబు గనుఁగొను వేడ్కకా. 12

అ. ఆ న్నగాగ్ర మెక్కి ♦ యందొక్క శశికాంత, వేది గతిపయ్యాప్త ♦ కష్టికుండం
గుట జవిసిన పనన ♦ నటదలకభయండు, నగుచుఁ బొద్దు జరపు ♦ నవసరమున. 13

అ. ఒక్క యెటుకు తేఁడు ♦ నొక్క కొమ్మును గెట్టి, గోజుబులు జున్నుఁ ♦ జాతివప్పు
బీలిగలు లయంఁ ♦ కోలలు నెలవిండ్లు, గాను కిచ్చి కరయఁగంటు మొగిచి 14

వ. యుగనగమనమయ సమన్వృత జీమూత పటలంబునుంబోలె గైలాస గిరినితంబు పొంగిత
కాంతార పవ్యంతంబు నిరంతంబై కాలుకొన్న యొక్క గహనశ్రీలింగ గరాంశులింగ
జూపి భూపతిలిట్లునియె.

క. అల్లదె కంటే పానపాన, చెల్లనిగట్టుతుత మబ్బు ♦ దేతెడు పాల మం
దెల్లెడఁ జూచిన ధరణీ, వల్లభ ! నీరాము సేవ ♦ వాలు మెకంబుల్.

సీ. కంఠాతికై రాయఁ ♦ గర్కశం బగు కుంటిఁ, బీటవెట్టిన మౌగిను ♦ పెల్లగిల్లఁ
జవి చార్చి విని చీరు ♦ చిటుకున్న నొకసారి, నెలవి వెంపరలాడు ♦ జిట్ట తెల్ల
జప్పురించు వెదుళ్ళు ♦ నటలుల్లు వండ్లొగ్గి, చొంగవైబడి చుంయి, చుంయి మనఁగఁ
జండ్ర నిప్పలువోలెఁ ♦ దిండి చు కనుమించు, లెనఁగ నొండొంటిపై ♦ నెక్కఁబాలు

గీ. వెట్టదినముల మడుంగుల ♦ మట్టికలఁచ, బుడబుడ ధ్వని వెడలు బుద్దుదములందు
జిలప చిలుపని నేతులు ♦ జిడ్డుదేలు, నేమి చెప్పదుఁ గొగ్గివిన ♦ యోకలములు. 17

చ. బు మింక నేమి పెప్ప విను ♦ పండు వెదుళ్ళవలీల మోగతొ
పులఁ బడఁజొప్ప వంచికొను ♦ పోలిక వంచి తదగ్రీధాన్యమల్
నెలపుల ఫేన ముట్టిపడ ♦ జిట్టలతోడనె చప్పురించు న
పొలము వరాహపోతములు ♦ భూవర తొండములేని యెనుఁగుల్. 18

క. పొడిచిన కైదువునకుఁ జను, రిడఁ గావల దగ్గికాఁక ♦ యింతక యిడిసం
జేడుగట్టల గుచ్చిన నంజుడు మంటలఁ దగిలి నెయ్యి ♦ పొటపొట పడియుకా. 19

- తే. వలదు కక్కల విడువంగ ♦ వలవ చేయ, నడచి మొలపిడి శుమ్మనం ♦ బొడువవచ్చు
బంకము గొరిజ విగడబడె ♦ బుజువ లేవు, మన్ను లివ్వేళ రేగటి ♦ మన్ను లందు. 20
- క. పాడ చెదరి బోదవలదిన, యొడకులతో నాల్గు రెండు ♦ నొకటియొక బ్రంగల్
వెడలిన కొమ్ముల బువున, నడుగిడెగా లేవు బలిసి ♦ యందలి దుప్పల్. 21
- అ. చలము లొడవ ముండు ♦ గల మ్రొకు దీమలం, గెరలి తాకి గొమ్ము ♦ లురులం దగిలి
వాని లేవ నీడ్చి ♦ కానకే కొనిపోవు, బోకరించి యిట్టి ♦ పోతు లచట. 22
- అ. కప్పుకెట్టి పన్ను ♦ కందమ్ము నమముగా, బొడలి జోగ్గ గట్టి ♦ పోరుచుండి
మలయు గాని పోవు ♦ మానినీ బొడగన్న, నేమి చెప్ప వారి ♦ యీ ను లధిప. 23
- క. కట్టియం జేకొని డేగం, బట్టి యుబునుపోక బాలము ♦ వట్టిన బాలు
దొట్టిన కొల్వలు గలయవి, చెట్టడిచిన జేటం డేమి ♦ చెప్పం బులుంగుల్. 24
- తే. ఉడుము గరిమిడికొప్ప దం ♦ దడియువెల్ల, యెలుక కల్లెల్ల తలుచును ♦ నేమి చెప్ప
నడవి వెల్లెడం జూచిన ♦ నవనాథ, జల్లెడయొక బోలెం లాంగల నుల్లసిల్లు. 25
- క. అనుటయు మృగయాకౌతుక, మునం జిత్రము చెంగలింప ♦ ఘాధర శృంగం
బున నుండి డిగ్గి నగరికి, ననిమిషకాంతామారు ♦ డిగ్గి రయమునక. 26
- వ. నగరు సొచ్చి యచ్చటం గజ్జాంతర కాలాంతరాళంబుల నందంద తండతండంబులై
ప్రేలు నత్తెంబులం జమరంటు ఫలకండంబుల మండితంబులగు నిడుదవెదురు దండెం
బుల బర్హిబర్హి నెబ్బదాగ్రంబులై కొమరారు దోరపుం దాగ్గితోడం దిరుగుడుల
వెడంగుడి వడిదప్పునట్లు త్రాళ్లం గట్టువడి పొట్ట లదురంగ నెక్కి పరిసంబులు
వేయునవియును, నపహసిత కారుల పుట్టిలనఖికోటి పాటవంబు లగు త్రోటి పుటంబులం
జటక సరటాది జంతు కళేబరంబులం జరణ నఖరాంకురంబుల నెక్కి చీలుచుం
గేరునవియును, నాండునాండికిం బాటించి వేలటగాం ద్రడ నెట్టింగి మేలుమేలుల
చుమత్కారంబుల నిరాకరించి పీకునం దిగి తిగి యీకదీర్చుకొనునవియును,
బద నగ్గలించి కూయుచుం గుంపు నకనకంబుడం గనుకట్టుతోడ మోములు మలం
చుచుం బంజరసితి కీర కారికా పారావతాదుల పలుకు లాకర్ణించి యెగసి యెగసి
నిజావసితతా ద్విగ్ధిధాధార వేణుయష్టలకుం జట్టుపలు చెదరం బ్రదక్షిణ ప్రావణం
బులం బిభృమించి మగుడ నెట్లకేలకు మట్టకొనునవియును, మేరమీలం దిన్న
యెరల నన్నుకొని యరగన్ను పెట్టి బోంకడం బొటమరింపం గూరుపచుం గురి
కిలం బడు నవియును నై పలుకుం ఎలువెలంగల డేగ మొత్తంబులను గుత్తంబులగు
మిగుల పెత్తని జలపోత తోలు పట్టెడలు మెడల నమరంబుపాట్ల కట్టుం గంబంబుల
కుం దార్చి బంధించిన కుండనపు గొలుసులు గలుగల్గు మనగ నొడివృ జూడించి
కొనుచుం గొనసాగి సోగలై ముంగిస మోరలుం బోసమోరలు సారసారకు నెత్తి
బయలు పసివట్టుచుం గట్టెగుటి వాజికాలలం గట్టిన పొట్టేళ్ళకై యాడికొని నీల్లి కాలు
ద్రవ్యి ఘనఘనాఘన ఘర్షణధ్వన సమధ్వనులుచలంగ మ్రోగించు నొంగి బ్రాంతము
నిగలంబు అమియ్య నయనగోళంబుల నాభీలంబులై విమృశ వదన గహ్వర విలంబి
జహ్వ పల్లవంబులకుం గూర్చితర దంతకోశ కాంతికలాపంబులం గోరక స్తబ్ధయోగంబు

గల్పించుచు నత్వేకరగ్నిస్త్రీలాల పలలజాల గాగ్రంబులు నెన్నడుము సన్నదనంబున నట మిగుల డిగ్గి చన కునకిం గటితటంబులకంటె దారె పుటపుట నయ్యె ననం దోరంబు లగు బోరల గండంబులు నందంబులు గని బిరుదు లంకించి తమ్ము నుపలా లించి పరిపాలకుల సంస్థవంబులకుం జెనివార్చె ననం గర్జనలయంబులు వ్రాలంబడి వెండిగుండులుం బోలెఁ గన్నులపండువులై గండభైరవు పూజావారువంబు లన మెండుకొని యుండు జాగిలంబునుం గాంచి యుంచునందును నేటకు నుజువైన వాని నేర్పఱింది తెచ్చుటకు ననుచుల నీవు నీవని నియమించి తానును నాఖేట కోటితపరిపాటి పన్నద్ధం దయ్యె నయ్యవసరంబున.

సీ. పచ్చని మారుమంజి ♦ పనివాగె పక్కెర, పారెసి పల్లంబు ♦ పట్టమయము
రాణ నొప్పారు వై ♦ రాణంబు సింగిడి, తేళుమల కోయల ♦ తిరకనంబు
మిహి పసిండి పరుంజ ♦ మోహదా కలంకుల, రావు గుజ్జరినేర ♦ కేవడంబు
దాకలంకున సిరాజీక రాచురకత్తి, కులంగటం గొగ్గవాడి ♦ గొరకల పాడి

గీ. వీలికుంచె తలాటంబు ♦ బేరజంబు, మణుట మొగముట్టు వన్ని సాహిణి యొకండు
కర్త యెదుటికిఁ గొనివచ్చె ♦ గంధవాహ, బాంధవం బగు నొక మహా ♦ సైంధవంబు

క. తెచ్చుటయు నిచ్చ మెచ్చి మరుచ్చటుల కరంగరయని, రోధిసగ్గ దగ
ర్యోచ్చుం బగు నత్తె ను, హృచ్చకృం బలర వేగ యొక్క వెడలిసె. 29

చ. జడలు మలంచి చొల్లెముగ ♦ సన్నపుర బాగ లడంగఁ జాటి చ
ల్లడములు పూని మొదఁ బడి, లంబుగఁ గట్టిన మట్టి కాసెలం
బిడియము లంటఁ దోసి పృథుఁ భీమణ బాహులసాకు వంబులక
దడవి కెరల్పుచుం జగిరి ♦ నాగుని మోలె నృపాల నందనల్. 30

సీ. ఇవి కంఠపాకంబు ♦ లింతడున్నిన మీఁద, బడిదికాకరి నైన ♦ గడవఁ జాలు
నివి మింటం బజయ పక్షింద్యుఁ జూపిన నీడ, బడి వాలనందాక బజంవజాలు
నివి గాలి కనిన మూఁక వరాహ దనుజేంద్రు, నైన జుట్టెంటిలో నాఁగజాలు
నివి కాటుకొల్పిన ♦ వృద్ధ కూర్మము నీరపుఁ జిప్పైన గెఱికిన్ ♦ చింపఁజాలు

గీ. సనగఁ ఘర్జరగళగర్జ ♦ జనితభూరి, భూభృదురుబిలభత భౌ ♦ భౌ భౌంక
రాభ్రటీదీర్ఘదిగ్భ్రతులగునుఁ జెలంగ, సరిపెణలఁ బట్టి తెచ్చిన ♦ జాగిలములు. 31

చ. పులియఁడు బూచిగాఁ డసుర, పోతులరా జనుమంతిగాడు చెం
గలువ సివంగి భైరవుడు ♦ గత్తెర సంపఁగి మెడిగుండు మ
ల్లెగుది వాయువేగి చిటిలింగిడు సాల్వఁడు వత్సనాభి రేం
కలములమిత్తి గల్పియనఁ, గాఁ గలవాని గ్రహించి యుద్ధతిక. 32

ఉ. కట్టిన నీలి దిండ్లు నెల ♦ కట్టియ లిండ్లును విండ్ల గొనెనల్
మట్టి నొసళ్లపై నిడిన ♦ జంజఱుఁ బల్లసిగ్గఁ గట్టితటిక
బెట్టిన యొటకత్తులును ♦ మేనులఁ గార్మిను కప్పులేర్చి చేఁ
బట్టిన వేట యమ్ములును ♦ బాగగు వాగురితో మహాధ్వనిక. 33

- సీ. నట తేతుకొని యొత్తు ♦ కటిసైన మోటాన ♦ పడి యే శుభాడుతు నీ ♦ పాదమాన
కలగుండువడఁ జెందు ♦ కరిసైన జెవి పటి, బలిమిమై చెతు నీ ♦ పాదమాన
సెలసెప్పు కొనిరోప్పు ♦ పులిసైనఁ బీశించి, పడవెతుఁ జొచ్చి నీ ♦ పాదమాన
తెరఁదూటి వెరఁ గాటు ♦ గురుపోతు పైనెనఁ, బడి యొక్క పాడుతు నీ ♦ పాదమాన
- గీ. యితర దుష్టల మృగపంక్తు ♦ తమిలెక్క, కండ గరువంపు మాటలు ♦ గావునుమ్ము
చూడు మమ్ముని పంతంబు ♦ బాదుకొనుచు, న వ్యరూఢిని సుతుఁ గొల్చి ♦ యరిగి రపుడు.
- ఆ. మువ్వగదల నత్తెములనుండి యెగురుచుఁ, బదనుమీట నెరల ♦ వెదకు డేగ
పదుపు వట్టి దండఁ పాడులై నడచిరి, విధుని గెడలు డేగ ♦ వేటగాఁడవు. 35
- ఆ. గూని పిపులదర ♦ గొణిగి తిట్టుచు నేకుఁ, గలచినట్టి కుక్క ♦ గండ్లనంగ
మూతి నరప మీసఁముల బోయ ముద్రునల్పి, పంది వలలు మోచి ♦ పలచిరపుడు. 36
- వ. ఇట్టిదిగి య మృహరణ్యంబు సొచ్చి విచ్చలవిడి నచ్చటం బచ్చికబయల్ల మచ్చిక
ల్లచ్చుపడం దటిచ్చటలంబగు లోచన ప్రభాపటలంబు దిక్కుటంబులం బర్వఁ దాటు
మాటుపడ నిడికొనిన మొగంబులతో నేజీజిహ్వరల్లవో ల్లిహ్యమానాంగంబులగు
సారంగంబుల ఖుః శికారంగంబు లనం గనుపట్టు చెలికపట్టులును బిట్టెనంగు నాఁకటం
దట్టువడి పొట్టుకై పుట్టకూటికిం జీమఁకుం జెడలునకుం నెలంఁగలు గులగులంబుట్టులు
నిశితనిజసఖరకులిశగోటులం గోరాడ నాదండ గాచుకొని యుండి వెడలి చను విష
విసుర్నరద్యుజగంబుల న్నలదం గబళించి గెంటుండ దంటు చప్పరించు గతం జప్పరిం
చుచు వొండొంటికిం బేరంబులు వాటి కుప్పించి తప్పించుకొను దుష్టల ఖురజరజ
శృటల నెసగ మెసంగు మనమనకల మఱుఁగుపడియుండు గండోపలంబులును పరి
హాసితపితేతర పాషణ పాటవంబు లగు కషాణపరిఘంబు లొండి కికిం దాకి కటిల్లు
పెలిల్లు మనంబోరు కారుపోతల కోలాహలంబులం బ్రతి శబ్దంబు లీనుకొనలును మద
మొదవ నెడపదనుంబొదలు పెట్టలతుం జుట్టుంబులై చిల్లరసలుగులం బిల్లలం జుల్లరం
బుల సానిచ్చు గమికి వెనుకయై మలయుచుం బిల్లుదం దిరుగు చిరుగున్నలకు వెన్నాడు
తోడేళ్ల సిరంగులం దిరిగి తిరిగి మొత్తి పొన్నొ చరియించు నేక చరంబుల
ఘుర్గుర ధ్వనంబుల ఘాల్లమానంబు లగు పరిగెపక్కపూమేరులేగవేము పులుగుడు
గురివెండ యూదుఁ గేలంగి మేదు గారు కోరిందకరుము కారుగు మొగలగు పొదలం
బొడువగు నానావిపిన పాదపకలాపంబును మాటిమాటికి మానిసి కాటునుఱుగి
తెరుపులు కాచి కాచి, దగ్గరికపడం దిను పెద్ద పొలవలనం బుట్టపుటనై తుగ్గిప్పల్పు
డుల్పి (కుల్పి) గంటులిడు గల్పి బెబ్బులుల నలఁగుడుల దొడ్లఁనంబులు మంత్రించి
పొరకదిగిచిన నీరు మేపు డిగి గిరలు కర్కశుడల వాపోవుచుం దిరిగి తిరిగి వాకట్టు
విడచినప్పుడు దప్పికై బాటి సెలయేటి తెంకులం బాటమ్ములు తొమ్మ కలంకులం
గాండ గాండ్రు గాండ్రువుని రొప్పి నొప్పి తుప్పరింబుగా కెయ్యత్తలంబునను వెల్లెత్తు
పొడవు వెగసి నెత్తురులు గ్రమ్ముచుఁ గూలుకొల్పిల్లులుల ఘుర్గురధ్వనుల గుండియ
లవిసి కలగుండువడు కారండవంబుల పక్షపుట పటాత్కారంబుల బోరుకలంగు
సెలయేటి తెంకులును మేత్త వెంబడిం బొలము వల్లంబులం దిరిగితిరిగి పెంట్రికలు

వెట్టు, వెంటపట్టునకు వచ్చి యచ్చటం గుచ్చి కానరాకుండ మునుమున్న మృగ యుండు బీసయొడి సుఖుటించిన కాలిపోసులం బడి బైగడక యద్దారు వీడ్చికొని యీరములఁ దతీయంబడి యవ్వలికై వెడలి చనలేక గడసి తన్నుకొను మన్న మెకంబుల యాకృందనంబులం గ్రందుకొను వినుమప్పజేకంబులును జిటుతగండ్ల గమిచేత వైవికంబున డాపకృమిండువడ దాటువడి యవి గొంతుకొన్నెత్తురు గ్రోలి విడిచి చన మార్కడలు వడి మతేవనదంకమ్ములు మూఁగ మాగంబాటిన కొండగొడితూ ముటుగుడు బొందులకు సందడించు కంకగృధ్రావళుల మొలం బుల మునుంగుపడు పల్లంబులును మేయుతటి వీఁ పెక్కి తేంచొకటిమాత్రంబు కంచి కరచి యొలిచి పడవైనం దోడి యొక రెండుమూడు వెనుక మంగట నందందఁ గాళ్ళం బెసంగుచు నత్తునక లేటి యేటి తినఁగా వెడలిన యెడమందు తద్వదనకుం గాక మట్టతెత్తుకొని యెత్తుగల పానరుటడవులు చొరంబాద పిడికడికడుపును రవడికి విడిగివడిన విటపిటపంబులం దడుపుపాడిబిసగతినొందు నెడలును బడులు పడులు నూలులునూలులు వేలువేలు గుములుగట్టి దట్టుబగు నెయ్యంబున నెదురు బియ్యంబు లొండొంటికొసంగఁ గరివరకఁజెబువులు వంప ముంపుచెడి యిట్టుపడి తిట్టులగు జిట్టుల సుంకటంబులగు డొంకలు నీక్షించి హరించ యెత్తుడుండమి నొక్క యెడ నడుగనెడలని పెంకిఁ గని వాటుగవులునట్ల మేకము దిగదని యెన్ని మన్న మార్పెత్తించి గాలి పరికించి దిగువదెస దొడ్డివల పన్ని యెగువ పాలిమేర బారాది యగు దూరం జేగఁ బోగువాటించి యత్రాట వలమోవం చెరలెత్తి యెత్తిన తెరఁ చుత్తుమురుగాఁ జించుకొని పాటినం బోసిక బారిషమరుటగు వలచుట్టునుం జెట్టువండ గొని నిలువ నలుపుగల పులిండులఁ గొండతి నిలిపి యన్మృందిపిలుుద జాగిలంబులదోడ వాగురిపుల నిలువ నియమించి తెరలకు లానగు వాని నందఁ బడంగొట్టించియు గట్టు వెంటదట్టుంబుగాఁ బ్రజ నెక్కించి మఱి కలయ గహనతలంబున నెల్లం బెల్లుగా విల్లుజేలకు నేటుదప్పని మేటివిలుకాండ్ర మృగములు వెలువడుటకు హరిచ్చనచ్చటాపుతఁకరిః కటిధనుమ్కొటులై కొట్టుకొనిం జూపెట్టుకొని యెదురుమాటలు గాకుండఁగొడి నెదరి పొరదొరుపులం బఱవకుండ నీరముల సందుసందులం దమతమ కట్టిన మోటకత్తుల నొండొండ ఖండితంబులగు మండగల కంపమండలు ద్రోచి మునుములం గనుమలాసకృతుకొనం బంచి తాను నొక్కొక్కయెడం బాదచారీయు నొక్కొక్కయెడఁ దరగాధి రూఢుండునున్న యెల్లెడల మెలంగుచుం గూతలెగఁచుఁ బఱవ మృదంగ దుందుభి ప్రమాళితూర్కంబులు గొట్టించియు గావోలు పట్టించియు నగ్నియంత్రంబులు ముట్టించియు రాదమిన్న ముట్టుజోపు నెట్టించిన.

87

చకితైకాచురిదావ మావలిత పుచ్చ స్రుప్త గచ్ఛత్తర.
 త్కుక మాదిగ్రహయాళు భల్లుకము వత్తోభాగ నిక్షిప్త డిం
 భక వల్లత్ ప్లవగీకదంబము ప్రదాంభః ప్రోతితకొండనా
 యక మాభీలము ఖద్విసీసృపుటితం * బయ్యో నన్దం బత్తటికా.

88

- క. నెలవెడలియు నెటిసడలియు, జలమడిగియు నిడుర పెడియు ♦ జంట లెడనియుం
కలహము లడగియు బలచెం, బులి కిరి కరి మన్ను దున్ను ♦ మొనలగు మెకముల్. 38
- ఉ. అత్తటి వేసికాండుగ్ర యము ♦ నాంబకరంగ పరంపరాకృతిక
ముత్తరమైన సూకరస ♦ ముత్తరముంగని మోటు కాండు వి
లైత్తకమున్ను రాజుమని ♦ కెక్కడు నట్లుగ దీని మిత్తికిం
బుత్తచుటంచుం బట్టెడలు ♦ బోరస డుయ్య భయంకరాగ్ధటిక. 40
- క. జాగిలములు మొలసడములు, జాగెగలసి చాపముక్త ♦ శరగతి నం దా
జాగిలము లెదిరె బంసుల, కై గోధాదికము గాలి ♦ కడరె నిరతముల్. 41
- సీ. ఎగుచు తూతలముట్టె ♦ తెత్తి బిట్టాలించి, గమికె గన్నాకయ ♦ గాలియరయు
వడిక గుక్క లంటంగ ♦ వచ్చిన మెడదీప్తి, ఘురురించుచు బయల్ కొమ్ముజిమ్ము
దాసించిచోట ♦ దారున జొరబాటి, యొకటిరెంటిని దొప్పి ♦ లారులనడుచుం
బాలచేరులు వట్టి ♦ తూలింప బలిమి నీ, దుప్పొని దొంకలంచూటి ♦ చుట్టం బైట్టు
- గీ. నీలై పోటులబడి ♦ ప్రేవు లీడనులాడె, బోయి పోలేక దగగొట్టి ♦ పాదలుసాచ్చి
బెడునడయును జొరెరు ♦ పీటవెట్టి, చూపులనెయ్యెచ్చు బ్రజనొక్క ♦ సూకరంబు.
- క. అట్టియడ నొవహాహు, బిట్టడిచి మెలనె గుక్క ♦ ప్రేవులు దంష్ట్రం
జట్టుకొని రొంపె గలంకగ, నట్టులముగ దగిలినట్టి ♦ యెట్టులు వోలేక. 42
- మ. హరిణం బొక్కటి కుక్కతండముం బులి ♦ దానీకముం దోజి యు
ర్వరంగా లూడక దాంట నేటలవికిక ♦ వాహంబు నశంబునూ
కిరసావల్లభుం డేనె భల్లమాన సొంగిం గాళ్ళు జోడించువో
గొరిజల్ నాలుగుం దెవ్వ సేన వొగడెం ♦ గోదండ పాండిత్యముకా. 43
- క. బలచుకొక కడికిర బలిమకుం, జెలమలకై యేరుంజిప్ప ♦ చినుగగగ నదియు
క్కలం గాడి దున్ని పాటిస, నటిముటి జాపరువువాటి ♦ యల్లలు పడియెన్. 44
- మ. గవిలో బెబ్బలి దాగి గుగ్గిలు మెలకుం ♦ గాం గాంచి రాజేసె నే
య వడిక బాణము వెంటనే నిగిడి పై ♦ కట్టేచి రా నేనె రెం
డవ కాండంబుం దదస్త్రముం గొనక ♦ దాయన్ వచ్చి కాక్షేయక
ప్రతిభిన్నంబయి నేలఁకూలె బుధా ♦ రాభిన్న తెలకృతిన్. 45
- తీ. కొవ్వి నడగొండ కయవడి ♦ గురుకు నొక్క, యొంటిగాని మహీనాథుం దొడిగి యేయ
గొరక మే నుచ్చి ధరం గాండ ♦ శరము వినరె, లే దపు క్కాన మనుచుం దెల్పెడు ననంగ.
- తీ. ఒక్కడమగత్తి గొఱక వేయెచుచు దాచి, నట్టరిగి లెంకిం గని వీడ ♦ బట్టుటయును
మృగయో లండలుం జని వెల్చి ♦ రించి నిశిత, కాండములం దెండి రొకపెద్ద ♦ కాలుబోతు
- ఉ. ఆ పయంబునం జకిత ♦ మై మెక మెవ్వనిమంద బాటె వాం
డేసిన యమ్మ పమ్మయి మహిమం బడకొక్కటి కొండచాలి వీ
తానులం జేయ మెచ్చి పనుధాధిప ముఖ్యుండ మోట్లు నున్న బా
జానన భృత్యులందలకు ♦ సరి నొసంగె నభీష్టితార్థముల్. 46

- క. వలచఁబాసిన వానిని భటు, అలుంగల పాలాడి రధిపు ధైర్యపట్టిరి బె
బ్బరి మహిమ మెలుంగు కిటి దోఁ, డెలు మొదలగు వానిఁ గొన్ని టిని వేఁటకరుల
తే. మున్ను జాగిలములఁ గూడి ధన్యయిట్టి, యుడుపకుక్కలు కుండేళ్ళు సుండువుల
సుడుముల గ్రహించు బుట్టల కడలఁ బొదల, గిగలనప్రతిమలఁ బనిపట్టి తిరుగుచోట
చ. బరవస మొప్పు గాలిరడఁబాటు మెయిం గవిఁ కూటి యొక్కకు
రుగరము దమంబులొ వెరఁజి కొఱలచేఁ గబలించి పొట్ట పెం
జరనుడు మంచుఁ చెచ్చి కని చేవ దొరింగక దుర్బివైచెఁ ద
దురుబిరుద పరమాదముల కుం బతి మోదవిమోదకాలిగాక. 52
- క. ఒడ లుబ్బి నిక్కి ముండటి, యడుగులు ధర నూచి చిందు నలబలమునకుఁ
జడియ కొక గచ్చిగండే! క్కుడుగడిమిం దివిచెఁ గుంగి కొమ్ములయొడుముక. 53
- తే. కంపతొడు గిడ్చినట్లైదు గానఁ జన్న, దెరు వెలుంగుచు నొక డేగి పరువుతోన
పడి యడఁగియుండఁగాఁ బట పటన ముండు, నాలిఁ గదలుట గని పుట్ట కొలఁ బొడిచె.
- వ. అత్తఁటిం దత్తఁటంబున మొత్తంబయి చోపుడుఁగోలలు గొని కంకుల పొలంబులం
బులుంగులం జోపుచు దేగవేటకాండు పేటపడి వేటాడం దొడంగి రండు. 55
- ఉ. లీలఁ బులిందుఁ దొక్కఁడు గళింద ను తోర్కి సరోజినీదళాం
దోలితకొకరేఖఁ దన ధోరపు నల్లని దీప్తు బాహువై
హలమాంబ పోలె నిడి యత్రైవనం దల యెత్తి చూచు బల్
సాకువము న్నడిం జను శకంబు పయి న్నిడిచెఁ మహోన్మథి. 56
- క. మొల దట్టి చెఱుంగుఁ జెక్కుచు, బలుదిట్ట కిరాతుఁ దొకడు పటువగు ముప్పిఁ
నెలకట్టె బట్టి వేటొక, నెలకట్టె గొట్టివెచ్చెఁ జెమరుం గాకి. 57
- సీ. పెరుదవ్వు దగ దొట్టఁ జని రెట్ట వడఁ గొట్టె, నుడువేపు బెళగువ్వ నొక్క యలుబు
తొక్క తాఁకున సుక్క నొక్క పుక్కలు నొక్క, నులుకకల్లేటి నొక్కోరణంబు
పొదఁయాటు నొక మేటి పూరేటివెలికె బో, దోలికొనె నొక్క తోఁబిగాఁడు
తను నేలు దొర చిత్తమున మెచ్చి దీతువుఁ జని బట్టె బిట్టొక్క జాతెదేగ
- గీ. విజువిజ్ఞానఁ దన్నుంగ విడువ కలమిం, గఱకుటంఘుల నిటికించి గజ్జె గదల
గటికి నెటివేటి కొలెమ్ముకయును విరుగ, విటిచె వడిఁగైజి నొక పెద్దవేసడంబు. 58
- క. నింగికయి కుంచె యెత్తివె, సంగో యవి యార్వఁబుత్త సమాధి గాడ్పుల్
తొంగిని మోయి గుజాగ్రపుఁ గొంగల నొక లగుడు డిగ్గి గొట్టె నిలఁబడె. 59
- ప. ఇట్టా ఖేటఖేటనంబున వివిధ మృగ విహంగవనం బొవరించి వానించి యంతలంచెలగ
బంచతాపతిత చమర స్ఫుమరజ్జిహవిః రురుమహిమ పుష్పదంత గోడికాశశశితఖండంబు
లొండొండ యువ్వెత్తుగా నాకుఁబొత్తరలం గట్టియు గుడులుగుట్టియు జిక్కుంబుల
నించెయిం గావడుల సుంచెయిం పవరించి దిగదిగ వినప బగబగన, మండు విడుంగు
సాదమంటల కడ్డంబుగట్టి మీసంబులు చూడించూడి వాఁడులగు కత్తులందితులొలిచి
కుతుకులు గోసి నితముఖంబులగు నఖంబులం బెకలించి విపులవపురపహసిత మహా

శైలంబు లగు కారూలంబుల బొందుల నందందఁ బడవైచి యంతంత గాంతారింబున దంతురంబుగా బడిన దంతావళంబులు దంతంబులు గ్రహనియోగ దక్కుంపు నిర్గత హాస్తికంబు లేటికొనియు గోరజంబుం జనురవాలంబుల బరి బర్తంబులం బరిగొ హించియు మరలి యత్ర లే గడించి నెత్తురుం బొద్దగుట వెలచలవం బరవ నేఁడు పెనుమాండఁ బండ్లసరియలు నెటియలువారి బోరనం గారు ధారాళ రుధిరాసార పూలంబు నాకినాకి నాలుకలు దిగవైచి యేచిన మహా తపోష్టంబునం దృష్ట వాడమి దగ నిగుడ వగ రడలి యొడలం దొడలను మెడలను బెడివంపు నిడుద కోటల సలాగు లడచిన యెడలం బొడబొడను వెడలెడు సుదుకునెత్తుటం బడలి తూలు కాలేయ లడచిన యెడలం బొడబొడను వెడలెడు సుదుకునెత్తుటం బడలి తూలు కాలేయ కమ్మల యంగమ్మ లాగ్ధికర్పటంబుల గప్పి దప్పి నిగుడ నప్పాలంబు పల్లిమపు దండ నుండు వెండికొండల జండ కరకర హిండనంబునం బాండు పృథులు నిండి పలుమ తలుమ నెలయేలుల నూరలం గారుకొను భూరుహనికాయంబుల డాయంజని తద్దనచ్చాయల నిలచి యచ్చటం గ్రొచ్చి గరువులేల గుంట లొసరించి లోన నుమ్మగిలి గబ్బువలవక కమ్మతావులుగల నావురావులు పలుచి యెఱచి లో మేలేటి కారిజముం గొందవకాయ క్రొవ్వు మెదలగు మిగుల మెత్తని కలలభిత్తంబు లందుం గ్రండుకొనం గ్రుక్కి యెక్కువ తక్కువలు గాకుండ గండకల తింతిణి కలాటుసంఘాతంబు లామీద నెఱయం బచరించి యెఱుగుగాఁ దేటలగు లేటి నల్లలు గ్రుమ్మరించి లవణకణసంచయంబు నించి లావుగాఁ గావుగప్పి యుపరి పృజే శంబులఁ గారొనక పెంట్లపట్ల నీ రాలు నేఱుంపిడుకల దాల్చిడి నెల్లి కొయ్యలు దచ్చి నుమ్మలంటించినం బెచ్చు పెరుగు చిచ్చు లాత్రీంపులం దనిలించి చిహుడ నుడికిన వెలువరించి యుమ్మను వెప్ప గలయ ప్పిశితఖండంబులు గనగన నిష్పలం జమరు చిప్పిలం గాలిచిన కమ్మకటపట్లం జట్రాతివయఁ గాటేసికి గుడుపువెట్టి పిదపఁ బాళ్ళ పెంబడిం బంచుకొని తారు నుపయోగించి తద్దేవతా ప్రితిక దలలఁ దోకకలు దోక్కలు నవటి నిటనిటిపంబుల వేలంగట్టి శిశిరమధుర నలలమ్మలు ద్రావి వాగుకులు విక్రమింప నిలింపాంగ నానుకుందును సహసమాగరి చతురవలల కృతవలలఫలమాలాది కుచి మధుర మృగయోచితా హారంబులం దృప్తి వహించి పరిజనా రచిత పల్లవాసవాసీనుడై గంధూషిత పుండరీక మధు రసాసారంబులగు నిర్ఘరానిల కికోరంబు లాలయ నలయకలు దీరియున్న సమయంబున.

60

మత్తకోకిల. నిండె గావిరి దిక్కుటంబుల • నింగిఁ గుండలిచందరు
బృండలిం గనుగొందు మోసెను • మాలకాకులమూఁక ల
• య్యండ నిల్చి యడల్చి నపు శివాలియూకలఁ బద్మగ
ర్యాండ భాండము భూలిధూసర • మయ్యె నుద్ధర వాత్సలక.

61

క. ఆ కొలగామలఁ గనుగొని, కాకునికుం దొకఁడు లేచి • సంభంగి మొదవక
బాల్మిత శరాననుడై, వికను నైనికులఁ దిట్టి • విభుతో ననియెక.

62

క. తలచుగ మోములఁ బోటికొను, మఱిపున వచ్చిరిమి దవ్వు • మనవల మిటక
త్రుతిసగు నిమిత్తములు న్నవ, కొలగా విడ మనకు బెద్ద • గొడవగు ననినక.

63

- మ. ఆతః డా సాగ్నిత సజ్యకాత్మకుడు వ్యాహాయాధుండుం బార్వ్య సు
భృత తూదాహృత చండకాండుడు దివా ధ్రువేభక్తటాక్షౌచం
ద్యుతికాలిండును నై పులింద భట సంధోహంబు తోడక మహా
ద్ధతి సుండక జహలాభ సూచక నిమిత్తగబుల్ మెయిం దోదినెక. 64
- వ. పాణివృక్షసంకయం బగు మహాజక్షోభం బొక్కటి గలుగు మీఁద నెట్టలెత్తం
మితివెట్టరాని జయమంగళంబు లగునని యంతరంగమున నిశ్చయించి యూఁడిలు
సమయంబున. 65
- క. ఆ విషిసాంతరమున హా, హా వనిత ననాథ ధ్రువల నార్వ వి పన్నం
గావరె యీ పుణ్యము నం, బోవరె యని పలుకునాఁడు ధ్రువ మొలువినబడియెక. 66
- క. ఆ మొఱి వేమఱుం జెవి నిడి, భూమండలభర్త కరుణ ధ్రువమంగ సయ్యో
యేమానిని కెవ్వనిచే, నేమాయెనో యనుచు నచట ధ్రువించుకరిక. 67
- కా. మట్టె లోక్మయంగ గల్పిచన్ముగవ గంధం బండ వేణీధరం
బట్టిపై కటిం జమ్మం జీకటలుగాఁ ధ్రువనృసింహం బోడి క
ల్లిటం జూపులు చిమ్మరేగి దివి లోలంబాలిం గల్పించగా
మిట్టడంగ నయండు లేని యడవిక ధ్రువనామి దీనాకృతిక. 68
- క. ఒక్కటే భయ లోకంబుల, వెక్కుచు మెయింగల విలాస ధ్రువభీమలక్ష్మ్యుల్
దక్కుటయను కొక యొఱిపై, నెక్కిన ధరణీకు పెదులు ధ్రువించి వినిరిక. 69
- క. పలుచని వా తెఱ మెఱుంగునఁ, బలు మెఱుంగులు సందడింపఁ ధ్రువల పై నం
జలిం జేర్చ జలంకు జూపులఁ, బలుకుల బులకండ మొలుకఁ ధ్రువించి గలకక. 70
- కా. ధ్రువరాజ్య మహేంద్ర యో మణిగణ ధ్రువరాసి వాతాశన
ప్రారజ్యత్కటిచక్ర యో మఖర కాంక్ష కూర్గ భావార్గ
యో రుక్మాచలకల్ప యో శవచిత ధ్రువధాంగ కావంగదే
యో రామాత్మకరోమణీ నిరవధి ధ్రువద్యుత్పరాపారణి. 71
- క. ఆనిఁ దలంపున నింపిన. యనుకంప నిలింప చంపకామోద మతం
డనునయ మొప్పు నోడను, మరె నిజ వృత్తాంత మడుగ ధ్రువ యిట్లనియెక. 72
- సీ. విసమానములు గాఁగ ధ్రువతోడఁ బెరవెట్టి, నెట్టెంబుగాఁ జేర్చుం ధ్రువవాడు
బండి కంచెర చాచు ధ్రువసియాలిన మేన, మెదడు గండపు రొంపి ధ్రువనాడు
కునలింపుడాచేరి ధ్రువక కప్పెర నిండ, పాణిజికోటుల నల్లఁ ధ్రువవాఁడు
కొకిలికి వేసంపు ధ్రువని మూఁపుల మీద, మూడు పంగల యీకటె ధ్రువనాఁడు
- గీ. నిట్టతాడనఁ బొడవుచే ధ్రువనాఁడు, నెడద కొఱుల మిడిగుల్లెడ ధ్రువనాఁడు
సరవతాత్మ మ నేడు మూఁన్నాళ్లనుండి, యనుమఱుగొన మెటఁ దిరిగెడు ధ్రువనాఁడు
- క. ఏయేడ ననదల మొఱి వా,లాయము వినఁబలయు దుర్బలస్థ బలం రా
జా యన విసవే ధరణీనాయకులకు నార్తరక్షణంబులై కృతువుల్. 74

క. మరుదశ్య పుత్రి కిరదీ, వరాక్ష గంధర్వరాజు ♦ వలనఁబొడమితికా
నరవర వెలసితిఁ గళలం, దుర మించుటఁ జేసి భువి మఁనోరమ యనగకా. 75

ఖ. రారాపిళ్ల భుజాంగదంబుల మఱుల్ ♦ రాలంగ విద్యాధరుల్
గారా మొప్పగ నెత్తి కొందుగ్రి నను సంకసాయినిం చేయఁగా
వారి స్వీడఁ గ్రని సింహపీఠికఁ జలఁత్వం బొందు మా తండ్రి మం
జీరం బించుక గల్లుమన్న నని దాఁ జెప్పంగ నింకటికికా. 76

తే. దేవ పారర్థి పట్టి కళావతియును, నల్లమందార విద్యాధిరాత్మ జన్మ
యగు విభావనీ యను నాకుఁ ♦ బ్రాణసఖులు, వారు నేనును నొకనాడు ♦ గారవమున

సీ. నెత్తమ్మ లేకుండ ♦ నెత్తమ్మలం దాడు, విద్యాధిరాత్మకి ♦ చిలులతోడ
నెచటి గాడ్పులఁ బుట్టు ♦ విచిత్రలాహరిదంబు, శబరకాంతలగుట్టు ♦ సర్వభట్టు
నెన్న గేంద్రపుఁ జలుల్ ♦ మిన్నంది పెన్నంది, కోరాడు, దనగుబ్బు ♦ కొమ్మ లొడ్డి
యెందుండు గురివెంద ♦ పందిళ్లపూడేనె, జడియిందు శిలలందు జాలువాలు

గీ. నట్టి కలధాత శిఖరిఁ బుష్పాపచయమా, నేయవేడుకఁ బొదరిండ్ల ♦ చాయలందుఁ
దిరుగుమండి యొకానొక ♦ దెసఁ దృణంబు, దళముగా వాత మొలచిన బిలమునందు.

ఉ. ఊసరపెల్లి చందమున ♦ నొక్కట బీటనరాలు దేహగా
మీసలు గడ్డమాం జడలు ♦ మే నుదరంబును పీనులొక జరా
ధూసరమైన రోమతత్తితోఁ దెసఁగంబడి దూది రాశిగాఁ
జేసినరీతి నున్నయొక ♦ జీర్ణమునిం గని కాతుకంబునకా. 78

ఆ. ఇతని వదనకుహర ♦ మెద్ది నేత్రద్వయం, బెద్ది కర్ణ యుగళ ♦ మెద్ది యనుచు
బూచివోలె నున్న ♦ వాచయముని మేమా, బాల్యచాపలమాన ♦ బట్టుటయును 80

క. ధ్యానస్థిమితం దగున, మృగిని మదియాంగుళి విఘ్నరసములచే
మే నెఱిగి తొంటియను సంధానము చెడి కన్ను దెఱచి ♦ దారుణఫణికికా. 81

ఉ. పీసి దురాద్గురాల గృహ ♦ మొల్లక సర్వసఖింబులొక నిరా
యాసమునం దొఱంగి మిహిరాంకు మరుచ్చదనీర సీరస
గాగ్రిసము దేహధారకముగా గుహలం దపమాచరించు మ
మృగసరణిక స్ఫుకించి నగ ♦ నేమి ఫలం బొనఁగూడెఁ జెప్పమా. 82

క. తిమిరంపు పథము గుబ్బుల, కొమరాలవు నీకు దగిన ♦ గోవాల్ల మహికా
నెమక నగరాధి మదిసిన, మము జెనఁడిన నేమి కలదు ♦ మద మేమిటికికా. 83

క. మునురకొను జరభరంబున, నను రునురై యున్న మమ్ము ♦ నడకొందితి చి
ట్లు ముర మనఁ బట్టువదు మొక, యనురకు నీ వనుచుఁ బలికా ♦ నాగగ్రహమెసఁగకా

క. జనసాధ చేమి చెప్పదుఁ, గెనలంచు నవ్వగు తపసి ♦ కలము లదరఁగాఁ
జనచేతి నాగఁ బెత్తము, గొని పసరముఁ గొట్టినట్లు ♦ గొట్టె నదయుడె. 85

క. కొట్టువడి యటకు మునుపే, తిట్టువడి యెద్దు నాదు ♦ దెసఁ గని మదిలో
గట్టులాక నొడమి నా సఖు; లిట్టుని ముసింద్రతోడ ♦ నెత్తిన పెలుచకా 86

ఉ. ఓయి దయావిహీన మతి యూరక యీ పసిబిడ్డ గొట్టె గాఁ
జేయెట్లు లాడె నీకు నిది యేనైన దేమి వృధా శపింతురే
బోయవె యాఁడుఁ దోడు నను యిట్టువె కాపనిమిత్త మే తపం
బీయెడ నున్న కాఁతిపరుఁ లే మనువా రిక నీ చరిత్రకా. 87

క. పాము గడు ముదిసి కడపట, గామగు చందమున వార్ధకంబునఁ గోధం
బెమియు మానక మండెడు, నా ముని మునియే తలంప నదియెం దపమే? 88

క. పరుల యవరాధ గతులకు, గెరలక తనుఁ బొగడుచోటఁ గీడాడెడువోఁ
బరిత్రోవము రోపము నెడ, జొరనీని తపస్వి సుమ్ము నుకృతి ధరితికా. 89

తే. ఒండొకడవైన నిపుడు నీ పిండియిడమె, బ్రాహ్మణుడవొట ముచేత బ్రతుకుగంటి
తడవఁ బనిలేదు నిన్ను గొంతముని గోవ, ననుచు వాదించి విడిచిన నాగ్రహించి.

క. ముసలి శపియించె నపుడ, య్యసితాజ్ఞేతుల రాజ యక్షుత్తోభం
బెనఁగ నశియింప నగు న, ద్వైసఁ బాటుదు నుగుణిగామి తెల్లమియకదా? 91

క. ఆరుజ యప్పుడ య య్యం, భోరుహలోచనల బొంచె భూవర నన్నుకా
వారత్రయముననుండియ, దారుణగతి నొక్క యసుర తటిమెడు వెంటకా. 92

సీ. ఇచ్చెద నీ కన్త్రుశ్శూదయంబు ని వ్విద్య, నరనాథ మున్ను పినాకపాణి
యగు రుద్రుఁ డిచ్చె స్వాంభువ మనువున, కతఁ డిచ్చె మతి వసిష్ఠాఖ్య మనిక
నతఁ డిచ్చెఁ గరుణఁ జిత్రాయుధుం డను శరఁ, దనరు మదీయ మాతామహునకు
నతఁ డిచ్చెఁ బెండ్లి యో నపు డరిణంబుగా, మా తండ్రి కతఁ డిచ్చె మమత నాకు

గీ. సకల రిపు నాశకము యశశ్శరము నైన, దీని బీజేగ నాచేఁ బ్రతిగ్రహించి
యడఁపుమా వైత్యు పీరు వాఁరనఁగ వలన, దనకు సద్విద్య యొందున్న గొనఁగవలయు.

క. అనుటయు తుచ్చియై నిలిచిన, జననాథునకుం బ్రయోగ సంహారంబుల్
వనిత రహస్యంబుగఁ జెప్పిన నాతఁడు నెఱిగె నంత భీమణ భంగికా. 94

మహాస్రగ్ధర. గళగర్జిత్రొడ నిర్భయ త్కహకహ నదో, ద్ధాడ హాసంబు భూభృ
ద్బలముల్ మోయింపఁ గాదంబిని గతిని బొగల్, పెంప మిన్నెల్ల మైగాఁ
జలితాస్య క్రూరదంతక్షతరద వసన, షౌరకీలాల క్షేల్ల
జ్వలిత జ్వాలాభ జిహ్వంచలం డగుచు గదకా, హలైముల్ ద్రిప్పకొంచుకా.

ఉ. దానవుఁ డధరారమణుఁ డాకె నుదగ్రి పదాగ్ర ఘట్టన
గ్గానిస పొట్టమై యచటి కాన ఘరట్ట విఘట్టితాకృతిం
బూని చెడఁ గిరీకగళముల హలాహల కాల కాంతి
మేనటికంబు లాడు తన మేఁటి త్రిశూలముఁ బూని యుదతికా. 96

తే. నిగి నొరయు రాకాసేమిన్నుని మేని, నీడఁ జీఁటి గొనె నడవనీతలంబు
చుదికలు గాంచె నట్టహాసము నెడలు, నిశిత దంష్ట్రులచే నవనీతలంబు. 97

పంచచామరము. పలాసి దాసి రాజు పల్కె ♦ నోరి ! నోరి నేటి కీ
పాలానఁ బెజ్జ బాలాన లేక ♦ పోవ నీవు వోచి తో
బలా బలాలి తోడ బాలఁ ♦ బట్టిబట్టు చుట్టి నిజ్
హళాహళిక్ హలాహలాధ ♦ యో బుభుక్ష దీర్చదక్.

98

మహాస్రగ్ధర. అని బాహాస్పాటరావాహతపతగకులంబవన్వనీ కాఖి కాఖా
జనిత వ్యాక్తిర్జ జీర్ణః పృథముల కరణిజ్, జల్లనజ్ రాల భూమా
ర్చిను దీర్ణాలాత చక్రాః కృతిగఁ జిజిజిజం, ద్విషివైచెం గరజ్ వై
చినఁ దేజిజ్ రాజు గెంటించె దొలగ నడియ, చెప్పిత కాంతార మేర్చె.

పృథ్వి. గదా హతికి నాత్మ గొంకః యెదిర్చి రాఁ నిదౌఁ
గదా యనుచుఁ ద్రిషి రాత్తునుడు వైచె గాఢభ్రమి
నద త్సనక కింకిణీ ♦ నటన జాగ్రిదుగార్భటి
పదాదద మహా గుహా ♦ వలభియైన హులంబునుజ్.

100

క. ఆ హులం బవనీశమాళి కులికాహంకార హంకార కృ
న్నైశిత్వం బభినుత్యమై నెగడు బాఞ శ్రీటి జెందాడి వే
కాశ శ్రీత గరుత్మరంపరల నాకాశంబు దుగ్ధాభిగం
కాశంబై వెలఁగజ్ శరావసులచే ♦ గప్పెం గమప్పంతులజ్.

101

క. ఆవియాశని పై తోలును, నవియింపగ లేక మిడిసి ♦ యల్లుటువటఁ జూ
చి వనేవయ లేదని వెల, దవిలిననుతి నద్దిరయ్య ♦ దయ్యం బనుచుజ్.

102

సీ. పక్కుపక్కున సంఘి ♦ పాశమల్ వెనఁ ద్రొంచి, దేగతండముల మింకిటిని విడిచి
గళగళధ్వనులతో ♦ కఠ శృంఖల లూడ్చి, నుడివడ గుక్కుల ♦ నడవి గలిపి
గువ్వగువ్వన మోచిఁకొనియున్న వలలతోఁ, బలలంపు బొత్తరల్ ♦ పాఱవైచి
కంగుకంగున నేల ♦ గైదప్పగా బడు, పేటమ్మ లేరక ♦ దాటిదాటి

గీ. తిరిగి చూచుచు ద క్లెగ ♦ దీసికొనుచు, దగలు దొట్టి యధాయధ ♦ లగుచు విరిగి
యొగడు వోయినతోన వేఱ్ఱొకడు పోక, చెట్టొకడు గాఁగ బజిదిరి ♦ చెంచులపుడు.

క. ప్రావుఁ దలపోసి నిలువక, పాపాత్మకమై కెరాత ♦ బల మటు పాఱజ్
భూషతి య య్యింతి హయ, స్థాపితఁగా జేసి పలిక ♦ ద న్నభ్యులకుజ్.

104

ఉ. కైదువు నున్న పూజ్యములు ♦ కంకట ఫేట శిరస్సలత్రముల్
లే దరదంబు తత్తడి హుళిక్కి సహాయము సర్వమంగళం
నీ దవజండు చిక్కి భయ మేటికి లుబకులార యాత్మనం
చేదతనంబు మేలె మఱి ♦ మృత్యువు డాఁగెడి చోట లేదొక.

105

అ. నీడఁ గడవఁ బాఱ ♦ నేలకు వెలిగాఁగ, నడుగు వెట్టి తిరుగ ♦ నాత్మ మొఱుగి
యొకటి దలప నరుల ♦ కొదవిన నొదవదే, కరణి మృత్యుదేవిఁ ♦ గన్నుఁ బాగ్.

106

- క. చావుఁ దలపోసి మానవుఁ, డేవగ దుష్కీర్తి వొరయి ♦ కే దినములు పొందెడెలు నట్లు నడవఁగ, దైవం బటమీద మేలు ♦ తాన ఘటించుకా. 107
- సీ. బుద్ధింద్రియ జోభఁ ములకు బెట్టని కోట, విపదంబురాఁగ దుర్వికృతికోడ ఖలదురాలాప మాధ్రిణ వజ్రిఁవచంబు, రణ మహీధరికి శ్రీరామ రక్షణ తోన దుర్గర్వ ♦ సంస్తంభ నౌపధి, మొనయు చింతాశ్రేణి ♦ ము క విప్రు యోగాది సంసేధు ♦ లానఁగూర్చు పెన్నిధి, తూలు నేకాకుల తోడునడ 108
- గీ. సకల నుగుణప్రధానంబు ♦ సకలకార్య,చాల సాధ్యుల కరణైక ♦ సాధనంబు ధైర్యగుణ మట్టి ధైర్యంబు దక్కి పారె, దత్తరింతుక యకట మీ తరమువారు. 108
- క. అని తెలిపి తిరుగు డనుటయొ, మనమున లజ్జించి యెఱుకు ♦ మన్ని లిక నీ జనపతి తోడిద లోకం,బని తమతమ మొనలు దిప్పి రవియును దిరిగె. 109
- వ. ఇట్లు తిరిగి యుక్తాక్తి రక్తనుం డెక్క డెడ్డుడ నని య క్కాట భలంబు లగు డంబులు గటారు లీఁపెలు బందీఁపెలు విండ్లు గండ్రిగొడ్డండ్లు జల్లకోలలుఁ బూర్తి గోలలు మెరయ రయసముదాత ధూళి ధూసరిత ధారాధరవధం బగుచు నొక్కపరియ చీమపరియనం గవిసె నందు. 110
- మ. శరసంధానమతోనె కొన్ని యడుగుల్ ♦ జౌ జవ్వనం బాటి యు ద్దరణిం గాల్కొని ద్రోణముల్ దివియు దోర్దండంబులం కేచి యే నీరి బోతుల్ దిను మంచు నార్చి పరఁగం ♦ జిట్టునలక డాయుచుకా గొరువంకల్ మొలవెట్టివట్లు గుణముల్ ♦ ఘోషింప రోషింపుముకా. 111
- తే. ఆ శరావళి న మ్మనుఁబాశనుండు, లీల మృగదంశకము మశఁకాలి నొడిసి చప్పురించు విధంబున ♦ కాతడిర్లు, దంష్ట్రీకలఁ జప్పరించి రాఁద్రమున గెరలి. 112
- సీ. గలిత శృంగులమైన ♦ గంధవాగమువోలె, బ్రజలపై బేరుముల్ ♦ పాటిపాటిఁ కలకాధి మధియించు ♦ కైటభాంక్షకు లీలఁ, జవ మొప్పఁ జేతులు ♦ సాఁచిసాఁచి కన లూను కీనాశఁకాసరమ్మను బోలె, గమించి తట్టున గంపుఁ ♦ జమరి చమరి యమృతాపహరణార్థ ♦ మరుగు బక్షిస్వామి, గతిఁ బులిందశ్రీణి గమించి కమిచి 113
- గీ. నెలపులు బిగించి నేర్పి దంష్ట్రీకలు మెరయ, నిడువ మొగమెత్తి మీసల ♦ నెత్తురొలకఁ బటపట కపాల పంపుల ♦ బుగుల గొటికి, బలము నెల్లను గడియలా ♦ పలన మ్రింగె. 113
- క. ఆ సమయంబున గీర్వాణీమతుఁ డయ్యింతి నొక్క ♦ నికటనింకుబా వాసమ్మన నిడి క్రమ్మటి, వే నురెప్పుఁ దాఁకె దురగ ♦ వేగము మెఱయకా. 114
- వ. ఇట్లు తలపడి యమృతుజ దనుజులు బీరంబులు దోరంబులుగాఁ బోరుతటి భూరమ ణుండు గ్రుద్ధుండై సమిద్ధరణీ బద్ధపరంపరె యగు నంపఱం బెంపఱం బంపరాదు నిలింపారాతి నని వితర్కించి కించిత్తును గొంచక కాంచనద్రవ కంఠకేరింబును దరణిఖర కిరణకాండ చండంబును నయి యాఖండల దోర్దండ పముజ్జ్వలిత వజ్రాయుధచక్రకం బకవక నభ్యు వజ్రభేదియలుంగు వెలుంగు మతాయలకు నుత్తంచిడు నత్తలంబును బద్మరాగమణి చూడం బగు శేడెంబునుం గొని వేడెంబునం దురంగంబు బఱసి తెఱపి గని తఱటుచేసి యెరసి చన నుఱికించి కఱకుటరిబరి పఱియవడం బొడిచి కడచి నిలిచినం బెలుచనం బరిగోలపోటున నాటోపించు మత్తకరివృత్తి నెత్తు రొలక

నక్షత్రంచరు ధుదంచితగతి సవ్య దిశకొత్తి తలుపు నపసస్యగతిక బాలెంబున హయం
బుం బోసిచ్చుచు నచ్చరకొడుకు దిరిగి తిరిగి సింగిణి నేయించు జాట్టుకొని రా మను
బాకియు నట్లుట వెనుక వెనుక కడుగిడుచు నడంబుగా నడవికడ కొత్తికొని నడచి
యెడలదొడుకగుడు బెడిదంపునడక నడవి కడకాళ్ళ కొడితుంజిక్కె రక్కసు
నకుం దుక్కారంబును నాలాన నడిదంబునం బుడిమిపతి వేడ విసరు విసరి యూరవరు
కరాంగుళంబులు దెగ నడిచె నడచిన శుడివడక వడమలం దాటించిన ఘోట
కంబు వెగలంబుగ మొగ్గియు సగ్గరిక చెడక మోకరించుకొని కొన్ని యడుగులు
చని నేకరించుకొని కంచుమించుగం బలచుట గగనచరుల వెలంగు వటిచెట్టు పర
చినం గందంబుం జుచ్చి మెగంబు దుడిచి పుస్తతులం గుస్తరించి యతి రభసపూర్వార్
ఘోరారవంబుతో ఘోరారంధ్ర నిశ్వాస గంభవాహాప్రవాహంబు వెడలు వాహంబు
దగమట్టువడ నట్టుట మట్టుచుచు నా స్వారోచి నికాచరు నుద్యోగంబు చూచి
కొనవలసి నిలచి యంతన నలిం దొక్క తిరువుగరయుగళి నిలయుంబట్టి పెల్లగింపమల్లాడు
నానోనన గల్లంలం గింకింబులు మొరయ మెలుంగు మెలిసిగతి మరల హరింబులసి
యొకటి రెండు మూడు గొరకల నెఱుఁబు గాడ శుభ్రకొలంకించి దిగనైచి మ్రొను
విడిపించి యెలయించుకొని బయలు వెడలించి దోహదరుండు పాపామల్గుల కెపు
డెప్పుడు వంగె నపుడెల్లం దురంగంబు నంటందోలి గంటి యిడి వెంటంబడుటయు
గంటించి లేదుబుతి యన్న యట్లంతనుండి వాగె నడలించి పగతులపై నిగిడి
వాగెం గుదియింప ముంకాళ్లు గగనంబునరా మగిడించి యగదెవప్పడం గింకిణీ
రవంబును నురుమ గీసినగతిం దేటి మోగిన క్రియ నాదారక యేదిక్కు జూచిన
నా దిక్కుననే వినంబడ నెక్కడ జూచినం దానయై నీడ యేర్పడక పార్వతింబులం
గట్టు కెంబట్టు లాలసరినమకట్టు తెక్కలుగా యాతుధానుం డను కొండచిలంప
నొడియ నేలపఱుపుగా నాడు గరుడుండనం బాయుచు డాయుచు దవ్వలం బొలసి
కుఱంగటం దోచి కుఱంగట నని చూడ దవ్వలం బొలసి దవ్వలం చేరువల నిర్ధార్యం
బుగా మెలంగం దేజికాశ్వంబు మెలంపుచు వింటనుం బండ్రికొలల నడిదంబున
నత్తలంబున నేసియు వేసియు నడచియు బొడచియు గడపలం గానక మిడిసి మృతుం
డునుంగాని దానవుని జూచి వేసరి రొనంబున.

115

క. ఘోసతి పావక బాణం, బేవున సంధించి తిలచి ♦ యేసిన మెయిం గీ
లూపటలి పొదువ నతఁ డారూపం బెడఁబాసి భేదచరులు వెలగందక .

116

లయవిభాతి. భగభగనిదేహరుచి ♦ నిగనిగని కుందనపుం

దగడు దెగడం బిగురు ♦ జిగి నెగుచు మోవికా

నగవు నిగుడం గురుల ♦ పొగరు ముగడక నయన

యగళి వెలితామరల ♦ మగల మగతె డా

తెగయ మృగనాభి భుగ ♦ భుగ తెనగఁ జామరలు

మగువ లిడ మౌళిమణి ♦ మిగులగ వెలుంగకా

తెగలుగల మరముల ♦ జిగి చెలగఁగాఁ గొడమ

మెలుల దగు యానమున ♦ గగనచరు డయ్యెకా.

117

క. అవసవ సౌరభముల నెర్పవ వువలయవర్గ వపుడు + గురినెక మొరకె
రవరవ మురజరవంబులు, దివి దివివజ్జలనముఖులు + తెలిసి నటిగవకె. 118

ప. ఆనిన దివి తరువాతి వృత్తాంతంబు వినుటకుం దివుటమై నుదీయ మానసంబు కాతుకా
ధీనం బయ్యెడు వినిపింపు డని యడుగుటయును. 119

కా. క్షామాలింఘన బాంఘికోజ్వల గుణాలంకార ఘోకార హే
మాఘోషోద్భుట ధాటికా గజఘోషశ్చక్రస్థా విశ్వంధరా
మోఘీభూత ఘనంగ భోగభర సంపుల్లాల్లి సత్తేజా
ద్రాసీయః ప్రితిభా విదరాణ త్రియూ + భక్తైక సంరక్షణా ! 120

క. బహువీరహననమిశదఘ, వహనభ్రామకృత్కళంక + వర్గోగాసి
గృహిశ ఘజయుగళ గజవ, త్యహిష హరణత్త్రి సజ్జనావన దక్షా. 121

పృథ్వీ. నుధీమధుర వాక్కుధా + నుముఖ ! నాగమాంబానుతా !
నుధుప్రసవసాయక + స్మయపిరామ రమ్యాకృతీ !
దధీచవిధుకానుధుగ్ధనదదుగ్ధ సింధుప్రథా !
వధీరణపరాయణోజ్వల పదాన్యలాలంకృతా ! 122

ఇది శ్రీమదాంధ్ర కవితాపితామహ సర్వతోముఖాంక చంకజాక్ష
పాదాంబుబాధీన మానసేందిరి నందవర చంకోత్తంస
శతగోపతాపస ప్రసాదాసాదిత చతుర్ధకవితామతల్లి
కాల్లసానిచొక్కయామాత్యపుత్రపెద్దనార్య
ప్రణీతంబయిన స్వాకోచిత్తమనుసంభవం
బను మహాప్రబంధమునందు
చతుర్థాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీ స్వారోచిష మనుచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము

శ్రీ నందన సౌందర్య ము,
ధీ నందన వితరణావ ధీరత బలిరా
తాపనజ పరరాజ్య స్వ,
రాజన భుజాహింద్ర కృష్ణరాయ నరేంద్రా. 1

వ. ఆవధరింపుము జైమిని మునీంద్ర చూడారత్నంబునకు నీడోద్భవంబు లిట్లునియె. 2

లే. అతడు గంధర్వపతి మహి యవతరించి, రాజు విస్మయమున హయ యా రాజుడెగ్గ
నక్క నేర్చి ముదంబుతో ననియె దంత, కిరణములు హార కాంతులు సరసమూడ. 3

సీ. భద్రమా నీకు నీ యాహాభృతక్షితి, పృజులకు లెన్నలా యావారు
భన్యుండైనతి నీ యగ్ననంబున జేసి, నా దుష్కృతము లెల్ల యానాశముంచె
నీ జగత్త్రయి నన్ను నిందివరాజ్యాభ్యుగ్గిరించు నప్పురో గీతనరణి
గారావు మీ తల్లి యడవాడ గాని నే, గణుతింప గడవాడెడ గాఁజూచుచున్

గీ. పెండ్లికొడుకవు మాకు నీ యిస్మరుహక్షి. కుమార్తెనందన యొక మాని యహార కాప
వికృతి మానిసిదిండినై యకట దీని, ప్రాణముల కల్లం దలచితి యాపబుద్ధి. 4

క. ఆను నెడ వచ్చి మనోరమ, జనకుని పాదముల కెరగ యగ్నీహుతిం
గతుఁగవ సిరీలుకఁగ దండన మూర్ధఘాత మతడు యదయగావించెన్. 5

అ. అతడు విస్మితాత్ముడై వరూధిని సుతు, జేమి కారణమున యే తపస్వి
యిట్టి కాప మిచ్చె నెఱిగింపు విస వేడుకయ్యె ననఘ యనిన నాతడనియె. 6

మ. కలదు ల్లోకయశఃపురంద్ర జగతిన్ యగంధర్వ వంశంబునన్
నల నా భావ్యాయుడెడ దదీయ తనయంబుడన్ బ్రహ్మ మితుగ్గిందు
మృతకుం గంటను వత్తి బెట్టుకొని యాయుర్వేద మోరింత ప్రా
దులఁ జెప్పన్ వినుచుండి మానసమునండుం దజ్జిఘృతరతిన్. 7

లే. మానివరుఁ జేరి భక్తి నమస్కరించి, చెప్పవే నాకు నీ విద్య యివ్వకొటి
తోడఁ గూడంగ నేగృతార్థుడ నగుదు, ననుచు బార్థింప ననుక జూచి యువహసించి

- క. నట విట గాయక గణికా, కుటిలవచ క్షేమకసము ♦ గోత్రేడు చెవికి
గటు వీ తాస్త్రము వలది, చుట్ట నినుఁ జదివినపక్షన్న ♦ జరగఁజే మాటకా. 9
- తే. అనగ నేనట్టివాడఁ గా, ననఘచరిత, యిండుకించుక మీవంటి ♦ యోధుక గలుగు
పెద్దవారల కిటుల ♦ బెరిగినాడ, నవధరింపుము శిష్యుఁగా ♦ ననిన సత్యము. 10
- క. ధన రాజ్య రమా మదమునఁ, గనుగానని నిన్ను శిష్యుఁగఁగఁ గ్రొనుకం
తెను నేరమి గలదే ననుఁ, గనలించుచు బ్రేల కింక బా, కాలు మటన్నకా. 11
- క. ఆచటకా “ద్యష్టి గతాయుశ్చ చికిత్సక” మను నయోక్తి ♦ చర్చను నుచ్చా
వన పచనంబుల గోపము, ప్రచురమాగానిక మాని ♦ పతిక్షిటంబికా. 12
- తే. నీవు సదివంతువనుచు ని,న్నియును విడచి, బిచ్చ మెత్తంగరాదుగా ♦ బేలతపసి
కడవనాడకుఁ జాలు నీ ♦ గొడవ యేల, వెజ్జఁ దనమేల యని మది ♦ లజ్జవోదమి. 13
- కా. కంటే బ్రాహ్మణుఁ డెన్ని కాలు లఱచెకా ♦ గర్వించి వీరెల్ల నా
కంటేం బాతులే విద్య కల్లు నిది నే ♦ గ్రొండు నంచు నృదికా
గంటెంపుం జల ముప్పరిల్ల గవటాం ♦ తేవానినై కాంబరికా
గంటుం జందము మీఱ శిష్యుల గడం ♦ గూర్చుండి చర్చారతికా. 14
- తే. కాయబాలగృహార్థ్యాంగ ♦ కములు నాల్గు, శల్య దంష్ట్రాజరావృష ♦ సంజ్ఞనాల్గు
సైన యష్టాంగము తాపు ♦ లారగణు, వైద్య మేవిమిది నెలలు సర్వమాను నేర్పి. 15
- క. ఇరు మూడు రుచుల దోషపు, విరసత మానకా జ్వరాది ♦ పుష్కాంతంబై
వరంగు చికిత్సయొక గని కాం బంక బాసి తపస్వితోడ ♦ మదమున నంటికా. 16
- కా. తండ్రి నాకు ననుగృహింప గదె వై, ద్యం బంచుక బ్రార్థించినకా
గండ్రోగ నటులాడి ధిక్కతులక బా, కాల్మంటి వోషణో మదికా
దీండ్రోగ గల్గినవారి శే కరణి నే ♦ నికా విద్య రాకుండునే
గుండ్రా దాఁచినఁ బెండ్లి యేమిటికిఁ జి, క్కుం గప్ప ముంట్టింపచా. 17
- మ. అనినం గన్నులు జేవుటింప నధరం ♦ బల్లాడ వేల్పునః
పునరుద్యద్భృకుటి భుజంగయొగళి ♦ పూత్కార ఘోరానిలం
బన నూర్చుల్ నిగుడకా అలాట ఫలకం ♦ బందంద ఘర్మాంబువుక
చిలుకంగం తుది దృక్కురూక్షనయన ♦ జ్యేష్ఠాకరాళ ధ్వనికా. 18
- వ. జటిలండు గిటకిటం బండ్లుకొరికి మామృగి కటమ్మ లదుర ముఖంబుటమ్ములు
నటించఁ గటకటా కుటిలాత్మా యటమటమ్మన విద్యగొనుటయొం గాక గుటగుటలు
గురువుతోశా యని కటకటంబడి కకపాలలాని బూది కేలంగని యామరియగు
మాయ మాయెడం బ్రయోగించి వదించి యవహసించితిని గావున నగురై పితం
బును పనయను నస్యగ్రంబు నశనంబులుగా మెనవి వసుధ వనియింపుమని బను
ఘంటు సల్ల గుండె బల్లుమని కల్లువడి మునితల్లజుపద పల్లవంబులం దెల్లి యిట్లంటి. 19

- కా. నా యజ్ఞానము నైచి సంయమివరే జ్యో! కావవే రాక్షసుం
దైయే నెట్లు భజించువాడె దురితం ♦ బయ్యో నృమాంసంబు మా
దైయే నెట్లు భరించువాడె సుదరం ♦ ద్వాంతరంగుండవై
యో యజ్ఞా! దయనీయవే యవధి యే ♦ నోపంగచే హింసకుకా. 20
- చ. ఆనినఁ బ్రసన్నుడై ముని క ♦ రాజ్ఞములకొ నను నెత్తి వత్స! మ
త్సునిత కాపకూలహతి ♦ సుక్తితిగా యింక గొన్ని నాళ్ల పైఁ
దనయను ముంగఁబోయి యొక ♦ ధన్యుని దివ్యశరాల్నిక బేల్చి వే
కనియెడు భద్ర మన్నఁ దురగంబు పయింబడి పొచ్చు గురింగకా. 21
- క. సన్నపు దలయేరున మయి, యన్నుకొనుచు నాము దిన్న యట్లయి రాఁగా
భిన్నుడనై పురి కేగితి, దిన్నదనం బుడగి కొన్ని ♦ దీవియలు వెలుంగకా. 22
- క. అంప దగువారి గనరుచు, నంపి నగరు సొచ్చి వెలదు ♦ లారతు లీఁగా
నింపఱ గళాభి మాతులం, జంపించితి వారి న న్నికా మధ్యమునకా. 23
- సీ. ఆభ్రామండలి మేను ♦ నందాక నూరక, కెరిగినట్లొ మేను ♦ నరవరేణ్య
యవధి భూధరసాను ♦ వందాక నూరక, పఱచి నట్లొ మేను ♦ సారివేంద్ర
యబ్రహ్మభువనంబు ♦ నందాక నూరక, యెగసినట్లొ మేను ♦ జగదధిశ
యహిలోకతల మంటు ♦ నందాక నూరక, పడిన యట్లపు మేను పృథువతంస
- గీ. యఖిల జగములు మింగునం ♦ తాఁకలియను,
నబ్బు లేడును జడఁ గ్రోలు ♦ సంత తృప్తయొ
నచలచాలన చణమైన ♦ యదట గలిగ
ననురభావంబు నను జెందు ♦ పవనరమున. 24
- క. రక్కసుండనై నెవంచిడి, యొక్కొక యాపరాధమునకు ♦ నొక్కొక్కడుగా
బొక్కంగ లోకము పురపురఁ, బొక్కంగ బాడయ్యె నంతి ♦ పురముం బురమాకా. 25
- తే. దారుపాదైనఁ గళవుల ♦ యూళ్ల కుటికి, మెసవ దొరకొంటి బిజయారి ♦ మసగినట్లు
తీఱఁ గతివయదినముల ♦ దేశమెల్ల, మల్లె వట్టిన చేరి కనిమఁబుగాగ. 26
- వ. ఇవిధంబున విధివిధానంబున యాతాధానుండనై ధారాధరోన్నేధంబును నతి నీతి
రోమంబుధంబును ధూమసమధామంబును ధృతాంత్రదామంబును జలితకపాల
కుండలంబును జ్వలిత సిత దంష్ట్రామండలంబును నాగాయత త్రాణంబును మస్త
కొత్తుంగ ఘోణంబునునై యనవరత హింసానురూపం బగు టంపంబు దాల్చి శక
టాంగ భంగికమ్మలై యింగలమ్మ లొలుకు నసాంగమ్మలం బిశంగమ్మలగుచు బిశ్య
జ్ఞనానుమోచనమ్మలగు లోచనమ్మలు వెలుంగ బ్రతుకేకమ్మలు దూల సకల భూత
భయంకరమ్మగు పటిమ నిచటి యుటజమ్మల కుటికి జటియనక వటువనక యతి
యనక వృతియనక గృహి యనక సలియనక శిశువనక భక్షించి భక్షించి కుక్షిం
బరత్వంబున బ్రవర్తిల్లితి నది యట్లుండె వినుమా. తారలకు వర్షధారలకు నినుము
లకుఁ గనవునకు లెక్కగలిగినం గలుగుగాని మదీయ జురానల జీర్ణజంతు సంతానంబు
వకు లెక్కయిడ న క్కుమలగర్భంబునుఁ సమరుండుగాఁ డిట్టి కుత్రిమ దనుజ భావా

విష్ణుండనగు వాదౌష్ఠ్యంబు సవనపగాఁ జెలిసి ముదురకయమున్న మత్కశక్రంబులం బుట్టినింటి వారత్సవాపలాక వ్యాజంబున ననిపించుకొని చని నిజగృహంబుల నునిచి రక్షించుకొనియుండి రిపు డే నశనంబు గానక కానక కన్న యిక్కన్నియిం గైలాస కాననంబునం గునుమంబులు గోయుదానిం గని కనికరంబుడిగి కడుతుం జిచ్చు నకుం మ్రొంగం నలుముకొనివచ్చి యిచ్చుట భవదీయ దర్శనంబున వృజినరుజ వలన విముక్తుండనై నిజ ప్రకృతిం బొంది కృతార్థుండ నైతి. 27

క. ఈ యాపకారమునకు బ్రతి, నేయగ శక్యంబై జంభాజిన్న భ శఫరా త్యాయతలాచనయైన మదీయాత్మజ నీకు నిత్తు డేవీ మణిగణ్. 28

క. ఆయుర్వేదముఁ గైకొని, యి యింటిం బెండ్లియాడు యెలమి రమానా రాయణ పరిణయ గేయవి, గాయన గంధర్వమైన యవస్థుఁగొండణ్. 29

లయ. అన్నగముపై జరత, పన్నగపతిస్థుట లన న్నైగని కోటకుడలన్న గడుకొమ్మల్ మిన్నగలరాయచిఁ డ జెన్నగునిమానముల, పన్నగడ వన్నగఁబిచ్చిన్నగజహోట చ్చన్నగమానాపణము యిచ్చిగనిగద్యుతి ర, విన్నగు మణిపీకర యిచ్చిగనిమం జే రెన్నగ లల యంగడుల యిచ్చిగని సంపదల, మన్నగరియొప్పు బలభిన్నగరితేవణ్.

తే. అని నిజోదంత మావంత యైన దాప, కంతయును జెప్ప నద్యుతం బంతరంగ మంతయును నిండ హర్షించె యాస్వకోచి, యంతరవియోగం బిచ్చిమాళాంతమనకు. 31

మ. వికసిల్లం బ్రజ చక్ర పాలనము గాఁపించెం గరవ్యాపుతిం గకుబంతంబుల నాకృమించె బాసంగం గా నేర్చె వర్ణాధి గాం తికిఁ బాపెం బెఱరాజుకోటిఁ దుది కాంతిం బొందె చైవంబు నేఁ తకుం దాపం బింక నేలనంగ నిను డస్త్రప్రాప్తు డయ్యెం గడుణ్. 32

తే. ఆసురవధుడైన యిందీకరాక్షు మేన, నంటకొన్న స్వరోచి బాఁదాగ్ని వోతె నంతం గనుపట్టె తకుతుండ కాంతిచెగడి, సాంధ్యరాగంబు పశ్చిమాచలమునందు. 33

క. తలచూపె నప్పు డఖిలా, శల దట్టతుటిరులు చిలువజవరాలు నభ స్థలమండవకోపరిసీ, మల నిడిన సితాండపటలి యాడ్కిఁ జాక్కల్. 34

అ. సాంధ్యనటనచండ, చండీకవదమాతి, ధరణిచక్ర మొరగి శరధిం గుంగిం దోర గల్లవడియె యభూధేతరభాగ, చక్రమనగ నవుడు యిచ్చి దోచె. 35

క. తమ మనుకాలాహి ప్రపంచము నెరగొని యోధీక యద్యుతరథం డమున మగుడంగ గ్రక్కెడు, కృమమున నొయ్యెయ్య విచ్చి కడలకుం దొలగె. 36

వ. ఆనంతరంబు కృమక్రమంబున. 37

సీ. కలయ వెల్లువఁ గట్టి జలజల ప్రవహించు, శక్తికాంతవాంత నిర్వర్తరము జలము మలయానిలము చేదుమారంబు లేగు సాగంధికంబు రజంబు కలుకుదుమ్మ నిండార విరసిన బొండుమల్లెల నుండి, వడియె మరందంబు గుడరసంబు తొలకె మింటికిఁ బొంగు దుగ్ధపాథోరాశి, కరడులమీది మీగడల మెలుగు

గీ. తనకు రసవర్ణములుగా ముఢాకరుండు, సారసారెకుం గరములు సాచి సాచి యచ్చ తెలుపుగ నవుడు బ్రహ్మాండ మండ, పంబు వెన్నెల సన్న సున్నంబు నేనె.

వ. ఆ సమయంబునం బరికాగ్రతుండగు నమ్మహీకాంతుం దొక్క శశికాంత శిలామండ
పంబున దట్టంబుగా బలిచిన చిగురుపలుపుల గంధర్వరాజునం దానును నుఖా
సీనుండై యిష్టకథాగోష్ఠి నా రాత్రి గడపె నంత. 39

సీ. తనుబాసి శశి దవ్యుఁ డచిన నెవ్వగఁ బోలె, దొలిదిన్న జవరాలు ఁ వెలుకఁబాటె
ప్రథమాది ససయందు ఁ బలిచిన కెఱుపు, జనుకాణ మనగ రాఁగము జనించె
ధవుఁ గూర్చి కొనరుచున్నవి వోలె ముఖరాళి, వనరు హాస్యములఁ బొద్దినుల తెలుచె
భానున్న భీతి ముఁగ్నడిన చుక్కల భంగి, దొరలె వేకునగాలి ఁ దరులమంచు

గీ. కాలగుణయుక్తి మింటి వక్రజిక్తి నెగయ, వానవునిపట్టి పాడవు గా ఁ వైదియాదు
గచ్చు చమరిన దారుచక్రంపు బిల్గ, వోలె నొయ్యన బాగిలితఁ ఁ బొగిన్ద పాడిచె. 40

క. ఈగతి నత్తటి డెలతెల, వేగిన గంధర్వపతికి ఁ వేగుట విని లా
రాగమున కేగి కాంచది, రాగమ్మున గొలిచి మను పురాతన భిచరుర్. 41

ఉ. కాంచిన బొంగి వా రొనఁగు ఁ కానుక లరిఁ బరిగొహించి మ
న్నించి పురపర్యాణగతి ఁ నెక్కి నరేంద్రుడు మున్ను గాఁడటి
చ్చంచలవాహమై మణుల ఁ చాయల దిక్కు లలంకరించు హా
న్నంబు రథంబు చాఁగు బలి ఁ యంచు నకిబులు మోయి నెక్కినఁ. 42

క. నందనయు సుచిత రత్న, స్వంధనమునఁ జనియె నర్థిజనకుని బడి న
య్యిందీవరాక్షు డీగతి, మందరమున కెగయ గగనఘోరము సంపదా. 43

సీ. మండిగా లిడి దంత ఁ కుండాగ్రహతిఁ జించి, జలధరాంభుము గరుల్ ఁ చల్లులాడ
నహిమాంకుమాయ మేష ఁ లాలించి చెవి వంచి, కెరలివాజులు బయల్ గొరిజఁడ్రవ్వ
ధ్వజవాతహతి నాట ఁ వైద్యులగుల జూడి, పగలు దివిలయవారు పంజాలెత్త
బెటులు చప్పుడు లాత్మ ఁ భీరు స్వయంగాహ, పరిరంభ నుఖము ఖేచరుల కొనఁగ

గీ. జామరపరభ గగన గంఘామరాళ, చకచక భ్రమ మొదవింక ఁ శంకరాద్రి
కాననము మోచి మందరాఁగంబు దాక, బొజ వెట్టిరి తన్నుల ఁ బలము దొరలు. 44

క. కుంజర శతాంగ హయ భట, రంజితమై పైరజి పంరంపర లలమకా
మంజులకాంతిఁగ నీసపు, మాంజ్యముఁ బోలె గగన ఁ మండప మమరెక. 45

తే. సారివి నీరీతి దివి దోడు ఁ నూపినట్టి, దొరలు గోలుంక ఖచరేంద్రుఁ ఁ డడగియరిగి
మింట గగిహరాజు తననగ ఁ మింటవెలంగు, మంధిరి గాంచి పలికె న ఁ మృదుజవతికి

సీ. జ్వరకచ్చపరాజు ఁ చరమాంక గృహమేధి, భోగివేషన రేఖ ఁ బొలుచు జాణ
కులములో దరితీపు. గలిగి మించిన మేటి, మైనాకు నొరసిన ఁ మానటిడు
తొలుపేలుపుల వేలుపుల పనుల్ గొను తేడు, కడలిరాయలలాతుఁగన్న గబ్బి
నురరాజునకు బాండకరి జేర్చు మర కాడు, కల్పకంబుల పంట ఁ కమ్మతీడు

గీ. కంటె మధిత సుధాధాత ఁ కటుకజాత, చంపక వనప్రకంపనా ఁ కంపవిగర
దఖర ముఖర మధుకర ఁ ముఖర కిఖర, నందరస మందిరంబున ఁ మందరంబు. 47

కా. వైకుంఠాగద హేమ మాతతవలఁ ద్వాతాశనా కృష్ణ రే
ఖా కారంబులఁ జాట్టునంటి మొలనూలే మేటి యొడ్డాఁజుమై
క్రికారప్రభం గంతియై ఖిరి రాట్సింహాల్ల సత్సత్తుమై
యీ కొండం గనుగొంటె మా యదిభద్రుక్ ధీరాభవుం గాంతులక్. 48

తే. వేదవేదాంతముల వేదఁ వేదకి కనని, పద్మలోచను శ్రీపాదఁ పంకరుహము
లబ్ధ రేఖాంకితము లవే యచల వంశ, వల్లభుని మేఖలాసీమఁ నెల్ల మెలయు. 49

డి. నాలుకబుతి వేలఁబడిఁ నంజనం దోగి తమాల పల్లవ
శ్రీల హసింప నున్ని కనుఁ గ్రేవల జేవురు పుక్కిలివగ
వారిక మేని పీఠ చుగఁడు వాడిన మూల్యము వోలె నాడిమ
వ్యాళము దీవి వగ్గమయిఁ నట్టి యవస్థ దలంతు నెప్పుడుక్. 50

చ. బిలముఖిపంక్తి నీ ధరణిఁ భృతృతివారిధి నిర్భరభ్రమిక్
దలముగ మున్ను దాగిన నుధారన ధారగుణంబునం జూచి
పతిత వికార దూర నిర్మలపాయ నుఖస్థితిఁ గాంచె నాఁగఁ గో
మల విచలచ్చిగోరుహతఁ మాఱవి నీలిమరేఖ యొప్పెడిక్. 51

చ. ఇడవి మధింప జిక్కి సుధఁ సారథ మానుటఁ జాపు దక్కి తా
పడవలనుండి దుగభవఁ పొండిమ బొందుల నందమొంద నిం
దడవి మెకాలతోఁ గడుపులే చరియించును మేఠత్వ బయల్
వెడలి ధులీకుళీర శబ్దలీమకరి ముఖవారి జంతువుల్. 52

మ. ఆనుచుం జందన పంకపండితలంఁబై శేతురుద్ధాత పా
ధుని రుష్టంబయి మంచకోపరి కుట్టివాటి నలన్నరక్తి
జనమై యోవత సర్వతః కలిత పీఠా తోరణ సృష్టి బు
ధనమై యొప్పు పురంబు సొచ్చి భవనఁ ద్వార ప్రభాణంబునక్. 53

క. మంతుల బాంధవ భట సామంతుల నాశ్రితుల నిలిపిఁ నమీకాంతు నిజా
కాంతమణికాంతి కండ్లక, కాంతంబగు నొక్క దొర నగ్గర విడియించెక్. 54

వ. విడియించి యసంతరంబ యంతఃపుర కాంతాకరాంతరంతస్యమానమణి భాజన నీరాజన
మంగళంబు లంగీకరించి వేయొంగనల సంభావించి ముగడ సాస్తాన మండపంబున
శేతించి మతంగ మంతి మంకళ మందపాల మరీచి మాండత్వ మార్కండేయాది మహా
మునుల రావించి లగ్నంబు నిశ్చయించి గగన చర జంఘాలకర శ్రేష్ఠిత లేఖితరు
లేఖా ముఖంబుల జిత్రరథ చిత్రాయుధ చిత్ర సేనాదులగు గంధర్వలను వరాహ
కర్ణ గజకర్ణ సుశేతు మాణిభద్ర ప్రముఖ యక్షులను రేవంత ప్రముఖ గుహ్యులను
మందార ముఖ్య విద్యాధరులను బిలిపించి వినయపూర్వకంబుగా విత్రాధిపతికి విజ్ఞాపన
పత్రిక లిఖించి నిజ ప్రధానులం బించి నలకూబరు రావించె నంత. 55

క. పనుపుల నలుగిడి రైదువ, బిసరుహలోచనలు పెండ్లిఁ పెడల యజ్ఞక్
పనుధాధ్యక్ష ఋభుక్షున, కసితాలకభరతుఁ బేరటాం దొగి బాడక్. 56

- ఉ. మజ్జనమాడె రాజు కృత్యమధ్యమ లింపున వంశ గుంపులై
గొజ్జన నీటివెల్లువలు * గోవజవాజుల నిగ్గు జూప జం
చుజ్జర తాహికంచకము * చాయ మడుంగుల నొత్తె జెమ్మనీ
రుజ్జగిల పహించె మెయి * నూదిన బాటుదుమాల చేలముల్. 57
- చ. గరువున కొత్త జెంగలువ * కచ్చు ఘటించిన మాలి జాటై జెం
దిరిక చెఱుంగున బసిడి * తీగలు నించిన జిల్లు పాగ బం
భర సభ వాసనా పవన * పారణఁ చేల నలంబె గన్తురి
మరకత మాక్కి కాది మణి మండన మండితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్. 58
- మ. కదిసెన్ లక్ష్మి మటుంచు మంత్రులు దొరిల్ * గంధర్వ రావాజ్ఞ ను
న్నద నేదండఘటా భటార్క రథ సేవా జైత్రీవాదితీ సు
పద మీఱుం జనువెంచి కాంచి ముద మొప్పం జేసి రాయాఘట గాఁ
గదలి కాంచన కక్ష్యలన్ మెఱయు లేఖస్వామి చాదంతివైన్. 59
- ఉ. ఆత్తతీర బట్టణంబు వికచాంబురుహాక్షులు కాతుకంబునం
జితము లుల్లసిల్లఁ గయి నేని గృహంగణ సాధమాలికల్
హత్తి నంద్రవీధిఁ జతురంగబలంబులుఁ గొల్వఁగా మరు
స్సత్త గజంబువైఁ జను కుమారు శిరోమణిఁ జూచి రుబ్బునన్. 60
- ఉ. అంచలు గట్టి కాలితోడు * నైచన నీవు గదమ్మ పోదిరా
యంచ లి వేటి నంగడము * లయ్యెను దయ్యెను యేటి నేడ్క నా
కంచు బదంబున నొరయు * నందియ యూడఁగ దన్ని పోయి వీ
క్షించె లతాంగి యోర్పు ముర * జిన్నిఘ సాగరమేఖలావిభున్. 61
- చ. చలపుత పల్లవుం డొక్కఁడు * వట్టి చలంబున నేల దీనయై
యలకలు తీర్చి తీర్చి యొక * యచ్చర వచ్చి నృపాలు నన్నగ
ర్యెలువడి చూచెఁ గాముతుఁడు * వెంటనే రా నపు డాత్మఘర్మయై
వెలవెలఁ బాటెఁ దన్నుఖిను * వెల్లులఁబాటె విటాననాబ్జమున్. 62
- చ. చిలుకల కొల్కి కల్కి యొక * చేడియ నాటకసాల మేడపై
నిలువున నాడుచుండి ధరణిపతిఁ జూడఁ దలంచి యంచునన్
నిలిచి రహిం గనుంగొనుచు * నెయ్యమునం దనువల్లి యుచ్చి కం
చెల తెగిపడ్డఁ గేతనము * చీల చెఱుంగున మూసెఁ జమ్ములన్. 63
- ఉ. కీరమనూజ్ఞవాణి యొక * కెన్నెర కెన్నెర మీటి మీటి యొ
య్యారపు వీల నేగి వనుధాధిపుఁ గన్పొనె జిల్లు పయ్యెడన్
హారముఁ జక్కఁబెట్టెడు కృపాహిత మస్తము పైడి గోళ్లు హిం
సారతి నేయు దర్పకుని * పంపెగ ముల్కూలుఁ బోలె మించగన్. 64
- చ. పరవశ దైవరూడుకొను * ప్రాథలఁ గాన దుఘర్మ వారిచేఁ
గరికి న్నిమించు చిత్రకము * గాన దనాదృత నీటిపాటలా
ధరమున నున్న మంటిన విధంబును గానదు నవ్వుటాల కా
భరణము గొన్నఁ గాన దొక * బాఠ నృపాలునిఁజూచి నివ్వెన్. 65

చ. ఆలిఖలకణి యొక్కతే రఘతాంతమునం దన యంగ పల్లకం
బులుకలు చొక్కు లేఁజెనురుఁ ♦ బట్టంగ నేగి వలేంద్రుఁ జూడ నా
పులకలు చొక్కు లేఁజెనురుఁ ♦ బోవక యట్టుల యుండె నట్టిదొఁ
జెలువగు వానిఁ గన్గొనిన ♦ చెల్వకు జూపుల గావె మాటముల్. 66

చ. ఆలరులబింతి ద్వింభికకు ♦ నడ్డము నేయఁచుఁ గర్ణపాలిపై
కలకలఁ ద్రోయుచుం దరఁగఁ తొ ప్రహదాఘ్నిలు గోట మీటుచుం
జెలిఘజపితి నొత్తగిలి ♦ చిల్కిను దువ్వుచు వాలఁగిన్నుఁ గ్రే
ఎల కుదధార చేర నొక ♦ వారి విలాసిని చూచె రానుతుల్. 67

చ. జలఁగులఁ చెట్టునుం దొడలఁ ♦ త్రొంద్ర పాపడె యంట మెతడిం
చెరచెర లేని చీరఁ గట్టి ♦ చింకపుఁ జన్నులఁ జేర్చుకొంచు వే
జలకము లాడి యాడి యొక ♦ చాన కరస్థిత శకయై నృపు
స్వేలువడి చూచె లోపడితి ♦ నీ కని బాసకు నిల్వెనో యనక. 68

మ. ఒక నేత్రాంబుజ మొక్కగల్ మొకచ ♦ న్నియ్యారపుక లీల వీ
ధికఁ దోఁపక దలు పోరఁగా నొక పురంధ్రీరత్న మీక్షించె రా
జకిశోకరంబు దదీయలై వెలయు భావాలక్ష్యులం జూచి త్రోవ
బక భాగంబు మొఱంగి మెత్తికి కివా ♦ భాగంబు యేతెంచె నాక 69

మ. కలయం గూర్చుఁ జెమర్చు నంగముల లగ్నంబైన సన్నంపు మం
జుల కా నేయమునందు మించు కమల ♦ స్తంభంబుచేఁ జూచె నొ
క్కలతాతన్వీ చెఱంగి పొంగుమది కాంతిల్ దీట మే నెల్లఁ గ
న్నులు గావించి కుమారు జవ్వనము చెన్నుం జూచు చందంబునక. 70

వ. ఇతైఱింగునం గరంగు సంతరంగంబులు గల కురంగాక్షుల యపాంగంబులం దుఱంగ
లిండు సితేతరతరతర దృగ్గోచులన భృంగశృంగార రసవీచుల చాలునంబోలెఁబొదువం
బడి యాలంబిత చీనాంబర ప్రాంబ మాలికా చిత్రమ్ములగు నాకపత్రమ్ములు మెఱయఁ
బత్రమ్ముల డిగ్గి దుర్గాధిపతు లే మే మ యని త్రోవు త్రోపాడుచు వీచు వీచో
పుచ్చమ్ము లగు కాముదీ గుచ్చమ్ముల సంతరింప సంతక వైజయంతికలం గ్రాలు వలు
వలం బొలయు చిరుగరువలం దూలు నీలాలకలయలక లుభయ పార్శ్వ సముత్తుంగ
వత్త మాతంగ మదసారిభ సుగీర్భంగ సంఘంబుల నెలయింప నింపారు కలపంబు లబ్బా
టునం చేటు లెత్తి యె దొరుల యెత్తడిం బొడిపొడియై యెగయు విస్మయర
వరాగత్రాగంబు చదల నెల్లడ నుల్లడగల్గెన ట్టమర దట్టదట్టముగ సాగు నాగరుల
వాగారవమ్ములు నిగుడ నెడవడక పొగడు పొగడికల కలకలమ్ములును పుంఖాను
పుంఖ శంఖ చేరిదట మా కాహర వేణువీదాది వాదన ధ్యానంబును గల మధుర కిన్నరీ
నిక్కాణంబుల రాణందాగణ జెఱుచు విన్నాణంపుఁ గొల్పుటెలంగులును వేల్పు
గాజులువాడు లక్ష్మీనారాయణుల కల్యాణంపుఁ బాటలం దీటికొన్న తిన్ననిరవం
బులుం గలసి బలిసికొను కోలాహలమ్ము లిమ్ముగ సందహుల నెడగలుగఁ జడియ

వేత్తహస్తుల ప్రశస్తతరసాహో నినాదంబు సంబంధించి పెంపాలయ సత్యంత
కాంతంబయి నిరంతరగతిం గ్రంథనడవ నడచివెనుకై మకుటారవింద రాంబులు
నెలంగ నలుగడల సామంత సందోహంబు క్రిందుకొన మందమంద గమనంబునం జను
బృందారక వేదండంబుపై నుద్దండచ్చాయాకలాపంబు జంబేటి జంబాల కదంబు
కంబు దంబువిడంబింప దిన్నని రంబంబునం గలసి బలసిని కోలాహలంబు హంసాదివి
హంగ హృదయంగమరావంబును బెడంబుడవ నడచు క్రింత సత్యంత దర్శనీయంబులై
మెరయు మంగళద్రవ్యంబుల నెడనెడఁ దీంఁడించు వుండేక్షుదండంబుల కడలఁ
గడలుకొను పసరుటాకుల డాలు కైవాలంబు నందంద క్రిందుగా మండుచేదిని
యలు చెందొవలునుంగాఁ బార్వ్యద్వయ సమతుంగ మణిసాధవిధికారోదోతరాళం
బున గంధగజ ఘటా ఘనాఘన కాంతిక ధూళిమాగధ ప్రవాహంబునం గూలంకమం
బగు నృపతి పథయమాహ్వాదంబు గగనగంగావ గామానాభ్యాసంబున నిండుకొని
పాపునదియనుంబోలె దనరదనసముద్దామ తేజోభరంబునకా జడిసిన మేరుగిరి మోరు
లుంబోలెఁ దీరుగల భుజంబులం దాటుమాటుగా నిడిన తారతారంపుఁ బంచనరం
బులం దోరంతహారంబును గేయూరపీఠంబులుఁ గరకంకణ పురువింద కండకంబులుఁ
గజికనక మేళిలాఘటితం బగు చారు కరామరీమరకతంపుఁ బిడి మెలుంబులుం దరిసి
వెన్నెల కొన్నురువులు బోరన న్నగునరవడుగు జలుంగు కంచుకంబున మించి వెలు
పలం దోచ మంచుగవిసిన రోహణ మహీధరంబునుం బోలె రాజభవనాంగణంబు
చేరవచ్చె నంత నక్కడ.

71

క. కాంతకదంబకిసలయ, కాంతకరావర్ణమాన, కనకఘటిని

రాయంత ముగంధి జలంబుల, నింతి జలకమాడి జలుంగు, విడి తడి యెలైకా,

72

చ. తరుకుడుమూలకాటిఁ గజిక, దాల్చి పటిర మలంది హారకుం

డలమణి పారిహర్యక, నాకటకాంగులి ముదిగ్రాది ఘా

పలు తొడి పారిజాత విక, సత్ప్రసవావళి బూని యెయ్య న

వ్యెలఁది వివాహవేది కలి, వేణులు దేఁ జనుదెంచె సిగునకా.

73

తే. ఇట గృహద్వారసీమకు, నేఁగుచెంచు, నా కుమారున కిందీన, రాక్షుఁ డెదురు

సరి మదత్కరిడ్డిగి వంఁదన మొనర్చు, నతని దీవిచి పిత మంతి, యుతముగాఁగ.

ప. భూసురాశీర్వాదనాదంబులు రోదసి నిండ నభ్యంతర గృహంబునకుం దోడ్కొని

పోవునప్పు డప్పుడమితేఁ డెడనెదం బుణ్యాంగన లాసంగు సీరాజనోపచారమ్మ

లాదరించుమఁ గక్ష్యాంతర ద్వారజేశంబుల మంగభార్తంబుగా నిడిన పూర్ణకలక

ముఖరాది పదార్థంబుల గనుఁగొనుచు దోరణస్తంభాయమాన రంభా తరుకిసలయో

త్తలతాళ వృంతానిలంబుల గుంతలంబులు చలియింప మందరగతిఁ గింపురుమ వృష

భుండగు గంధర్వరాజ ప్రభానుం డొసంగు కైదండగొని యల్లనల్లన నడచి పురో

హిత బ్రాహ్మణ బంధు పురంధ్రీ సందోహ నిరంధ్ర్యంబయి వైవాహిక శ్రియారంభసం

భార సంభ్రమద్రంభాది మరుద్రంభోరువుల కలికి నునుసోగవలుకుల కలకలంబున

గొంగొల మను కాకుకాగారంబు సొత్తించి.

75

చ. ప్రభలు సభోవిటంకమున ధాను మరీచులఁ బోదిసేయఁ గా
మృగనిభమాత్మ రత్న పరిశోభితమై గరుడాశ్మకేదియ
గ్నిభవము పొల్పుగంజ వికవిద్యుమపాద సువర్ణపీఠపైఁ
బ్రథమ దలిర్ప మామ పనుఁపఁగా వసేయించె నుదంచితస్థితఁ. 76

క. విధియుతమాగ ఖచరఁ డవన్యధిసాధున కొసఁగ బసిడి ధారివాణమునఁ
మధురమభిభుగ్గవీదధి, మధురస సంహృదుయిన ధ మధుపర్కంబుఁ. 77

తే. అంచితాశ్రుతి సాక్షాత్కరించినట్టి, రమకుఁ బ్రతివచ్చు సురమనోరమ మనోర
మ యనుదాని ననుంగు జాఁమాతఁ గైట, భారి సరిగాఁగ నర్పించి దారవోసె. 78

క. తదనంతరంబ హర్షము, పాదలు మదిఁగ మెట్టుబొల ధుట్టికల యొడం
గదియఁ బట్టిన పెండరఁ, గదియించి బంధుజనులు ధ కన్యావతులఁ. 79

ఉ. అప్పడు తూగ్యమౌ మొరయ ధ న మ్మిథునమ్ము విలాకన స్పృహం
దెప్పలఁ దేల వంపఁబడు ధ తెల్లని చీరతెరం గ్రహుంబునం
గొప్ప మొగంబు నట్టు జను ధ గొండలుఁ దోపఁ లతాంగి పోలఁ జె
ల్లువ్పతిఁ నుధార సపయోనిధి పెండరఁ బుట్టు నిదిరిఁ. 80

చ. కలకరవంబు బోయ కలఁగఁ రమణుల్ తెంచీర వంచినఁ
దటుకున రాజు మోమెదుట ధ దారస మైన లతాంగి నేత్రముల్
చటులత లజ్జఁ దల్లడితె ధ జాలరి చేవలఁ బాసి ధాత్రిపై
నటు గిటు మిట్టి మిట్టుపడు ధ నంబుచరంబులుఁ బోర నత్తరిఁ. 81

మ. అవనీశద్రుదేశేంద్రు జూపు బరి కన్యా గండపారిద్యయీ
నవలావణ్యరసంబుఁ గొల్లగొని యంతం జెంత పొలంపు రా
జు విలాకించి చలించి కైకొనిన యా ధ సామ్రాట్ల ఘరాంబుకై
తవ మొప్పగా వెనడించి తూకెం గబరీతాపింభకుంజాంతముఁ. 82

అ. రాజు చూడ్కి కవుడు ధ రాజీవముఖ చూడుక, తెదురుకొనియె లజ్జఁ ధ గొడికి గొడికి
జడిసి జడిసి జమ్మ ధ సంభవాంభోవేణి, కదురు లెక్కుమీల ధ కొదము లనగ. 83

మ. తనుమధ్య త్రివళుల్ నటింప నిలమింఁదఁ మట్టియ లోకవఁగాఁ
గనుపాపల్ పయి తెప్పలం గదియ నుత్కంఠాగ్రయై నిక్కి నా
ధుని మోలి దలఁబొలు వోసె నవలా ధ దోహ్దులకూలంకయ
స్తవవిస్మృతికి నందిదండలభతల్ ధ సాహెబునినాదం దిడఁ. 84

చ. ముడిరడు కంకణ పృథుల ధ ముత్తెపు నేనలు దోయిలించి యె
తెడు కటి బాహుమూలకుచ ధ దీపులపైఁ బతి దృష్టి పర్వినం
బొడమిన లజ్జఁ బాణియాగముఁ వెన వంచిన మాళిఘింఁదికై
పొడవున జల్లె తేనెగవు ధ పొలుక తెప్పల నప్పరింతుఁ. 85

- క. సకలక్షౌపతి యిడఁ గొన్ముకచంబుల నుండి రాతె ♦ మాకి కములు సా
త్రిక్ జనిత గండమర్మాంబుకదం బా సారగరిమం ♦ బునరుక్త ములై. 86
- క. పతి సతిపై నిడు ముక్తావితతి పదం దొడఁగె వడి భృశివ్య త్పురుషా
యిత సెర్దయరతిరభస, య్యతనితక బరిపొసూన ♦ నూచక మగుచున్. 87
- కా. కట్టై న్మంగళనూత్రిమున్ శరధిశంభుశీలమన్ బొమ్మలం
గట్టుం జాలెడు కంఠపీఠి నిఖిలక్షౌభ్యభర్త కోణిద్యుతుల్
దట్టుం బై సఖికోరకోత్కరము తఱ్ఱివేయ మైనున్నర
త్పట్టసాపిత పద్మరాగముల పంతుంబుల్ విడంబింపఁగాన్. 88
- క. అట్టియెడఁ బెట్టి పనులన్, దిట్టలగు పురంధ్రు లచట ♦ నిలిపిరి వహ్నిం
బెట్టిరి మణిపీఠి సురి, పట్టమునై బలిచి రందుం ♦ బలియన్ నతియన్. 89
- క. ఆకుద్విజహుత హరితశ, మిళాభాశకల నిసదమేదురవిహ
భీకుజ్వలాజాల హు, తాశ క్రోడమున వ్రేల్చి ♦ రాహుతు లెలమిన్. 90
- తే. తోయజామేదలాజలు ♦ దోయిలించి, పగిమదమున వేల్వ నొక కొన్ని ♦ చెమటసంట
వ్రేళ్లు గనుపట్టెఁ గంజాయ ♦ పీఠిహోతు, నాలుకలు సాటి రాకున్న ♦ నవ్వెనంగ.
- తే. ప్రసగభుచ్చ వధూదేహ ♦ దాడిమిల, తామత్తల్లకపై హాన ♦ ధూను మడర
భర్త సఖిమతరతిహా ♦ ఫలవిపాక, మగుటఁ గోరి ఘటించు దోహద మనంగ. 92
- మ. జగతీనాధవతంస మానరశిర ♦ సుమేళనన్ నెయ్యిపుం
జగడంబుల్ ప్రియ మొప్పు మాన్పెడు రతిం ♦ ఇంచెత్పిరీటాగ్గిర
త్మగణస్పర్శసహంబు గావలసి యో ♦ నా కోర్కి దైవాట న
మృగువం బాదతలంబు వట్టి సనెకల్ ♦ మట్టించె మోదంబునన్. 93
- క. కడు నవ్వింతువంక జెఱంగులు, ముడి పెట్టన్ బేరఁటాండుర్ ♦ ముడిత కనుబొమల్
ముడిపెట్టె నాలి సిగ్గున, ముడిపెట్టెన్ నారి చెఱు ♦ మోసున మరుడున్. 94
- సీ. పరిణమించిరి భర్యామర పురంధ్రీహస్త, ఘటిత చేలాంచల ♦ గ్రంధికలనఁ
బరివూర్ణ స్థంఁ గొల్పిరి పగిదక్షిణ పూర్వ, వినతి నాలుకలార్పు ♦ వేడిచేల్పు
పీక్షించి రుదుపిధి ♦ నక్షిణనుసీతి, స్థాయి దోషిత రమాధ్వని ధువుని
బరిణామప్రాప్త సప్తస్థి ప్రియాప్రేక్ష్య, సాక్షా దరుంధతి ♦ సతి తెరగిరి
- గీ. సకల సుయమిణి నను సురణ కృత్వి, మాచరించి తదీయ హస్తాభి మంత్రీ
తాక్షతలు మాలిం దాల్చి రక్త్యాదరమున, దంపతులు బంధుకోటి కుత్సవ మెలర్ప.
- డి. కూరిమి మంత్రీ తోడ నలకూబరుఁ డేత మాడి పెద్ద బం
గారపుఁ గోరఁ గల్పవనికాజనికాంతములైన చీరలున్
హర విభూషణావళియు ♦ న మృధునంబునకుం బ్రియంబుతో
నారదమాని చేత నదానం జదివించె గుజేరు పేరుగాన్. 96

క. కలిమి మెలియంగ మఱియుం, గజబాంధవు లొసంగి రవుడు ♦ కాంచనమణి భూ
మలం జీరలు నరపతికిం, బాలతికి నుడుగరలు ముదము ♦ పొదలంగ నంతకా. 97

సీ. పొగడపూవంటి కంఠపుల మదాంబులును, మధువర్ణదంత శంఖములు మెలియ
భీకరస్వరచారు ♦ బృంహీతంబులు ఘనాం, గారక గృహకాంతి ♦ కన్నులమర
నిలం జుట్టువడు తొండముల మించు పూర్వాంగ, మెత్తరంబై పిఱుం దత్తమిల్లం
గటము లుక్కుటమలై ♦ నెలలమల్ బటువులై, నీబ్బెంపు మొగముల ♦ నుబ్బుమీట

గీ. స్వర్ణకన్యాయోగప్రాస ♦ శరభిశార్జ, ఖేటమధఘటికాద్య లంకృతుల జెలువ
మెసంగు గంభీర వేది భృశ్యభిశతము, నల్లనకు నిచ్చె గంధర్వ ♦ వల్లభుండు. 98

కా. ఉర్విజానికి మామ యిచ్చె శిఖిపింఘోద్భాసి వర్ణంబుచే
నర్వాచీనఘనాలి రోహిత సహస్రాక్షిర్ణగా మింటు బూ
మార్వసోమము జత్రయానముల నూటాడించు గాంధర్వ గం
ధర్వప్రూహము దీప్తచండమణి కాండస్వర్ణ సన్నాహముకా. 99

క. తళతళని తరణి మెలుగులం, దలతల మను మణుల మెఱసి ♦ తలచినచోటకా
నిలుచు విమానము ఖేచర, కులతిలకుండు కూర్మి పెండ్లికొడుకున కొసంగకా. 100

న. మఱియు రజిత మహారజత శయ్యాసన భాజన డోలాకలాది కాఘటకటాహ వీటికా
వేటికాది గృహలోపకరణంబులును, మరకత కురువింద పురుషరత్న పురందర మణి
మాక్తికాది మహారత్న ఘటిత కటకతులాకోటి కంఠికాంగదైకావళి కాంచీకోర్మికాది
కలాపకలాపంబులును, విదిత్రీనేత్ర వేళలకాశేయ చీనాంకుక ధట్టంబులం బెట్టి
నట్టి పెట్టియలును, అమూల్యగరు మృగమద సంకుమద కుంకుమ పటిర కర్పూర
హిమాంబుపూరంబులు దట్టుపునుంగు నగరు సత్తును మంచిగందవొడి చాచ దుదయ
భాస్కరంబు లానుగాగల పరిమళ ద్రావ్యసంభాం పరంపరలును, జవ్వనంపు గ్రోవున
నివ్వటిల్లి మువ్వంపునా తెఱలు వివ్వనవున నునుసోగ వేన్నెలలం గలసి పిసాళించు
చంచల దృగంచల ప్రభలం బిచారిచి మెఱుంగు జన్నలం గన్నెతమ్మి మొగ్గలవన్నె
నటమటించి పెన్నెఱుల మెఱుంగుం దుమ్మెదవన్నెం దటమటించి నెన్నడుమల
విన్ను వెన్నుదన్నె బటువు మిగిలి విటనికాయంబు రాయడింబడి పుటపుటనైన
కూతంకవ చాటువుల మాటకారితనంబు మెఱసి నాగరికపుం బనుల గరగరికల గళ
రవచ్చలాలాసాచరణంబుల రవణంబుల మిసమిసలం బనగరిని మేలిమైన కణుప
రనికజనంబుల మనంబుల మరులు కొలుపంజాలి నురుచిరాధరణ భూషితంబుగు పరి
చారికా సహస్రంబును గూతునకు నరణంబుగా నిచ్చి మఱియును. 101

సీ. అవసరాంగుష్ఠాగ్రహత్య నిర్వద్యత్న, భగవంతులతరిత శృంగాలకములం
మదముదావహ దివ్య ధైర్యం ధారయ, గోత్రభిష్టిపి నిష్క్రమితులములు
మహిళాకదంబ డింభగాగ్రహ్య గృహచర, స్థలగనాభి వారభ్య నిష్కగములు
ప్రభురాఖునభరథా రావిద్వేగిస్త, సావర్ణ మృత్తిక ధాంగలములు

గీ. కోకలహంసముఖితా బ్రాకరములు, సిద్ధ చారణ గంధర్వ సేవితములు
మందరదోళి గొన్ని గ్రామములు మాత్రమయ పనుపున కొనగ గంధర్వవిభుడు.

తే. పౌర యాత్రిక సుర సిద్ధ చారణాపి, యక్ష గంధర్వ సాధ్య విద్యాధరులను
నిజపురంబుల కనిచె నిండివరాక్షసు, దుడుగర లాసంగి విభవంబు గడలుకొనఁగ.

వ. అనిన విని జైమిని మునీంద్రుండు మీదటి వృత్తాంతం బానతీయవలయునని యడుగుటయును. 104

మ. అతులక్షాంతిగ భీర భీరహిత చిత్తాంభోజ భోజక్షమా
పతి విద్యాపరిపాక పాకరిపుకుంభదవోగ భోగాశప
త్రితరస్ఫూర్త్యనుభావ భావధరిత శ్రీకాంత కాంతారపా
తిత కాలింగ మలేశ లేశర వృత్తిక్షణ వైరివ్రణా. 105

క. నాగాంబానుత జితకదనాగత మదనాగనంగ మానూపగృహ
భోగా భోగ పురందర, భోగీంద్రకయన పురుష పూజా ప్రవణా. 106

మాలిని. సరభవజయధాటి చండకేదండకోటి
కరవమధుసూనుని కంపితాశానధూటి
పరమహితహసంతి భావభాగ్భురితేజః
పరుమదహనకీలా ప్రస్ఫురచ్ఛక్రివాళా. 107

ఇది శ్రీమదాంధ్ర కవితాపితామహ సర్వతోముఖాంక పంకజాక్ష
పాదాంబుజాధీన మానసేందిరి నందవర వంశోత్తంస
కథగోపతాపస ప్రసాదాసాదిత చతుర్విధకవితామతల్లి
కాల్లసాని చొక్కయమాత్య పుత్ర కెడ్డనార్య
ప్రణీతలబయిన స్వారోచిషమనుసంభవం
బను మహాప్రబంధమునందు
బం చ మాత్య సము
సంపూర్ణము.

శ్రీ స్వారోచిష మనుచరిత్రము

షష్ఠాశ్వాసము

శ్రీ కృష్ణరాయ మహాశయ,
దాశి కాంతా పంచగణా ధరి
శ్రీ కాంత గర్భవార్నిధి
రాకాపామధాను కర్ప ధరదళ విరామా,

1

వ. ఆవధరింపుము శకుంతలంబు లబ్బాదరాయణాంలేవాసి కీట్లనియె సంతనొక్కనాడు. 2

సీ. పాండురపుభంగిందు ధవళిని చీకటివోలె, జిగి నొప్పు నేలంపు ధగతి మెఱసి
యహస్మత్యమున మింగి నట్టి సింగులు గ్రహింపు, కరణి ధూపము గవాక్షముల వెడల
ధారుణీనతి సుగంధ ద్రవ్యములు దాచు, సరల పేటికవోలె ధరిమళముల
నెలవులై చలువారు నిలువుల నిలసిల్లి, తాటిగఁ బారావత కులము వడర

గీ. దసిదసిట లిభించిన పృథివి లమర, నీగ వాలిన నందంద యెలుగులొసఁగు
నట్టి సదనల మంచము లాది గాఁగ, మొఱియు పరికరముల నొప్పు మేడమీద. 3

౪. రమణునికడ కనుప మనూ, రమణున్ మజ్జనము దీర్చి రవరవకవ పిం
శమునకుఁ గాలాగురు ధూపము వెట్టి జవాది నంటు వాపి నిపుణులకె. 4

సీ. చెంగల్యతూదండ సేర్చి పెందరముపై, ఘనసారమున నూసకము ఘటించి
పన్నీటితో గడంబము చేసి మృగనాభి, బూసి కుంకుమ సేస బొట్టుతీర్చి
వికడముక్తాదామశిరశనఁ జిందురకాచి, వలిపపు వలువపై నలవరించి
యెఱుఁగ వెన్నెల గాయు హార మొక్కటి పెట్టి, మణులసొమ్ములు మేన మట్టుపఱచి

గీ. కన్నుగవ గల్పి దాకాలఁ గట్టెననఁగ, ఘల్లుఘల్లునఁ బొడెంబు గండుమీలు
గడల నల్లన నడపించి పొదివితెచ్చె, నెచ్చెలులపిండు యువతి నా నృపతికడకు. 5

౬. తెచ్చుటయొక గేలిధవనము, జొచ్చెనొ చొరదో యంగ నుడతులనీడం
జొచ్చిపయి గొప్ప దోచఁగ, నచ్చేడియ తలుపుదండ నల్లన నిలిచె. 6

క. తదనంతరంబ బోటులు, చదురుల నగవులను బొడ్డు ♦ జరిగినఁ గేళి
సదనము నొక్కొక పనినెఱ, మొదవఁగ వెడలుటయొక జిత్త ♦ మువ్వెళ్ళారక. 7

సీ. దట్టులు నీకట్టిసట్టి చెంగావీడి, బాగు గాదని కేల ♦ బయట నిమిర
గోరంటా గొళ్ల నిట్కన్నవపుఁ గెంపొయని, చెయిపట్టి నయమున ♦ సెజ్జనేర్చె
నగరు ధూపముచేత ♦ నయ్యో తనూవల్లి, సెగ సోక నని యొదఁ ♦ జెయ్యివెట్టె
మృగనాథి కామక ♦ రికలఁ గర్రము మించె, సని మారుకొనుచుఁ జాంబిన మొనర్చె

గీ. హారమణు లిటు సూపు నా ♦ యణుతినున్న,
నట వణులుకుఁ గాంతి నీ ♦ డొనొ కావొ
యనుచు నట్కనఁ గదియించు ♦ నానెపమునఁ
గంపమును బొందు సతిమేను ♦ గొంగిలించె.

8

ప. ఆట్లు కవియం దవకించి తన్నెరులఁ గున్నరింప నింపు గలిగియు మునుమున్న మనం
బనం బొడమియుండు నడలప్పుడు తలంపున బాటిన సమరుండగు నతనిచే నది
తీర్చించుకొనం గలయదియై నవోధ గావున మాటలం దేటపడం జెప్ప కంకించి శ్రీ
స్వభావంబునం దొరగు కన్నీరు కంకణ శ్రోక్కుతులు మీఱ గోరఁ బాఱ మీటుచు
మారకయున్నం గనుంగొని యవనిపతిపుంగవుం డంతరంగమానం జెంగలించు
కామకాంతరంబు కరంగునడ వెలుంగునడి యుచ్చేగసవన్వితండై సంభ్రమించుచు
జెక్కుటద్దంబులు నొక్కి వురులు చక్కం దోయుచుం దోయజాక్షి యక్షయానంద
సంధాయకం బగు నెట్టి క్రీడా సమయంబున వగవునకుం గారణంచేమి నాయెడం గల్గ
యేమేనియుం బాటిల్లదుగదా యెవ్వరే మప్రియంబు గావించి రెఱింగింపు వారిం
దండించెద నేమి సాధింపవలయుఁ జెప్ప మదివేధచేమన్న సాధించెద మదీయంబులగు
నరజీవితంబులు భవదధీనంబు లొమ్మలక యింతయేటి కనుటయు నబ్బటి గ్రేటుచు
నిట్లనియె.

9

డి. ఆక్కట నాయెడ న్నిగుల ♦ నక్కర గల్గి చరించు వెచ్చెలుల్
చిక్కె ముసేంద్రకావహతిఁ ♦ జెందిన భర్తమ రొగ బాధలం
బొక్కుచు నున్నవారు వన ♦ భూములఁ దదృశ మాన్మవేసి నా
కక్కడి సాఖ్యమున్నఁ దర ♦ కేటణఁ జూచి స్వరోచి యుట్టునుక.

10

క. పరితాప మింక నేటికి, హరిజాక్షి మదీయ సంచి తాయుర్వేద
స్ఫురణమునఁ బరిహరించెన, నరు దనగఁ భవత్సఖీజ ♦ నామయ భరముక.

11

క. నా వెనుక రమ్మ నీ సఖి, లేవనమున నున్న వార ♦ లిపుడ చికిత్సం
గావెరు ననుచు రయమున, నా వనితయుం దాను నచటి ♦ కరగి యొకయెడక.

12

డి. అరణ్యవీణబింబుచి, రాష్ట్రులఁ గాంచి తదామయ వ్యధా
భారము మాన్వఁగా ♦ దమి సృపాటుండు తక్కులభాతగోత్ర కాం
తారవదంబునం దుపచితం బగు మందును ద్మియోదితా
హారము నెమ్మి నిమ్మచు న ♦ నామయ భస్మలఁ జేసె వన్నెగాక.

13

- క. అదివ్యాపకరాజచే దమమహా ధ్యానివ్యధల్ దీప్తికా
మోదంబుది లతాంగు లంబుజహంబుకా నవ్యుకందోయితో
సాదామన్యభిరామ దేహదుచితో ధన్వర్త చంద్రానన
శ్రీదర్శిన్ముతీతో జెలంగి నురనాఠీసూను గీర్తించుచుకా. 14
- క. మా కుపకార మొనర్చితి, నీకుం బ్రతినీయ నెట్లు ధీరుతు మైనకా
లోకోత్తర మానలనను, జేకొను కార్యములుం గలవు ధీచెప్పెద మెలమికా. 15
- క. మాను మాదగు పృత్యంతము, వినిపింపగవలయు నీకు ధీకృతముగ భూ
వినుత వినుషునుచు నందొక, వనజేక్షణ సలిక మధుర వాణీతకుక్తియి. 16
- తే. ఆనఘ మందారవిద్యాధిరాత్మ భవను, నను విభావసియందుగ గంధర్వవరణ
తెలిసియుండుదు నిమ్మపీఠిలయనందుం, బరగు మృగ పక్షి జాతుల ధీభావతల్ల. 17
- క. అమ్మేటి విద్య నాచే, నిమ్మగ నంతయు నెటింగి ధీపు ప నన్ను వివా
మాన్యగు మనవుడు రెండవ, కొమ్మ మదిం బ్రేమ గడలుకొన నెల్లయెకా. 18
- క. పారుం దనంగ బరంగు ధీహృద్వి మా తండ్రి, యతడు విద్యతల్ల ధీసంబి
తపము నిచ్చజేయం ధలంపానీ కీరభృం గాలి రమ్యమైన యాశ్రమమున. 19
- మ. ఫలయా లచ్చదనాంబుభుక్తి బవనాధ్యాన క్రియాయుక్తి ని
ర్వృతాంతర్గత శాత్రవ ప్రకరణాగ్నిధ్వజ సర్వస్వంజై
చలికా వానకు నెండకుకా మన మనుత్సాహంబు గానీక కం
దలితానందమునకా ముకుంద చరణ ధ్యానావధానంబునకా. 20
- క. అంగుష్ఠము నిలమోపి పతంగునిపై జూపు సాచి ధగధగ అర్చి
స్తుంగత సింగులు నాకడు, నింగలములు నాల్గుదెసల నిడుకొని కడకకా. 21
- క. మర గరుడ యక్ష రాక్షస, సర కిన్నర సిద్ధ సౌధ్య ధీగోత్తర మి
ట్లు దనంగం దవ మొనర్చెం, బురుహూతుడు దాన నాత్మం బాడమిన భీతికా. 22
- క. తనయొద్ద బంజికస్తల, యను నచ్చరలేమ యున్న ధీమన్మనికదకుం
జనుమని యనిసిన బతికా, సనమున పని కేగుదెంచ ధీసంభ్రమలీలకా. 23
- చ. చిలుకలు ముద్దు గుల్కలకుం జేరంగరా నెటివేటి కాంతిక
మలయుచు బ్రపయికా మధుక మాలిక వాయక సంచరింపగా
నలనలిసాయానమున ధీ ముని పాలికి వచ్చె వేల్పు దొ
య్యలి సునుసానంబుట్టిన యశిస్థుని మోహన బాణమోయనకా. 24
- చ. ఆ సమయంబున. 25

చ. అనువగు ముల్ల నొప్పు మలఁ యానిలవాహము నెక్కి తేంట న
ల్లిన నిడువాగెఁ బూని లవఁబలి నవమల్లిక లెమ్మ సామ్యులై
పనువడఁ జెట్టువట్టి చును * పౌత్రదళమ్ములతోడఁ దోలె నా
మనిదొరమంచు రాజు మడ్డిమంచగఁ గొయిలగంట మోయెనెక.

28

సీ. సానజేటి పొటమరించి నెఱవాసిన యట్టి, యాకురాలపు గండ్ల * యందుఁ దొలుగి
యతిబాలకీరచ్చుదాంపరా కృతిఁ బూర్చి, కరవీరకోరక * గతిఁ గ్రహమున
నరుణంపు మొగ్గలై * యరవిచ్చి పికిలి యీఁ, కలదండులట్లు గుంపులయి పిదప
రేఖలేర్పడఁగ వర్ధిలి వెడల్పుయి రెమ్మ, పసరు వాటుచు నెక్క * బసరకప్పు

గీ. పూటపూటకు నెక్క గచ్చనకుఁ దగిన
మెలుంగు నానాటికిని మీఁద * గెఱిగొనంగ
సోగయై యాకువాలంగ * తొంప మగుచుఁ,
జగురు దళుకొత్తెఁ దరులతా * శ్రేణులందు.

29

క. హిందోళంబునఁ బాడిరి, బృందారక సమలు విరహి * బృందారిగఁ బ్రేఁ
చెం జేటులు వాసంతిక, విందునఁ బికళితువు దాది * వెడలు దోలెకా.

28

సీ. చలిగాలి బొందుమల్లెల పరాగము రేచి, నిబిదంబునేసె వెన్నెలరసంబు
వెన్నెల రస ముచ్చి * వెడలించె దీర్ఘికా, మందసాగంధిక * మధునదంబు
మధునదం బెగఁ బోసె * మాకందమాలికా, కీడాసుయంగి భృం * గీరవంబు
భృంగీరవం బహంకృతిఁ దీగ సాగించె, బ్రోషిత భర్తృకా * రోదనములు

గీ. వివిన వీధుల పీతెంచె * గుపితమదనఁ
సమదభుజనతగుమధను * స్థాంకృతములు
సరసమధుపాన నిధువనోత్సవవిలీన,
యువతి యువకోటి కోరికల్ * చివురులొత్త.

29

క. ఆత్మతీ మురితపు నడఁ జెలి, కత్తియగమి గొలువ మృదుల * కలభావలఁ ద
లోక్తైదు పెడనగవులతోఁ, జిత్తభవుం డార్వనలు * చిదుము నెవమునక.

30

చ. ఆలకనెజీబులొఁ గుసుమ * మద్దిన పావడ దోఁపఁ గొప్పు చెం
గలువలనల్పఁ బన్నుగవ * కస్తురితావియెఁ దగ్గిస్తరింప నం
జులొడ మీఱఁ దెన్నిధిగఁ తిక్ ప్రతికిం బొడకట్టే వేల్పుఁ దొ
య్యలి చిలుసానఁ బట్టిన యృనంగుని మోహన బాణమోయనక.

31

తే. అత్తెఱంగున నదిరి పొటూరజంపు,
వన్నెఁ బొడకట్టి తాఁ బాడు * సన్నరవలి
పాట లలియంకృతి కృతిఁ * బాడుకొనఁగ,
జూడకయ చూచుచూపుతో * నుడియెటయును.

32

చ. తలకొని దాని తమ్ములపుం ♦ దావియు మేలియుం గాను మేను న
గ్గలపు మెలుంగు లీను తెలి ♦ గన్నులుం జన్నులు భృంగమాలికా
గలిచిన యారుతీరుం దగు ♦ నెన్నడలుం దొడలుకొ వివేకముం
గలంపంక గాంచి పంచశర ♦ కాండ విఖండిత ధైర్యసాధుడై. 33

క. మేను గరుపాఠం దమి న, మ్మాన జపముం దపముం దన్ను ♦ మఱచి యనంగ
గ్గానిం బడి కదిసి వడంకుచు, మీనస్వర మెసంగెం బ్రవోచనే నన్ననుచుగా. 34

తే. చెయ్యి వట్టిన మాత్రాన ♦ శరసు వంచి, యవశచందానం బైవ్రాణి ♦ నవ్యధూటిం
బల్లకాలాంతరమాం జేర్చి ♦ బ్రాహ్మణుండు, కెరలు కోర్కెలం గందర్ప ♦ శేలింజేలె.

క. తపమంతయుం బొలివోపంక, నపు డన్నియు నుజ్జించి ♦ య య్యంగనతో
దపసి మనోజీవిడా, విపులైశ్వర్యంబు లనుభవించుచు నుండెన్. 35

క. ఈరీతి గొంత కాలం, బారామ మహా మహీధ♦రా రణ్యమలం
దారామ వలలం దగిలి వి,హారము సలుపంగ గర్భమై తఱి యగుడున్, 37

క. అంత ననుం గాంచి యది విసి,నాంతరమున బాటవైచి ♦ యరిగెం గృహార్థ
స్వాంతుండగు సుయమిందుర్నిడు, జింతింపక పోయె నేమి ♦ సెవ్వడు నధిపా. 38

వ. అట్లు వైచి చనుటయు నాంకటం గటకటం బడుమండి తీండించు శక్తిమండలం
బున పెడలు శరీర కేరణ ప్రాణాళి కామిళ దమృత రసగ్రాసంబునం జేసి కొన్ని పూటలం
బుటపుటనైన నన్నుం గనుగొని మునీందుర్నిడు పీయంబుంది నిజాళిబుంబునకుం
గొని చని శశికళాసంవర్ధిత నగుటంజేసి నాకుం గల్గివతియను నామం బిడి పెనుచు
చుండ నేనుచు జనక నేనా పరతం బివరిల్లుచుండు సంత. 39

డి. ఆ సమయంబున బొగులు ♦ చాకటిపెల్లున సంతకంతకా
గాసిలి పై పయిన్ వదనగహ్వర పెండంగ నేడ్చి యేడ్చి యే
మానయు గాన కంత దుహి,నాంతుండు దోచినన దత్కళారస
గానవిధిన్ శరీర మను,రంగ భజించితి వై వికంబునన్. 40

సి. వినవ్విసంబున ♦ మేను పెంచుచుండ, నా చందమంతయు ♦ నాత్మ నెఱిగి
కడు సంత్రామున నక్కడికి నేతెంచి యిం,పెసగ మై నిండిన ♦ కనటు దుడిచి
తన యురంబున జేర్చుకొని పోయి యాశ్రమ, స్థలమున నిజపర్వతాల నుంచి
విధకళాంకా హార్యవిధి వసించితి గాన, నాకుం గల్గివతి ♦ నామ మెసంగి

గి. నయము మీఱంగ బెనుప నానాంకం బెరిగి,
తైశవము మాని యావనోత్సవముం జెంది
జనకు నేమైన నడగుచు ♦ సంతతంబు,
నోపి కుశూప చేయుచున్న చోట.

క. ఎవ్వరు చూచినఁ జూపుల, చివ్వకుం బడ నడచి నడచు ♦ సిగ్గున నొఱపై
రవ్వకు మొదలగు పాపపు, జవ్వన మెదిరించె బిగియొసంగ నామేనక. 42

కా. ఆవేశం బొడఁగాంచి ఖేచరుఁ డొకం ♦ డానక్తి దేవాపి సం
జ్ఞాపంతుండు సబంధపుండగుచు నిశ్శృంకణ ననుక పేడు వాఁ
డై వాచయముఁ డగ్నికార్య నిరతుఁడై యున్నచో బర్జకా
లావాసంబున కేగుదెంచి నిజభావా కాంక్ష సూచించినక. 43

సీ. శిశిపించదళ పరిష్కర్మతములై నేమంతి, విరుల తీరగు శిశో ♦ వేష్టనములు
నెఱిగంటి చూడ్కిఁదాడ్యెతుల బాహులు వంచి, నారాజులల్లార్పు ♦ నారజములు
గాదంబిగంధ ♦ గర్భంబులై వల్చు, ఘనసారమిళ దాస్య ♦ గంధములును
దరహాసములఁ దోచు ♦ తాంబూలు నేవాంధ, కారితా ధరరదఁతుతుల యొలుపు.

తే. జిటులు గందంపుఁ బూఁతలు ♦ జిహ్వికలకు,
ననుపు నెఱవారి బంటువంతువుల బదరులు
ఘనమగు జాగున్న వెనుప నృజ్ఞనముఁ జూచి
ఋషి మనంబునఁ గడు ననృప్తిఁచుకొనుచు. 44

కా. ఆహా ధన్యుడనైతి మద్విముల వఁకాచార విద్యా తప
శ్శ్రీహామాదులు నేడుగా తుది ఫలింపెక నాగవాసంబు చు
ద్రహక్షిణికి బిడ్డ వేడుటకు నే ♦ తేఁ గాంచుటకా బాహ్య మిం
కోహా! చాలు బాకాలిపోయెదరా పోతో నోటి కొర్రేవ్వటికె. 45

క. మీతరమువార లేతటి, నేతరితనమునఁ దపస్వి ♦ గృహకన్యకలక
వీరధాన్యపుత్రి వేడికొ, కోతముఁ దర్కింప కార ♦ కొర్రులటంచుక. 46

క. వసుధేశ ముక్కుడుసేసిన, పసరము క్రియఁ గెరిలి తిట్టెఁ ♦ బక్కువ ఋషి వా
రుగురు మని వెడలిపోయిరి, ముసలిగదా పుట్టినిల్ల ♦ ముఖోష్ణకరుణ. 47

వ. ఆట్టియెడం దన మనోరథంబు విఫలం బగుటకుఁ గోఱిధాంధుండై నన్న భిలపించు
గంధర్వుం డిట్లునియె. 48

కా. నీవై శిష్టము తిట్టుల క్షౌణ్డయు నే ♦ నీకంటె నేఁ దక్కువే
యివే కన్యక సేపుకాక మఱి ♦ మద్రులైనవ్యాచారముల్
నీవా కేఱొను పాటివాడ విలఁగా ♦ నీనిల్లు గాకేమి పో
పో విప్రార్థమ నిన్నుఁ బోల నిక సఖిల్లల్ తేరు దంభవ్రతా. 49

తే. ఆనుచుఁ బగచాటి పోయి వాఁ ♦ డర్ధరాత్రీ,
సమయమున కస్త్రునిహతి ♦ మజ్జనకుఁ జంపె
సట్లయగుగాక పుడమిఁ గాఠమాంధ చిత్తు
డెవ్వరి వధింప డెటు నేయఁ ♦ డేమి గాదు. 50

- తే. ఆవుడు మేడ గోయ ముని రోజు ధూళికించి,
మేలుకొని దివ్య యిడి సంగ్రహించి యేడ్చు
నన్ను బాదవరి పొరుగిండ్ల నున్న లేపను,
లాడురాచారుడును బాటె నటకు మునుప. 51
- ప. అంతం దెలదిల వేగుటయుం బ్రభాత సమయమున. 52
- క. ధూరాభతుతోక్షిత, ఘోరజరాధవతోరు ధూర్జముగఁ గరా
చూరిని మేడ దెగియుట జా, గారెంబున బడిన మూడుగార్ల ముసలికి. 53
- ఆ. అగ్ని యిచ్చి యకట యాబాల్కముగ నన్ను, బెనిచె దల్లి వైచి చనిన పిదపఁ
దానె తల్లిమాలు నై నెమ్మిసట్టి మజ్జనకుఁ జీల్చె నేటి మనికి యనుచు. 54
- క. వందరి వగలక బేమాము, పొందెదలంగఁ జూచు నన్ను ధూర్జగని దివి దా
వందల కేగుచునో గిరి, వందన గిరి వచ్చి కరుణ మనకిట్లనియె. 55
- మ. ఆతిసౌందర్యనిశాంత విాతను వలభ్యం బిట్లు శోకాతురా
న్యితవై దీని దొంగ గా దగునె తప్పి చాలు నీ సాహసం
బితిలోకుండు స్వరోచి నీకు బతియూ నా రాజుఁ జేపట్టి యు
ప్రతిమ శ్రీవిభవంబు గాంచెదవు నా పల్కొడుంగా నేర్పునే ? 56
- క. విను మదియుఁగాక పద్మిని, యనఁ బరంగిన విద్య నేఁ ధియంబున నిత్తుం
గొను నీవు త త్ప్రసాదంబున నీకునభీష్ట సౌఖ్యములు సిద్ధింపక. 57
- ప. అని రహస్యంబుగా నవిద్య నాకు నుపదేశించి ముక్కంటి వాల్గంటి మింటిచొప్పునం
బియ్యె నేనును త ద్వచనామృతాస్వాదనంబు యూతగాఁ బ్రాణంబులు పట్టు
కొని యున్నదాన. నా స్వరోచి నీవ కాఁ దలంచెద. వంచనాలాపంబు అడిగి
య పుద్మిని విద్యారత్నంబుతోఁ గూడ నన్నుం బిగ్గిపొంపు మనన నంగీకరించి
యమృతహేమిధుండు. 58
- క. ఏకాగ్రత నవిద్యలు, గైకొని పుణ్యహవూర్వకంబుగ గురర
త్నకరుఁ డయ్యిద్దల నస్తోకాన్నతిఁ బెండ్లియయ్యె నుముహూర్తమునక, 59
- ఉ. ఆ సమయంబునక మొరసె నభ్యుపథంబున దేవదుందుభుల్
సేనలు చల్లి రచ్చరలు సిద్ధనికాయము చేరి సన్నతుల్
సేసెఁ బ్రమానపుష్టి గురినెక జనంజనకారి వాసనో
ల్లాసములై చెలంగె తుభలతీణ దక్షిణ గంధవాహమల్. 60
- క. ఈ విధమున నుద్వాహంబై వేలుపువెలదిపట్టి యంచితమతి న
త్వాపుంబోదులు మూపురతో వివిధవిహర సంగతులఁ దర్పరుండై. 61

సీ. గంగాతరంగిణీ ♦ రంగత్తరంగ శీతర తీతసైకతోత్కరములగు
మందారమాకంద ♦ మకరందతుందిలేం, దిందిరానంద కృష్ణునిదనముల
గాంత నిశాకాంత ♦ కాంతవిత్తికా, శాంత భూభృద్భువంద ♦ కందరముల
మన్మథనిసాహార ♦ మాంసల హంసికా, సంపదాసార కాసార తలుల

గీ. దమక తమక ప్రియుండని ♦ తమక మెనగఁ,
బడతు దుష్పాంగఁ గ్రీడించె ♦ బద్మిని పృ
భావఘటితాన్నపాన భూమి విశేష,
మాల్య వస్త్రానులేప సామగ్రిఁ జెంది.

62

మ. అరవిందాక్షులు దాను గిట్లభిమత ♦ వ్యాపారముల్ సల్పుమున్
ధరణీకుం దొ కచోట గాంచె లఘు శీతస్వచ్ఛవాః పూరమున్
పరకీరవృజ చంచుపాటిత తటావ్యాకీర్ణ మందార శే
సరమాకంద వినిస్సర త్వలరసాసారంబు గాసారమున్.

63

క. కని తత్తట స్థలంబున, సనుమతి విహరించె సువిధ ♦ హరిహయ వరనం
దన నందన హరిచందన, వనపవనార్చక వినూద ♦ వకగతు దగుచున్.

64

ఉ. అందొక యంచలేమ గహానానిల సంచల మూర్ఖమాలికా
మందవిహార సౌఖ్యమున ♦ మత్తిలి దవ్వల నున్న చక్కవా
కిం దగఁ జేరఁబిల్చి పరికించితె యెంత తపంబానర్చి రీ
యించునిభాస్వలుం బలియ ♦ నేకమతిం గవగూడి యుండగాన్.

65

క. మెలతకు బత్తిపై నైనను, మెలతుకపై బతికినెన ♦ మేలగు టెందుం
గలయది మెలతకు బతికిన్, వలపు సమంబగుట జన్మవాసన చెలియ.

66

ఉ. కావున వీరి యందు నధికంబగు కూరిమి గల్గియుండు నీ
భూవలయాధి నాధునకఁ ♦ బొల్పుగ నీవిధునందు నగ్గలం
బీ వనజాయతాక్షులకు ♦ నిచ్చు చ్చియింబది గాన పూవునుం
దావియు పోలెఁ జాలఁ బ్రముదం బొనరింబిరి నాకు నెచ్చెల్.

67

వ. అని పలుకు నమ్మరాశలానయన పలుకు లాలంబుచేసి చక్రివాకి యిట్లనియె.

68

చ. ముదమున ని మ్మహాకం దొక ♦ ముద్దియ చూడగ నొక్క కాంతతో
సదమదమై కడంగి రతి ♦ సూక్ష్మత తల్లమిగా నెరింగియున్
మది వివరించి రోయ కభిమానము దక్కిన మీ కూరుముల్
వదలక పెద్ద సేసెదవు ♦ వందిగతిం దగవీ విచారముల్.

69

చ. పలువురయందు నొక్కనికి ♦ త్రాఁతియు నొక్కనియందుఁ జూడ న
గ్గలమగు ప్రేమ పల్కురకు ♦ గల్గుట యద్భుత మటు గాన యి
వ్వైతందలయందుఁ గూర్చి పస ♦ వీనికి సేమియు లేదు వీరియం
దలవడఁ గల్గి జలరుహాక్షులకుం బ్రియ మెవ్వరింబున్.

70

క. మనుజేశుఁడు కొలచిన పరి, జనమలతో నెఱుగింపి ♦ సలిపెడివో నె
ట్లనురాగి వట్ల కూరిమి, వనితలు పెక్కుండ్రో యందృవశ్యము పరికిం. 71

క. ఈ నెలత లీ మహిళన, హీనగతిం దగిలించె ♦ నితడొక లేమం
దా నెలమిఁ గూడునెడ నే, మానిని పాఠింతు మీఁది ♦ మమత మెలంగుట, 72

క. కావున దాసీనికరము, కైవసమై నంచరించు ♦ కృమమున విద్యా
పాఠివీణ్య వైభవోన్నతి, చే వచ్చిన వారి వీరి తెప్పకు మింక. 73

అ. తగులు నెవ్వఁ డొక్క ♦ తరుణికి నొకనికి, మెలత వలచు నదియ ♦ మేలనంగ
వచ్చుగాని పెక్కు ♦ వనితలపైఁ గూర్చి, గలుగు ననుట బొంతు ♦ గాదె తరుణి. 74

చ. పలుకులు నేయు నేమిటికి ♦ భాగ్యసమున్మితి నేన మ ద్విధుం
డిలఁ గల భద్రుడందు నెలఁగెల్లి వర్షాధిపతి ముందటం
బలుకు రెధాంగమానవతి ♦ పల్కు లతం డిల జంతుమండలి
విలసద శేషభావలఁ బ్రీతివేసుఁడు గాన యెఱింగి సిగ్గున. 75

క. తల వాంచి యున్నురని మదిఁ, దలపోయుచు మానరాని తమకంబున నా
నెలతలతో నూతేఁడులు, విలసితగతి సౌఖ్య మచుభవించుచు నెలమి. 76

క. కాంచె భూవిభుఁ డొక్కనాఁడు కన కాభిర్య పృథామంజులా
స్యాంచక మేచకరత్న విభ్రమ సనాధానూన దృగ్గోచులక
మించు బ్రాహ్మణు లేటిపిండు తను గూర్మింజుట్టి రా దద్యవో
దంచుచ్చామి జరించు నొక్క హరిహారేంద్రుండు నింపారగా. 77

క. కని సతులకుఁ జూపెడతటి, ఘనముగ దమచెవుల వాలుగన్నుల సోలక
మొనసెలవి యెట్టి ప్రియనా, ననముక మూర్కొనుచు నట్లు ♦ నాకెడువేళ. 78

క. ముంకారం బొనరించి వే తలఁగఁ డోహళ నేను స్వారోచిషే
పంకేజాక్షులతోడ నెల్లపుడు దధర్పన్పూర్తిఁ గీడింప ల
జ్ఞాంకూరం బడగించినారు తలపోయె నాకు రోతయ్యె మీ
రింకం బోయి వరింపుఁ డొక్కరుని భోగేచ్ఛక నివారింపితి, 79

చ. బరువన కింతులం దనకుఁ ♦ బల్కురఁ గూర్చుట భోగవాంఛ గా
కరయఁగ నొందు గాదు ధన ♦ మన్న ధర్మవంబుగ నంగనాజనూ
త్కరసముపార్జితం బటులు ♦ గావున వినకి లే దిహంబునుం
బరమును నన్ను నట్లు పలుకపం బనిలేదిది చెప్ప నేటికి. 80

క. వీనిభంబున వనితా, ధీనుడనై పెంపుదక్కి ♦ తిరుగుచు నుండం
గా నే శెట్టి నె తమకము, మాని చనుం డన్న నవియ ♦ మనలక చనియె. 81

క. ఈ కరణి దూతి నాడిన, యా కృష్ణన్మృగంబు వల్కు ♦ అట మున్నుగ న
కొక్క నతి యన్న మూటలా, నేకంబై తన మనంబు ♦ నెరియం జేయె. 82

1. ఆర్యుని నిట్టి రోతలకు ♦ నాలయమల్ జలజాత్యు లేటికిఁ
 పీఠలతోడి సంగమిక ♦ వీడెద నంచు దలంచి తోనదు
 ర్వాసములైన కోరికల ♦ వంక వివేకముచొప్పు దక్కి యిం
 పారఁగ నాలునూలు సురభోయనముల్ చరియించె గ్రమ్మతిఁ.

83

వ. తదనంతరంబు క్రమక్రమంబున మనూరమయందు విజయించును విభావనియందు
 మేరునందనుండును కళావతియందు విభావసుండు నను నందనులం గాంచి పద్మినీ
 విద్యా చృభావంబునం బాకకాసనదికాముఖంబున విజయనకు విజయాఖ్య పురం
 బును గిన్నరేశ్వర హరిదంతంబున మేరునందనునకు గంధవతి యను పుటభేదనంబును
 దక్షిణంబున విభావసునకు ధారాహ్వయోదార మహానగరంబునం గల్పించి యనల్ప
 విభవంబున నమ్మమారుల న ప్పట్టణంబులకు బట్టంబుకట్టి గృతార్థుడై యొక్కనాడు. 84

డి. కానీతకత్తి చాన్యవతి ♦ చంద్రుండు తూణధరుండు సజ్యతా
 కాసనపాణిపంకజుండు ♦ వై మృగసంఘము తెల్లం బెల్లు స
 తానమునొంద గ్రూరత నశిరజ్యమునక మృగయా కుతూహల
 ల్లాసమునం జరించె జలశిల్పవ్యవితేద విధావధానుడై.

85

క. తుటిలకృతసాంధ్యరజనీ, విటకోరక కోమలచ్చు ♦ విన్దుటదంష్ట్ర
 ద్భటపాత్రానితాగ్రి, ముట్టిత వనీధాత్రి నొక్క ♦ పోత్రిం గనియొక.

86

సీ. జంభారిభిరుర సంఘంభంబు వీక్షించి, జరుగు నంజన మహాశైలమనఁగ
 యుంర్భూప్రభంజనాస్థాలనంబున మల్కి, యరుగు సువర్త కాళాభృమనగ
 గతివకంఠేశాల ♦ కంఠమాలమువాసి, వెనవచ్చు నుజ్వలశ్రేష్ఠ మనఁగ
 గలుమదూర్వపాఖలోత్కర్షముపై బలతెంచు, దండధర కూర ♦ దండమనగ

తే. ఘర్జురారావ సంఘాత ♦ ఘర్జురూన,
 సప్తపాథోధిపాథః ♦ ప్రచండసక్తి
 తిమితిమింగల మగుచు నభిభామును మహియో,
 గ్రమ్మకొని వచ్చు నొక యేకశలమ్మ గనియె.

87

మ. కని మార్చినదంబు నేయడు భుజంగ కూర సారాచమం
 దన దోర్దండ కృతాంత దండనిభుకోదండంబునం గూర్చి బా
 రన నేయం దమతించుచుండ నొక స్థారం గాంగనా రత్న మ
 జ్జననాథాగ్రిణి జేరి పంచజన భాషాప్రౌఢిమై నిట్లును.

88

క. నృప యీ కోదము నీకే, యవకారము నేనె దీని ♦ కలుగగ నేలా
 కృప మది తొనుపక నానై, నిపు డి శరమేనీ నిగ్రహించుట యొప్పు.

89

- క. ఆని పంజక సతతంబు నీవీ, తనువుపయిన్ గోనునెల ♦ తన్వయు గృహమై
యూనియు గాదు గదా చెవు, మనవుడు నా హరిణి పల్కె ♦ నవనీపతికిన్ 90
- తే. అన్యదతులయందు ♦ నానవ్వుడగువాని, దమక మొదలి కూడ దలచుకంటె
మరణమైన మేలు ♦ మఱి వితర్కింపంగ, ననుచు బంతుటయును ♦ నవనిభుడు. 91
- క. తావకహృదయం బెవ్వరి, నై పదలక నిలిచె నీడు ♦ భావము తెలియం
గా చలయు జెప్పుచున్న ధ, రావల్లభుతోడ హరిణి ♦ క్రమ్ముట నియెకా. 92
- చ. చెదగక నా మనంబు నుపశ్చేఖర నీయెడ నిల్చి మన్గళ
పగ్గిడరపరంబరానిహతి ♦ పాల్పడి వేగెడు నట్లు గాన నా
యద టిడగింపుమన్న మాని, బాంగన వీవు నరుండ నే ముదం
బాదవగ నీకు నాకు మిధు, నోచిత కృత్యము లెట్లు చేయుటా. 93
- ర. నావుడు నను నాల్గిన, మీవనురాగమున జేయు ♦ మింతియ చాలున్
భూవర యన్న గృపార్దుడు, గావున నా నృపతి హరిణి ♦ గోగిట జేర్చె. 94
- నీ. వల్లిమరల్లి లాచరణ్య సర్వస్వంబు, విరులాంగలేఖ నాగ్నిగృహ
మంజుల మండరి ♦ మహిత సాభాగ్యంబు, పరివృత్తి కువవృత్తి ♦ బరిణమింపం
బల్లభచ్చరచార, భావాను భావంబు, మృదుహస్తలైల మూర్తి భవిష
రమణీయమకుళ విహారము భాగధేయంబు, కరెహసూర్తి సాక్షాత్కరింపం
తే. జేసి మృగియై వహించు నక్షిద్యయంబు
భానురంబుగఁ దనయంక ♦ పాలిలొన
మించు కొమ్మించు నుపమించు ♦ మెలఁత యగుచు
నిలుచు న వ్వనదేవత ♦ నృపతి సూచి. 95
- క. పూన విన్నయరసమున, మానిని మృగిలై చరించి ♦ మఱి యంగనలై
కానంబడితిని చితం, బే నెన్నడు నెఱుంగఁ జెప్ప, వే తెలియంగన్. 96
- నీ. నావుడు నమర కాంతా తనూభవుఁ జూచి, యివ్వనదేవత ♦ నే నరేంద్ర
నకల భూభువన రక్షా దక్షు మను వర్యు, నీయందు బడయు నెన్నిక సమస్త
దివిజాలు నన్నుఁ బ్రార్థించిన పచ్చితి, ననురాగవతి నైన ♦ నను వరించి
పడయుము నాయం దఁపత్తంబు దీన నీ, కగు బుజ్జిలొక సుప్రాప్తి యనిన
- గీ. నట్లు కాకని య య్యంబు జూయలొక, నేకచిత్తంబుతోడ సంఘీకరించె
బాల యిట్లు సుఖాంబుధి ♦ దేలించుడి, యంత గర్భిణియై కుదంబగు దినమున. 97
- కా. కాంచెం బురు విశాలనేత్రుఁ బృథువక్షుపీత భ్రాజితుం
బంచాస్కద్బల కార్య ధుగ్య ఘన శుంభద్యాహు జేదోగధిం
బంచాస్త్ర ప్రితిమాను మాఘుడు సామ్యాజ్యైక పాణు శ్రవణ
చలత్తజలక్షిణాఁ సుగుణ గత్వానీక రక్షాకరున్. 98
- క. నేమొక సయ్యంబునను, నాడిరి సుగంధతులు కెన్ని ♦ గాంగన లింగ
నాడిరి గంధమిల్లం గాని, యాడిరి సురత్కూ నినక, నగ్నలపయ్యెకా. 99
- నీ. అట్లు నినియించి స్థానిరోచి, స్థాఖ్య నతడు, కాంతి నాంతి దయా సత్య ♦ శాపసేతుఁ
డై యు కామతఁ జరిలమం ♦ బాచరించె, సత్యునిగూర్చి యంత గృపార్దుడును.

సీ. నీలమేఘముదాలు ♦ డీలునేయగ జాలు, మెఱుగు జామనచాయ ♦ మేనితోడ
నరవిందముల కచ్చు ♦ అడగించు జిగిపెచ్చు, నాయితం బగుకన్ను ♦ దోయితోడ
బులుగురాయని చట్టు ♦ పలవన్నె నొగవెట్టు, హొంబట్టు జిలుగు గె ♦ తెంబుతోడ
నుదయార్చుచింబుబు ♦ నొకపు విడంబంబు, దొరలంగ నాడు కా ♦ స్తుభముతోడ
గీ. జయజయద్వనిమాళి నల్లజలులు సేర్పు, శర్వ శత్రువుతి శత్రునన్య ♦ శమన శరధి
పాలకైబిలాది దే ♦ వాళితోడ, చెదుట బ్రత్యక్షచయ్యె ల ♦ స్మృత్యయండు. 101

క. ఈ తెఱంగున దోచిన హరి, కాతడు సామాంగ మెరగి ♦ యంగము పులకా
స్వీతంబుగ హర్షాశువు, లేతేరగ జూచి భక్తి ♦ నిట్లని పొగడక. 102

కవరాజవిరాజితము

జయజయ దానవతారణ కారణ ♦ తార్లనిధాం గదదాసిగరా
జయజయ చంద్ర నిసేంద్ర శతాయుతి ♦ సాంద్రశరీర మహాప్రసరా
జయజయ తామరసోదరసోదర ♦ చారుబనోట్టి త గంగ యురా
జయజయ కేశవ కేశనిసూదన ♦ శౌరి హరీ దురితాపహరా. 103

అ. ఆవ్యూహసంత విశ్వాత్మక విశ్వేశ, బ్రహ్మపు నీవ క ♦ పద్మ మీవ
యింద్రుడ మీవ వ ♦ హ్ని మీ యనిలుడ మీవ, వరణుండ మీవ భా ♦ ప్కరుడ మీవ
ఊమాడ మీవ వసూత్క ♦ గమ మీవ రుద్రులు, నీవ యాదిత్యులు ♦ నీవ విశ్వ
లీవ మరుత్తులు ♦ నీవ మంత్రములు నోం, కృతివమల్కృతి కృతి ♦ స్మృతులు నీవ
తే. వేద్య మీవ యీవచ్చిన ♦ విబుధగణము, సర్వమును నీవ యెట్లన్న ♦ స్యగతుడ
వగుట మఱి నీవు గాని వా ♦ డనగ నెవ్వర, డరయగను శేవభూత స ♦ మస్త శేషి 104

మ. పరతత్వబగు నీకు మోక్షురగరముల్ ♦ పద్మాత్ కీర్తించెదం
బురుషాక్షితి నొప్పు నిన్ను గరుణాంభోధి ♦ భవార్థ జడు
శరణార్థి నను గావగదగు బ్రధానవ్యక్త కాలాత్మ యీ
శ్వర భూతింబుల కీవె కర్తవును బో ♦ వత్ భర్తవు హర్తవు. 105

చ. విలయతమిప్రవేశ నతివేట మహాంబుధి నూర్వలొక వా
నులు సత్తులై కనుంగొనెడు ♦ చూడుల కౌర్వహుతాన క్రియా
కలితగతిక వెలుంగు ఘనకాయవి జృంభణ జోట మీసనై
కలయగ గాల్గు నీవెడదు ♦ కన్నులు ప్రోచు మము మురాంతకా. 106

చ. చలులకృపీల సునీతర ♦ సానలి ప్రీలక యుండ గారయి
చ్చుటకును బోలె శంఖమణి ఖక్తి కదంబము మగుగా విశం
కటవరమాంగ మంధగిరి ♦ ఘట్టన కేసీ ఘరట్టమై కృపా
పటిమ జగంబు బ్రోచు నల ♦ పాక్రమతంబు నిరుక్త భజించెడక. 107

చ. డ్రుతరవిగ్రహస్ఫురణ ♦ నుబ్బిన నీరు పరిచ్ఛిదా ముఖాం
తరమున దోరమై యెగయు ♦ ధార నజాండము గాజకుష్మేతో
సరియనగా దలాతల ర ♦ సాతల సీమలు సింబి ధాత్రి
ధ్వజ మొనర్చిపట్టి నిను ♦ నాది వరాహము నాశ్రయించెడక. 108

- మ. కరుణించుకొ మము నట్టి నీడు భుజియుగ్మం బెని పూనెక నభోం
తర సీమకా దితిజాంతిస్త నభిసంతానంబుతో నో నృకే
సరి రాతింపర భీతికై త్రిభువనా ధ సానీయ వీధికో విక
స్యంతోణ ప్రగలంకృతకృకచభాఃస్వత్రోరణ స్తంభతక. 109
- చ. దనుజకులేంద్ర దత్త కర ధ తామరసస్థిత దానిధారచే
ననిమిష దైన్య దుఃఖిత మహాముని మండల దృశ్య కశ్యపాం
గన నయనాంబువుల్ గడిగి కంజభవాండము మోవ లీలమై
దెనిచిన దంభ వామను సుతేంద్రుని నిన్ను సమాశ్రయించెదక. 110
- చ. తనదగు సంతతిం గనలి తానె వధించిన పాపముల్ చెడక
మునిగెడు నాగుణోగ్గిరిజాముల్ మొనయంగ శమంతపంచక
మ్మన బిత్తుత్పలచ్చలనమున్నుల జెట్టు భవద్భుజా యుగం
బన దీచె చందనంబు భృగుపుంగవయాప విహంగవాహనా. 111
- మ. పవిత్రారాపతనంబు గైకొనని య ధ ప్పైలన్ముమై పప్త ధా
తువులం దూలు పరిశ్రమంబునకు నశివోగించె నానస్త సా
లనిభేదం బొసరించి నిల్వక సగలీలం జన్న యువ్వులెరు
జ్జనసాస్త్రం బొసంగుకొ నీరల్ రఘుకులస్వామీ రమావల్లభా. 113
- క. పెరుగు ప్రలంబుని వీపునఁ గరిపె హరివోలె విశద ధ కాంతి నిలిచి త
త్కరణం బారాటముగా, బరిమాన్చిత నీడు బలిమి ధ బ్రాణులింతు హరి. 112
- తే. కొలుతుఁ దాదృశ్యవచ్చాహు ధ కలిశయప్తి
నెన్ని గిరివోలె గడుపులో ధ వృద్ధిపాండ
బగిలి రాకాసిదేహంబు ధ మొగవు మత్య
మయ్యె ముంగామురారి రంకిగై మరారి. 114
- క. కృతయుగ మేతేర నలం, కృత్తికై కాశ్మీరపంక ధ మిడి యలుకు క్రియక
క్షీతియెల్ల మేచ్చరక, పుతముగ గావుంచు రౌతు ధ బొగడెద నిన్నుక. 115
- వ. అని ప్రస్తుతించినం బ్రసన్నుండయి పాంచజన్యధరాండు వాత్సల్యంబున
వత్సవరంబు వేడునుసుటయెం బ్రసాదంబుని స్వాహాచిహం డిట్లనియె. 116
- క. దేవ భవద్దాన్య నుఖం, దేవేంద్ర దయకుఁ దగును ధ నేసాలోక్సం
బీవే యితరము లొల్లక, నావుడు నాతనికి బద్ధనాభుం డనియెక. 117
- క. సాలోక్యము దుది నెచ్చెద, నేలమిల ద్వితీయ మనున ధ వీవైన యధ
రాలోల బుద్ధి దిరముగ, వేంపులకు దపసులకును ధ విధికి బ్రీయముగాక. 118
- చ. అని మహిమకొ మనుత్వమున ధ కాతని బట్టము గట్టి పద్మలో
చనుఁడు విరించి శర్వముఖ ధ సర్వసుపయ్యలతో నదృశ్యుడై
చనియె నిజాలయంబునకు ధ కాస్త్రవినిచ్చయ్యెక్కి దంపపా
లసముల నవ్యభుండు బ్రజలం బ్రజలట్లరెనె గృహామృతక, 119

నీ. వానలు సరవితో * వర్షించె సస్యముల్, వేళ్ల గొల్చుగ విట్టివీగి పండె
నారోగ్య పుత్ర పాత్రైశ్వర్యవంతులై, బ్రతికిరి నూతే డ్లు * బంచజనులు
పూవులబోడులు పతి * దేవతలై రగిల్చి, భగ తస్మర వ్యాధి * భయములదగ
ఫలపయః కుసుమాది * బహు ఫద్యాంబులు, రసగంధసామగ్రి * నెసక మెసగ

తే. సీత్యుపద్రవ కృత్య రాహిత్య యక్తి, ధరఁ బ్రహ్మబుద్ధి తామరతంపమయ్యె
న్యాయపథమున స్వారోచిషాఖ్య మనువు, శ్రీలబంపంది వాలించు * కాలమునను.

క. కోరిక నీ స్వారోచిషు, చారిత్రము వినిన వ్రాయఁ * జరిగిన ధనధా
న్యారోగ్య పుత్రవంతులు, నై రూఢిగ గండుగ్ర పీడప * నమఃత్వంబుకా. 121

తే. ఆని మృగండు తనూభవు * ఉనుగు శిష్యు,
దైన కోటికి వినిసి, చిన్మట్టి యీ క
ధానుధాధార నించిరి * దయ దలిర్చు,
జైమిని శ్రుతి పుటముల * శమనివరులు. 122

క. వ్యాయామస్థిర సుధిబంధ కటకాద్యజ్ఞానుగజ్ఞోజి భృ
త్కాయగ్రావభిదావిధాభి దురదోః * ఖడాగ్రి యుగ్రానల
జ్ఞాయః కీర్తిభరపీఠంచవర పం * చారామ రామామణీ
గేయామేయ జయంక పంకజ దృగం * గీకార ధీరాకృతి. 123

క. కాంతాలతాంత శరయే, కాంతిక భక్తి ప్రతోషితాంభోధినుతా
కాంతా ప్రతాప రవిశశ, కాంతాయిత విమత స్పృహతి * కాంతా హృదయా. 124

పనమయూరము. రాజ తరమేశ ఫణిరాజబల పుల్లాం
భోజ మఖి భోజముఖి * భూపవిపులాంసో
తేజిత ధరాధరణ * దీక్షిత భుజా ని
ర్యాజ భయదాజిజితారి నృపరాజే. 125

ఇది శ్రీమదాంధ్ర కవితాపితామహ సర్వోత్తముఖాంక పంకజాక్ష
పాదాంబుజాధీన మానసేందిందిర నందవర పంశోత్తంప
శతగోపతాపస ప్రసాదాసాదిత చతుర్ధకవితామతల్లి
కాల్లసాని చొక్కయమాత్య పుత్ర శైవనాగ్న
ప్రణీతంబయిన స్వారోచిష మనుసంభవం
బను మహాప్రబంధంబునందుఁ
సర్వంబును పస్తాకాసము

